

Jurij Ritheu

Amikor a bálnák elmennek

Mai legenda

Fordította: Nikodémusz Elli

Első rész

1

Nau tekintetével azt a váratlan csillogást kereste, mely a part közelében már jól látszott: a vízpára sugárban tört a magasba, és a nap rá tűző fényében a szivárvány minden színében csillogott.

Nau a hűvös, nedves fűben futott. A parti kavicsok csiklandozták meztelen talpát, és halk kacagása összefonódott a hullámok görgette, gömbölyűre csiszolt kavicsok súrlódó hangjával.

Vad szélnek, zöld fűnek és nedves kavicsnak, magasban szálló felhőnek és végtelen kék égboltnak érezte magát Nau.

S amikor lépte nyomán felröppentek a megriasztott madarak, ürgék és szürkés nyári bundájú hermelinek rebbentek szerte, Nau vidáman, harsányan üdvözölte őket, és az állatok megértették szavát. Sokáig követték tekintetükkel a sudár lánykát, akinek sötét haja szárnyként libegett.

A lány sohasem látta magát a kívülálló szemével, és nem gondolkodott azon, hogy miben különbözik az üregek lakóitól, a sziklákon fészkelőktől és a fűben kúszóktól. Még a komor, fekete sziklákat is olyan elevennek és rokonnak érezte Nau, mint mindent, ami csak körülvette.

Mindazt, amit látott, az eleveneket, a hangot adókat, a rikoltozókat, a néma, de mozgó lényeket és a végtelen nyugalomba dermedteket, mindezeket egyformán nyugodtan és kiegyensúlyozottan szemlélte.

Így volt ez mindaddig, amíg csak észre nem vette ezt a közeledő, magasba törő, a partig hallhatóan sersistergő vízsugarat, amíg meg nem látta a tenger hatalmas, csillogó, ruganyos testű óriását: Reut.

A bálna egészen a partig közelített, és a fõveny kavicsai megcsikordultak óriási testének súlya alatt. Hatalmas hullámokat vert, amelyek a partra csapódtak, jeges hidegük szinte égette Nau meztelen lábát.

Az első napokban valami visszatartotta a lányt, óvakodott a bálna közelébe menni. Valami hatalmas, parancsoló erő megállította a hullámverés szélén, azon a vonalon, ahol a víz legapróbb rezdülésére is megsemmisültek a kiszáradt rákok, ahol a tenger vizétől sós kéregdarabkák, sőt néha egész fatörzsek heverték.

Nau a távolból nézte a bálnát, ezt a hatalmas, fekete testet, mely csillogóan verte vissza a nap sugarait, és úgy tűnt fel neki, hogy a fény a bálna belsejéből árad.

Hangos surrogással zúdult a víz a bálna szájába, magával sodorva az apró piros rákok és medúzák tömkelegét, és Reu feje fölött, a szétporló vízcseppekben újból és újból megszületett a szivárvány.

Ez a szivárvány hívta, vonzotta a lányt, arra készítette, hogy átlépjen a néma tiltáson, a láthatatlan küszöbön, amelyet a hullámok sodorta színes kavicsok csíkja jelzett. Szeretett volna a szivárvány közelébe menni, hogy a parányi napot magába záró vízcseppekből legalább egyetlenegy a testére hulljon.

És egy napon Nau olyan közel merészkedett a bálnához, hogy lélegzetének párasugara tetőtől talpig megöntözte.

Váratlanul érte, de mégis minden úgy történt, ahogyan előre elképzelte: a cseppek melegek voltak s csillogók, Nau beburkolózott a nap sugaraiba és egész testében érezte ezt az új, ismeretlen, lágy dédelgetést. Lélegzete elakadt, szédült, mintha a vízen futó felhőárnyékokat sokáig nézte volna a magasból.

A bálna pedig, mintha tudná, mit érez a lány, tovább fürdette őt a napfényben ragyogó párafelhőben. Surrogó szökőkútszerűen záporozó víz lágy cseppeinek simogatásával becézte, dédelgette.

Nau úgy érezte, hogy kis szíve egyre hatalmasabbra nő, szinte már betölti egész testét, alig tud lélegzeni tőle. Vére átforrósodott, átvéve a bálna kilélegzett párafelhőjének melegét. Zavarában mozdulatlanul állt, nem tudta, mit tegyen. Ezelőtt sohasem gondolt arra, hogy mit tesz. Mint a szél, a hullámok, a felhők, a sarjádó fű és a benne megbújó virágok, mint a kis ürgék és a magasban szálló madarak, a tengerben úszó állatok, halak, ő is parányi része volt ennek a hatalmas, élő és halott, csillogó és homályba vesző világnak, amelyet elringatott a tágas égbolt csendje, betakartak a lágy felhők, de amely bömbölni kezdett, ha hirtelenl támadt vihar korbácsolta fel a tenger hullámain, a partra zúdítva tarajait, el akarván érni a fűvet, ahol Nau meggémberedett lába rejtőzött.

És most valami rátört, felébresztette gondolatait. Mintha most ébredt volna álmából, és egyszerre meglátná az eget, a kék tengert, a zöld füvel borított domboldalakat, először hallaná az ürge füttyentését, a sziklák alatt megbújó madártelep csivitelését, a patak suttogását... Mintha egyszerre csak hirtelen felfedezte volna, hogy a tenger vizének más íze van, mint a patakénak, s hogy a hajnali hűvös levegő eltűnik, amint a tenger fölé emelkedik a nap korongja.

Most, amikor Nau a tundrán futott, ruganyosan ugrált a rugalmas fűcsomókon, hirtelen megtorpant, lehajolt egy kis kék virág fölé, mely olyan volt, mintha az ég egy darabkája hullott volna le a zenitről. A kis kék szirm vékony, zöld száron ringatózott, és Nau szinte hallotta átható, távolba vesző csengését.

A világ hangjai elváltak egymástól, akár a világ tárgyai, és Nau most már megkülönböztette a sziklához csapódó hullámok dörgését, a szél suttogó hangját, amint láthatatlan nagy tenyerével végigsimított a tundra fűvén, a lagúna apró hullámainak csobbanását, a köves hegyoldalon lefutó patak vizének csobogását.

Különböző hangon szólaltak meg a madarak és a vadak.

Feketén kiáltozott a fekete varjú; olyan sötét és hideg volt ez a hang, mint a túlsó part mély árnyéka, ahova nem értek el a nap sugarai, és ahol az örök hó pihen, sötéten és öregségtől megroskadtan.

Nyári bundát viselő lompos rókák ugattak, mintha a torkukon megakadt apró halcsontokat akarnák kiköpní. Élesen és áthatóan füttyentettek az ürgék, szinte hívogatták Naut, hogy kukucskaáljon be a kövek védelme alá ásott sötét üregeik nyílásába.

A parti sziklákon fészkelő tengeri madarak kiáltoztak, és amikor megriasztotta őket egy rozsomák, egyszerre röppentek a magasba, rikoltozásuk elnyomott minden más hangot, és ettől a világ egyszerre unalmasan egyhangúvá, szürkévé és érdektelenné vált.

Nau azt is felfedezte, hogy a hangok lehetnek számára kellemesek, de lehetnek olyanok is, amelyektől - úgy érezte - el kell szaladnia, s minél messzebb megbújni valahol. De a patak fölött harsogó reggeli madárhangzavart a végtelenségig elhallgatta volna; ez a bálna felett szivárványszínekben játszó vízpermethez hasonlított, és a madarak csicsergése a közelgő csoda várakozását ébresztette lelkében.

A tundra napról napra ragyogóbb, színesebb ruhát öltött. Nau lábát feketére festették a megbúvó bogyók nedvei. A vén tundrafarkas Nau lábát nyalogatta, és hűséges, bánatos szemét le nem vette a lányról. Érezte, hogy jön a tél, és azt is érezte, hogy halála is közeledik, mert már semmire sem volt jó: a nehéz élet és az idő elkoptatta minden fogát...

Mint mindig, ezen a napon is a nap sugarai ébresztették fel Naut.

Éppen olyan fényesek voltak, de már nem árasztottak olyan átható meleget, mint azelőtt. Ahogy megérintették lehunytt szemét, Nau megérezte intő szavukat, a közeledő rossz idő jelét.

Nau most már teljesen felébredt, és egy marék törpemálnával enyhítette éhségét.

Kifinomult hallása jól érzékelte a tenger hullámverésének megszokott hangját, a patak felett csivitelő madarak zaját, a fű zizegését.

Nau felkerekedett, s elindult a tengerpartra.

A harmat szokatlanul jeges volt. Nau futott, hogy átmelegedjék, és végleg megszabaduljon az alvás bilincseitől. Az ürgék utánafütyentettek, ijedt fogolymadarak rebbentek fel lépte nyomán, de Nau nem állt meg, valami nyugtalanító öröm előérzete vitte egyre közelebb a parthoz. Máskor a tenger hullámaitól partra vetett utolsó kavicsgörgetegcsíknál Nau felvett néhány szál tengeri vízinövényt, szerény reggelijének folytatásaként. De most még csak nem is lassított futásán.

A partra csapódó hullámok zúgásán keresztül már meghallotta a bálna fellövellő párasugarának sistergését.

A tenger csillogása elvakította, nem tudta jól szemügyre venni a partot.

És ekkor valami szokatlant látott... Azt hitte, talán téved, ez csak a víz csillogásától elvakított szemének csalóka káprázata.

Igen, ott látszott a párasugár, amelyben megtört a nap csillogása, és a bálna is egészen a partnál lebegett a vízben. De minél tovább nézte Nau a tenger óriását, annál áttetszőbbnek tűnt, mintha csak felolvadna a vízcseppek sűrű felhőjében...

Nau pislogott, hogy jobban lássa a bálnát. De nem találta sehol.

És nem látta a szivárványszínekben játszó vízszugarakat sem.

Ehelyett a hullámverés tajtékos szélén egy ember állt.

Egy férfi állt ott, és fókára emlékeztető, csillogó, fekete szemével őt nézte. Nau gyors pillantást vetett a tengerre. Üres. Semmi sem vallott arra, hogy a bálna, amely egy szempillantással ezelőtt még a partnál várakozott, elúszott volna. A hullámverés taraján kis pólingok ringatóztak, hegyes csőrű fejcskéküket rázogatták. Vándormadarak csapata húzott el alacsonyban a víz fölött.

Nau érezte, milyen hideg veszi körül. A jeges kavicsok szinte égették a lábát, hűvös volt a levegő is, már a nap sugarai sem melegítettek. A férfi egy lépést tett feléje, és Naunak egy szempillantásra úgy tűnt, mintha szivárvány csillant volna meg a válla felett. Majd az arca hirtelen megváltozott - szeme résnyire szűkült, szája egy kissé megnyílt -, és egyszerre valami furcsa melegség áradt belőle, még így a távolból is átmelegítette, hívta, vonzotta, meleg felhőként vette körül a leányt.

Nau is tett egy lépést a férfi felé, és hirtelen úgy érezte, hogy szeretne az ismeretlen melléhez simulni, megbújni nála a hideg elől.

A férfi kézen fogta Naut.

Könnyedén haladt, átlépett az apró tócsákon, átugrott a sebes sodrású kis patakokon, járása a madár röptére emlékeztetett. Nau szinte lobogó hajának szárnyán repült az ismeretlen után.

A reggeli hideg megenyhült, a levegő felmelegedett, és a lány lába úgy égett, mintha nem is a hűvös fűben futna, hanem a nyári napsütéstől átforrósodott homokos folyóparton.

A nap csillogása követte őket végig a lagúna vizének tükrén, a források és kis patakok hullámain, a számtalan tocsogó és tavacska tükrén.

Mi lehet ez?

Eddig sohasem érzett, hatalmas, csak a naphoz hasonlítható öröm. Valami nagy könnyűség az egész testében, valami nyugtalan, édes várakozás, meleg szorítás a keblében attól a gondolattól, hogy itt van mellette az, aki egyesítette magában mindazt, amit ez a nyár hozott: a hatalmas bálna, ez a furcsa melegség, és annak felfedezése, hogy ő más, mint a madarak, a vadak, a fű és a hullámok, az ég és a föld... Mi lehet ez?

Nau és Reu - így nevezte el magában a férfit felkapaszkodtak egy kis dombra, melyet puha, kissé már megsárgult fű borított. A fű alatt kiszáradt világoskék rénszarvas-zuzmó védte vastag párnájával a növényeket az örök fagytól.

A dombok tetejéről eléjük tárult a tenger, valahol a messziségben pihent, tompa hullámverése alig hallatszott ideig.

A férfi megállt, de nem engedte el Nau kezét.

A tenger felé fordult, és a lánnyal együtt nézte a távolba vesző kékséget.

A hullámverés fehér szegélyén túl bálnák hancúroztak. A csapat a part felé tartott, felriasztották a pihenő pólingok csapatát, a szivárványszínű párasugarak beragyogták a hullámokat.

És Reu arcán újból megjelent az a furcsa kifejezés, amely a meleget árasztotta, és óriási, fekete szemében izzó, sárga fény gyúlt.

A férfi megfogta Nau másik kezét is, és magához húzta a lányt. A meleg elviselhetetlenül égetőnek tűnt, de mégis vonzotta. A feje szédült, és Naunak eszébe jutott, amikor egyszer fölkapaszkodott a magas parti sziklákra, és onnan hosszasan nézte a tengert, az elúszó tajtékot, a hullámok váltakozó futását... Akkor is így szédült a feje, és a meredély ugyanígy vonzotta, édes remegést keltve lábában.

De ez más volt, csak távolról emlékeztetett a mélység hívására.

És megint érezte ezt a melegséget, mely gyengéd volt és puha, mint a tenger felőli oldalon a hideg sziklákon élő pehelyécék puha fészke, amelyet örökké fúj a szél, és átnedvesíti a felcsapódó sós víz fröccsenése.

Reu arca egész közel volt hozzá, és minden pillanatban változott, mint ahogy változik a tundra és a tenger szeles időben, amikor a felhők hol eltakarják, hol feltárják a napot.

A férfiből tengeri szél és vízínövények illata áradt.

Igen, őt várta Nau, őt, aki ilyen közeli, érthető, erős és mégis gyengéd. És minden reggeli nyugtalansága, esti reszketése, amikor a nap alábukott a tengerbe, és az a boldogság, ami elfogta, amikor a férfi bálnaként úszott a part felé, mindez csak előérzete volt ennek a találkozásnak, a boldogság várása volt.

Reu leült a fűbe, és magával vonta Naut is. A lány szédült, úgy tűnt fel neki, mintha körülötte mindent szivárványfelhő vonna be, mintha egész teste alámerült volna a bálna kifújt meleg leheletének vízpárájába, melynek aláhulló vízcseppei gyengéden, becézően simogatták.

Nau néha úgy érezte, hogy magasan száll a föld felett, és puha, fehér felhők repítik a könnyű szél nyomába. És ezzel az érzéssel együtt nőtt valami más is: eggyé szeretett volna válni a férfival, és ez a vágy olyan erős volt, hogy szinte fáj.

Nau nem tudta még, hogy ez a legnagyobb asszonyi boldogság, ebből születnek a dalok, a gyengédség és az új élet is...

Nau meghallotta a magasba törő párasugár surrogását, amint a tenger hullámai fölött a levegőbe száll: R-r-re-u! mintha így szólt volna.

- Reu, Reu, Reu - ismételte néhányszor, és kinyitotta a szemét.

Egész közel látta maga előtt Reu arcát, akinek hatalmas, fekete szeme magába itta őt, forró, csillogó sötétje szinte elnyelte.

Nau most már nem érzett se félelmet, se nyugtalanságot. Már tudta, hogy ez hiányzott neki, erre várt. Csak azt nem sejtette, hogy egy olyan férfi alakjában jön el hozzá, aki bálnából változott emberré.

Hirtelen mintha egy lángoló napsugár hatolt volna át egész testén. És az első gondolata ez volt: lehet a fájdalom ilyen örömteli? És máris válaszolt rá, igen, a fájdalomból születhet a legnagyobb, a legkülönösebb öröm, amitől az ember kiáltani szeretne, és forró, boldog könnyeket sírni. A nap sugara át- meg átjárta testét, láthatatlan lángot lobbantott fel benne, s csak azt szerette volna, hogy ez az érzés végtelen sokáig, örökké tartson...

Amikor Nau felocsúdott, az első pillanatban megijedt, hogy talán mindez nem is valóság, talán csak álmodta.

De Reu ott ült mellette, kezében tartotta a lány fekete haját, s egyik tenyeréből a másikba pergette fürtjeit. Elmosolyodott, és arca felragyogott.

Nau nézte, arcát egész közel hajította hozzá, orra hegyével megérintette a lány orrát, és ez az érintés megint lángra lobbantotta a bennük szunnyadó tüzet.

- Lehet a fájdalom örömteli?

- A legnagyobb boldogság mindig fájdalomból születik - felelte Reu.

Ezekkel a szavakkal együtt Nau egyszerre megérezte a tenger ismerős illatait: a sós vízpárát, vízínövények, nedves kavics és a parton szétszórtan heverő piros tengeri csillagok illatát.

Alkonyatkor Reu fölkel a lelapított fűből, és elindult a tenger felé.

Nau mellette ment, szinte repült.

Minél közelebről hallotta a tenger hullámverését, annál nagyobb nyugtalanság kerítette hatalmába. Életében először nem örült annak, hogy a tengerhez közeledik.

Már itt is van a hullámverés, és a hullámok taraján ringatózó pólingok csapata.

Reu megállt.

A nap korongja a vízbe hullott. A horizonton, ahol az ég a vízzel találkozott, még látszott a nap korongjának felső széle, amelytől egy világos, csillogó ösvény futott a vízen egészen a nedves, kavicsos partig.

Reu rálépett az ösvényre, be a vízbe, és hirtelen ott, ahol eddig egy férfi állt, magasba szökellő párasugár villant fel.

Nau hirtelen a vízbe lépett, de valami hatalmas erő visszalökte a partra.

A bálna pedig egyre messzebbre úszott, és a párasugár hamarosan eltűnt a tengerbe bukó nap utolsó sugaraival együtt.

2

Amikor a nap a lagúna fölé emelkedett, elérve útjának legmagasabb pontját, Nau lement a partra, és ott állt, amíg a távolban föl nem csillant a szivárvány.

Öröme úgy fokozódott, ahogy a bálna a parthoz közeledett, és lett hangosabb az izgatott fűjtatása.

Emberré változva Reu kézen fogta Naut, és együtt haladtak a tundra puha fűvén.

Keveset beszéltek. Mindabból, amit meg akartak mondani egymásnak, nagyon sok magától átáradt tekintetükből, érintésükből vagy egyszerűen a hosszú hallgatásuk csendjéből.

Teltek a napok, teli boldogsággal a lélek láthatatlan és szótlan szárnyalásában. De egyszer Nau észrevette, hogy a távoli hegyek fehér hósapkát öltöttek. - Mi ez?

- Ez az, ami más tengerekre fog üzni bennünket válaszolta Reu.

- Tehát elhagysz?

Reu nem felelt.

Találkozásaik minden nappal rövidebbek lettek, mert a nap sietett alábukni a vízbe, megrövidítette égi útját. A levegőben fehér hópelyhek szálldogáltak. A földre, a pocsolyákba, vízzel teli gödrökbe hullva elolvadtak, hideg vízzé lettek.

Barátságtalan lett a föld.

A madarak csapatai délre szálltak, bánatos kiáltásuk bejárta az elnéptelenedett tundrát.

Elhallgatott a patak felett a hangos madárcsivitelés, és a patak vize is elsötétedett, zavarossá lett a gyakori esőktől.

Nau a tundrán bolyongott, feltépte az egérlyukakat, hogy kiszedje belőlük az édesgyökér-darabkákat. Olyan napok is jöttek, amikor nem tudott a tenger partjához közelíteni: óriási hullámok verték a sziklákat, kizúdultak a kavicsos földnyelvre, megpróbálták elérni a magas sziklán álló magányos lányt.

Az ilyen napokon Nau félt, hogy Reu nem jön el.

De Reu mindig eljött.

Becéző ölelésében azonban nyugalanság és türelmetlenség érződött.

- Mért nem maradsz velem reggelig?

- Mert ha nem térek vissza az utolsó napsugárral, örökre itt maradok a földön - felelte Reu.

- És nem akarsz örökre itt maradni?

- Nem tudom - sóhajtott Reu.

Nem is olyan régen, még tavasszal, amikor fiatal, erős bálnaként ott viháncolt a ruganyos tengervízben, határozottan mondhatta volna, hogy soha semmiért nem cserélné el a tenger szabad világát a kemény földre. De most... Soha még csak nem is sejtette, hogy lehet a világon olyan erő, amely emberré változtatja a bálnát, s ott tartja kint a parton, elfelejteti vele, hogy milyen rettenetes lehet mindörökké a szárazföldön maradni.

Bálnatestvérei óvták. Atyja gyakran mutatta neki a horizonton húzódó fehér csíkot. Minden nappal közelebb jött a parthoz. Ez a hideg fehérség hamarosan megdermeszti, bilincsbe veri a

tenger vizét, és elzárja útjukat az éltető levegőre. Már melegebb vizekre költöztek a bálnák legnagyobb ellenségei, a kardszárnyú delfinek, felkerekedtek már a rozmárok, fókák, sőt még a parti sekély vízben nyüzsgő apró kis tengeri élőlények is követték a nagy állatokat. Mind üresebb, mind némább lett az északi tenger partja.

Eljött a nap, amikor a sziklás földnyelv szélén megjelent a jég fehér csíkja, érezhetően árasztva magából a hideget, az éles, csípős fagy szagát. Reu most nem egyedül érkezett. A bálnacsapat a jég szélénél megállt, magasba fújva a hideg homályban jól látható, szétporló párasugarakat. Olyan sokan voltak, hogy a kormoránok ijedten rebbentek fel, és elrepültek.

Reu testvéreinek kíséretében lassan közeledett a parthoz. Azok szinte visszatartották, hogy ne tudja megérinteni a parti kavicsokat. De Reu áttört a tajtékos hullám széléhez, és kilépett a partra:

Nehezen lélegzett, melle, mint a fűjtató, úgy járt. - Nau, eljöttem hozzád.

- Örökre?

- Örökre - szólt Reu, s mintha csak erre válaszolnának, tucatnyi fellövellő párasugár emelkedett nagy sistergéssel a levegőbe, megtörve a nap fényét, s minden más hangot elnyomva.

Reu kézen fogta Naut, és magával vitte a tundrára, el a tengerpartról, el haragos bálnatestvéreitől. Sietett minél messzebbre jutni, félt, hogy megváltatja elhatározását, és elmegy bálnanemzetségével messzire, a langyos déli tengerekre, minél távolabbra, a közeledő jégtáblák elől.

Nau és Reu végigment a lagúna zöld partján, messze be a dombok közé, ahol a fű már nem olyan puha; a földön érezni lehetett az örök fagy birodalmának közelségét, mely megbújta a meleg nyári napsütés elől, a tavalyi fű és a rénszarvas-zuzmó vastag rétege alatt.

A domb alján letelepedtek, és sokáig némán üldögéltek.

Reu szomorú volt, arcán bánat ködfelhője ült, mint az őszi reggeleken.

Nau megérintette ujjával a férfi arcát. Reu összerezzen, és nagyot sóhajtott.

- Mit fogunk tenni? - kérdezte Nau.

- Élni fogunk - felelte kurtán Reu. - Új életet, igazi hús-vér emberek életét.

A hús-vér embereknek sok nehézséget kellett legyűrniük az első téli napokon. Reu földbe vájt kunyhót készített maguknak, föléje a parton összeszedett uszadékfából boltozatot épített. Felülről gyeptéglával, száraz fűvel takarta be. Széthasított rozmárcsontból lándzsát készített magának, és elejtett vele egy rénszarvast. Lenyúzott irháját fekvőhelyükre terítették, hogy megvédjék magukat a földből áramló örök fagy hideg leheletétől.

Nau úgy emlékezett vissza a gondtalan napokra, mint valami régi álmra, ami a valóságban soha nem is volt. Néha úgy tűnt fel neki, hogy Reu sohasem volt bálna, mert sehol sem látta a nyílt tengert, s amerre a szem ellátott, fehér pusztaság terült el, amelyet mindenütt meggörbült jégtorlaszok letört darabjai borítottak, és a jégmező egymásra torlódott rétegei átható hideg fénnel világítottak. Szél fűtyült a jégtáblák között, kitört a partra, és gondosan havat terített mindenre, ami csak ott sötétlett. Neki-nekiveselkedett azt alacsony földkunyhónak, megpróbálta egyenlővé tenni a fehér síksággal. A szél vadul őrjögött, amikor reggelenként rátalált a földbe vájt fészek fekete nyílására, amelyből az emberek eleven lélegzetének párája emelkedett a magasba.

Bár esténként a fáradságtői szinte leestek lábukról a földnyelv első lakói, mégis boldogok voltak, s az a nagyszerű és örökké tartó érzés, amely Naut és Reut egyesítette, a le nem nyugvó nyári nap állandóságával és erejével égett lelkükben.

Reu szerencsével vadászott, és jutott szarvasirha nemcsak arra, hogy az ágyukra terítsék, hanem arra is, hogy megvédjék testüket a hidegtől.

Nau szárított szarvasinakból szálat sodort, és kardszárnyú delfin csontjából faragott tüvel összevarrta a kikészített bőröket. Hogy az érdes irhabőr fel ne dörzsölje Reu testét, Nau szűk kis földkunyhójuk padlóján erős lábának kemény sarkával taposta a bőrt.

Lobogott a láng a kőedénykében, mintha egy kis nap költözött volna a nehéz hóréteg alatt megbúvó, földbe vájt otthonukba.

A sötétség mindjobban körülvette őket. A nap keskeny, vörös sávként tűnt elő néha, de Nau és Reu szívében élt a biztos hit, hogy el kell jönnie majd az új, igazi napnak, amely még szebb lesz, mint a tegnapi volt, éppen úgy, amiként minden új reggelen egyre gyönyörűbbnek látták egymást.

A múlt mintha nem is létezett volna számukra, mert a legfontosabb, amitől életük függött: a földkunyhó melege és a kőedénykében pislákoló fény valóságos volt. És ettől a valóságtól függött a holnap.

Gyakorta vad szélviharok dúltak. Levegőbe emelték a vastag hótakarót, és a vizes hótömeg meg a vad szél szinte ledöntötte az embert a lábáról, egészen a földhöz szorította. Ilyen napokon Nau és Reu ki sem mozdult a földkunyhóból. Egyszer csak Nau, miközben a kunyhó tetejére zúduló hó surrogását figyelte, hirtelen valami ütést érzett a szíve alatt.

- Mi van itt? - kérdezte nyugtalanul, s kezét a hasára szorította.

Reu rátette kezét felesége meleg, barna bőrére, köldökének sötét karikájától egy cseppet feljebb.

És megérezte az élet lüktetését.

- Ez az eljövendő új élet! - kiáltotta boldogan. - Ez a mi életünk új hajnala! Ez ő; akiért mi együtt vagyunk!

- Ez az új eljövendő élet - ismételte halkán Nau, önmagát figyelve.

Amikor a hóvihar elcsendesedett, Nau és Reu kiment a szabadba. A távoli hegyek mögül kibukkant a nap.

- Visszatért a meleg forrása!

Örömben hangosan kiáltoztak, és boldogan néztek egymásra.

A nap még alacsonyan állt, és sugarai vérvörösre festették a havat, egészen a távoli, elmosódott szemhatárig.

Reu különböző szerszámokat készített magának. Nau elnézte férjét, a homlokába hulló haját, és felsejlett benne valami furcsa, semmihez sem hasonlítható, varázslatos dolog, amely egyszer, valamikor vele történt meg, álmában, avagy talán ébren. Igazán bálna lett volna Reu?

Hajnalban Reu kiment a tenger jegére.

Nau türelmetlenül várta haza. Figyelte a jégtorlaszokat. Néha úgy tűnt fel, mintha a nyílt tengert látná, a zöld hullámokat, a szivárványszínben csillogó párasugarakat a távolban. Mi lehet ez? A szíve szaporán vert, keblét nyugtalanság szorította el, s olyan melege lett, hogy hátravetette szarvasbőr ingének csuklyáját.

Reu zsákmánnyal tért haza, és Nau egyszerre elfelejtette minden furcsa gondolatát, látomását, elfoglalta a zsákmány feldolgozása, az étel elkészítése.

A nap elszakadt a távoli hegycsúcsoktól, és felúszott az égre.

Egyszer csak Reu meglátta, hogy egy hatalmas jégtorlasz déli oldalán szemmel szinte alig kivehető, cseppnyi kis jégcsapok lógnak.

Ismerős madárdal ébresztette fel Naut. Hirtelenében nem is tudta, szívében szól-e ez a dal, vagy kint, a földkunyhó előtt.

Szürkés hósármány ugrándozott vékony, fázós lábacskaín, hangosan csivített, miközben az ételmaradékot csipegette. Kis fejét forgatta, és apró, élénk szemével huncutul tekingetett Naura, mintha csak köszönteni akarná a Nagy Fény idejének megérkezése alkalmából.

Nau láthatóan elnehezedett, meghízott. Nehezen cipelte nagy hasát.

A meleggel együtt kövér fókák érkeztek a parti rianásokhoz. Kikapaszkodtak napfürdőzni, s itt érte utol őket Reu. Néha sikerült több fókát is elejtenie egy nap alatt, ilyenkor aztán sokáig otthon maradt, javítgatta hajlékukat, melyet a kegyetlen téli szelek megtépáztak.

Nau és Reu kiült a napos oldalra, ahol már elolvadt a hó, és a jövőről beszélgettek.

- Eljön az idő - mondotta elgondolkozva Reu -, más kunyhók is állnak majd a mi otthonunk mellett, s az emberi nemzetség, melynek mi vagyunk a megalapítói, benépesíti majd a tenger partját. Tágas világ ez, a tengerben nyüzsögnek az állatok, a tundrán szarvasok futkosnak, élhetünk, és várhatjuk az örömeiket, amelyet a holnap nyújt majd nekünk.

- Milyen jólesik érezni is, és gondolni is, hogy mi lesz - folytatta Nau. - Amikor a jövőbe nézel, úgy szédülsz, mintha a magasból néznél lefelé.

A lagúnában elolvadt a hó, s a víz felszíne olyan sima lett, mint a nyirkosságtól lelapult rénszarvasbunda.

Egy alkalommal, amikor Reu hazatért a hegyről, ahonnan a közeledő szarvascsordát figyelte, izgatottan mesélte:

- Láttam a nyílt tengert.

- A nyílt tengert? - visszhangozta nyugtalanul Nau.

- A jég megrepedezett, és óriás madárcsapatok szállnak a megnyíló vízhez a mi földnyelvünkön át.

- Honnan jön ez a sok élőlény a mi földünkre? - kérdezte Nau.

- Bizonyára valahol van más föld is - vélekedett Reu. - És az is lehetséges, hogy ilyen lények, mint mi, élnek még valahol, csak egyelőre nem tudunk róluk, mert még nem találkoztunk velük.

Langyos zivatar ébresztette a földkunyhó lakóit.

Amikor kimentek a szabadba, meglátták, hogy a lagúna jégpáncéljából csak néhány darabka maradt meg, amelyeket az áradat a szoros torkolata felé sodort. És kint a tenger jégtől szabad vizét már a kunyhó ajtajából is látni lehetett, és annak már szinte elfelejtett illata újból orrcimpájukat csiklandozta, nyugtalan vágyakat keltett szívükben.

Reu szarvasinakból hálót készített, és egy rugalmas ágból hajlított karikához erősítette. Felkapaszkodott a part menti sziklákra, és a hálóval piros csőrű lundákat fogott.

Már az utolsó jégdarabkák is elhagyták a lagúnát. Naut megfoghatatlanul egyre erősebben vonzotta a víz, akár naphosszat elüldögélt volna a parton, elnézte a sima víztükröt, figyelte a halászó kövér kárókatonákat, az áttetsző vízben nyüzsgő szürke botos kölöntéket, a köves meder aljához simuló apró, kis halakat.

Kora reggel történt, amikor a nap már a félsziget fölött állt, és a tundra dombjai fölött húzódó hosszú útjára készült.

Nau lement a part menti kis tisztásra, oda, ahová a hegyekből lefutó kis patak torkolatánál üdén csillog a fű.

Kiáltására odaszaladt hozzá Reu.

- Vigyél közelebb a vízhez - kérte Nau.

A kis bálnafiókák akkor születtek meg, amikor Nau lába a lagúna vizéhez ért. Az újszülöttek vidáman elúsztak, magasba fújva lélegzetük vízpáráját.

Nau Reu felé fordította arcát, és boldogan mosolygott.

- Örülök, hogy rád hasonlítanak.

Nau a lagúnába gázolt, tejtől feszülő melléig ért a víz. A bálnafiókák hozzáúsztak, cuppogva szopni kezdtek, puha, vastag szájukkal érintve mellbimbóját. Megnyíló szájukban rózsásan csillogott a puha, szinte pelyhesnek tűnő, alig kinőtt szila.

3

Reu a törekeny jégkaréjon fókára vadászott.

Nau jóformán el sem távolodott a parttól, gyermekeivel foglalkozott, akik szépen növekedtek, erősödtek, és néha már kimerészkedtek a lagúna közepére, a mély vízbe is.

Ilyenkor Nau nyugtalanul szólította őket apjuk nevével:

- Reu! Reu! Reu!

A kis bálnafiókák magasra fújva a párasugarat, sietve hozzáúsztak, puha ajkukkal megbökték mellét, és mohón szívták magukba a zsíros anyatejet.

Estéknél, amikor a nap elhagyta a szárazföldet, s a tenger fölé húzódott, hogy hosszú napi útja után megfürödjön a hűvös habokban, megjött apjuk is, és játszott velük. Tarka kavicsokat dobott jó messzire a vízbe, a fiókák utánuk vetették magukat, kikeresték őket a lagúna mélyéről.

Vidám zaj verte fel a lagúna csendjét: csobbant a víz, süvített, sistergett a kis bálnák levegőbe fújt párasugara, mindez és Reu és Nau kiáltásai egybeolvadtak a patak fölött csivitelő madarak hangjával, a fürgén úszó kis bálnák elől menekülő kárókatónak szárnyának csattogásával. A buckákon hátsó lábukon üldögéltek az ürgék, és helyeslően füttyentgettek.

Napnyugtával a bálnafiak aludni tértek, szüleik pedig a földre terített szarvasirhán közvetlenül a parton tértek nyugovóra.

Éjszakánként Nau gyakran felébredt, feszülten figyelte a víz csobbanását, hogy meghallja gyermekeinek álmos szuszogását. Tágra nyílt szemmel nézte a világos eget, melyen még nem látszottak csillagok: majd akkor gyulladnak ki, ha rövidülnek a nappalok. Amint így álmatlanul feküdt, Nau érezte, hogy ő maga a könnyű szellő, mely lassan libeg az álmos füvek és virágok fölött, a leszakadt part meredélyénél csobbanó hullámok fölött, hogy egy kis része a köves partnak, amelynél a jeges óceán vize hömpölyög, s ő a felhő is, ott a sápadt hold hegyes sarlójánál. Minden ő volt, ami körülvette, az egész hatalmas világ, amely betöltötte a látható tért. Jól tudta, ha elérkezik a hajnal, amikor a nap sugarai beragyogják a földnyelv vizes szikláit, átugranak a kavicsos földnyelvre, és megcsillannak a lagúna fodrozódó vizén, mindez eltűnik. Újból más lényé lesz, amely már különbözik a környező világtól. Minden erejét meg kell majd feszítenie, hogy megértse, ugyan mit akarhat az öreg varjú, ott az idők során szelektől kifehéredett, simára csiszolt rozmárkopoonyán állva. El kell majd gondolkoznia, hogy rájöjjön, ugyan miről szól a hősármányok dala, és mit jelent az ürgék füttye. Mindez töprengésre készítette, nyugtalanságot keltett benne. A nappalokkal törtek rá azok a nehéz gondolatok, hogy a bálnafiak, a gyerekei, akik az ő és Reu húsból-véréből születtek, mégiscsak bálnák, s nem tudnak kilépni a partra, hogy bemenjenek a szülői házba...

Naut csak az a halvány remény vigasztalta, hogy idővel talán a bálnafiak is emberré válnak, éppúgy, mint Reu.

Olykor szerette volna megosztani nyugtalanító gondolatait Reuval is, de az - úgy tetszett -, nem lát különbséget ő maga és a bálnafiak közt. Talán eszébe se ötlött, hogy a gyerekek nem hozzá hasonlító lények. Talán azért, mert Reu emberalakot öltött bálna volt...

Reu kora hajnaltól késő estig nem pihent.

Még tavasszal megszigonyozott a jégablán néhány rozmárt, és megmutatta Naunak, hogyan kell megtisztogatni a bőrt, hogy vékony és rugalmas legyen. Ezeket a nyersbőröket sokáig a

lagúna sekély vizében tartotta, s amíg a bőrök áztak, uszadékfákat gyűjtött, egyforma, jó nagy ágakat válogatott össze. Naunak úgy tetszett, mintha Reu valami sosem látott, gigantikus halcsontvázat építene. Kiélesített kőkésekkel faragta, csiszolta a fákat, gömbölyű csontdarabkákkal átfúrta, majd a szakállas foka bőréből készült szíjjal szorosán összefűzte őket. Amikor mindez elkészült, kiemelte a vízből a rozmárbőröket, és ráfeszítette a fa csontvázra.

- Ezzel a kajakkal - magyarázta Reu - messzire eltávolodhatunk majd a parttól.

Az első utat a lagúnán tették meg.

A víz rugalmasan verte a csónak alját, hangosan dübörgött, a szél dagasztotta az elvékonyított fókairhából varrt vitorlát, és a kajak repült a lagúnán. A bálnafiak mögöttük úsztak, vidáman ki-kiugrádoztak a vízből, igyekeztek magasba törő párasugarakkal lefröcskölni szüleiket.

A kajak a kavicsos földnyelv mentén a lagúnát a nyílt tengerrel összekötő szoros felé haladt.

Nau vidáman szólítottatta a gyerekeket, úgy érezte, hogy azok válaszolnak, kedvesen csacsognak hozzá, vele együtt örülnek apjuk ügyességének.

Reu büszkén, hogy ilyen csodálatos dolgot készített, erős, harsány, a fülnek kellemes kiáltásokat hallatott. A kövér kárókatonák kelletlenül nyitottak utat neki, sokáig verdestek szárnyukkal, hogy a víz fölé emelkedjenek, a sirályok nyugtalan kiáltásokkal húztak el a kajak felett, a fókák kidugták fejüket a vízből, utánuk néztek, szerették volna megérteni, miféle, sosem látott csodaszörny jelent meg birodalmukban.

- Közelebb kerültünk a gyerekekhez - szólt boldogan Nau, amikor visszatértek, és a partra húzták a kajakot.

- Holnap kimegyünk a nyílt tengerre - jelentette ki Reu.

A tenger gyengéden fogadta a kajakot. Nau érezte, milyen erős, hatalmas ez a tenger, milyen óriásiak a partnál oly jelentéktelennek tűnő hullámok. Könnyedén vitték hatalmas hátukon a kis bőrkajakot. Erős, egyenletes szél duzzasztotta a vitorlát, és a víz vidáman csobogott a parttól távolodó kajak oldalán.

Nau ránézett Reura, és elámult. Soha nem látta még arcán ezt a kifejezést. Mintha egybeolvadt volna a kajakkal, egyetlen lényé váltak. Minden hullámcsapás, a szél minden lökése visszatükröződött benne. Mikor a kajak felröppent a hullám tetejére, Reu valahogy olyan furesán lélegzett, mintha egy bálna fújná ki párasugarát. A szél a haját borzolta, körülcirógatta az erőlködéstől megfeszült arcát, és tágra nyílt szeméből könnyet facsart.

Aztán Reu harsányan, elnyújtottan kiáltotta:

Szél, szél, erős szél,
Tengervízbe kevert por
Hatalmas hátadra vedd
Bőröcsónakom, s felemeld
Vízi családom útjára,
Hogy láthassam őket,
S megtudhassák, mily nagy erő
A természet, amely bálnát
Emberré, életté vált át,
Újat teremt, sose-voltat
A világon.

Naut akaratlanul is magával ragadta a ritmikus kiáltások búvőlete, és egyszer csak azt vette észre, hogy ő is együtt kiált Reuval, és az embernek ez a most született dala együtt cseng a vitorlához csapódó szél hangjával.

Már régen eltűnt szemük elől a kavicsos földnyelv, és a zöld fűvel borított sziklás kiugrók, amelyek közletről a zuzmóktól s moháktól színesnek látszottak, most kékes színben játszanak, a távolság elmosta körvonalait, lekicsinyítette méreteiket. Hatalmas víztükör választotta el a bórsonakot a földtől, és ez nyugtalanította, új erővel töltötte el Reut.

Ekkor Naut hirtelen félelem fogta el.

A szilárd, biztos föld valahol a távolban húzódot. Sehol sem látszott a kis kunyhó.

- Hová úszunk? - kérdezte Nau.

Reu félbeszakította az éneket, és a dal utolsó hangjai elszálltak a vitorla fölött, elvegyültek a zöld hullámok sístergésével.

Reu arca elváltozott, mintha felhő vont a volna be, és csendesen válaszolta:

- Nem tudom.

Lekuporodott a csónak fenekére, a sűrűn egymás mellé kötözött ágakra, amelyre a roz márbórt feszítette.

- Régmúlt idők jutottak eszembe - folytatta. Fialat és kíváncsi voltam, gyakran elhagytam az enyéimet. Messzire eltávolodtam, úgy éreztem, egy vagyok a tengerrel, széllel és a kék éggel. Sokszor intettek óvatosságra. De én nem hallgattam az idősebbekre. Egyszer kardszárnyú delfinek támadtak rám. Vadul, dühödtlen és sokáig üldöztek, megpróbáltak a partnak szorítani. Sikerült elmenekülnöm, és utolértem a csapatot. Egy más alkalommal úszó jégtáblák közé kerültem, alig sikerült kivergődnöm közülük, egész testemet véresre tépték, sebeztek... És ma, ahogy kijöttünk a nyílt tengerre, újból fiatalnak és erőtelj duzzadónak éreztem magam.

Reu a part felé fordította a csónakot.

Amikor vékony csíkként kibontakozott előttük a földnyelv, a csónak mellett hirtelen magasba tört egy bálna párasugara, és a mélyből egy bálna feje bukkant elő.

- Ez a testvérem! - kiáltotta boldogan Reu. Nézd csak, Nau, ott is egy! Meg itt mögöttünk egy másik! Eljöttek hozzám! Nau, örülnek, hogy találkoztak velünk!

A bálnák óvatosan megközelítették a bőrrel bevont kis kajakot, előrelökték, új sebességet adva neki. Nau úgy látta, mintha kítátott, sűrű bálnaszilával teli szájjal mosolyognának rájuk.

Reu egyenesen állt a csónakban, és boldogan nézte testvéreit.

- Milyen kár, hogy nem értik az emberi beszédet - mondta Nau.

- Értik - válaszolta Reu. - Csak nem tudnak beszélni. Hogy beszélni tudjanak, emberré kell válok, földi asszonyt kell megszeretni, mint ahogy ez velem történt... Ezt anyám mondotta nekem, amikor megtudta, hogy miért igyekszem a parthoz, és miért csak oly későn térek vissza a csópathoz. És még azt is mondotta: mindazok, akik itt a parton élnek, olyan bálnáktól születtek, akiket emberré változtatott a szerelem...

- Tehát nem vagyunk egyedül itt a parton? - kérdezte Nau.

- Talán nem - felelte Reu.

- De hát akkor én miért szültem bálnafiakat?

- Mert én bálna vagyok - válaszolta Reu, és mintha csak visszhangozni akarnák szavait, a csónakot követő testvérei elrugaskodtak, majdnem egész testük hosszában kiugrottak a vízből.

A felcsapódó víz majdnem elnyelte a bőrkajakot, de Reu csak nevetett, és harsányan, boldogan kiáltozott valamit testvéreinek.

Vele együtt örült Nau is, és amilyen mértékben közeledtek a parthoz, és kezdték látni a hullámok tajtékos szegélyét, úgy nyerte vissza nyugalját.

Reu a lagúnát a tengerrel összekötő kis szoros felé irányította kajakját.

A zátony mögött, a sekélyesben a gyerekek már várták a bőrcsónakot, két oldala mellé húzódtak, úgy kísérték, amíg a szoróból befelé úszott a zöldellő tundra partja mellett.

Alkonyatkor Nau megetette a gyerekeket, s azok kiúsztak a lagúna közepére, ahol az éjszakát tölteni szokták.

Vacsora közben megszólalt Reu:

- A testvéreim megismertek. Látták, hogy hű maradtam a tengerhez.

Amikorra a harmat hűvös lett, és a tundrán beértek a bogyók, Nau észrevette, hogy a gyerekek egyre nehezebben úsznak ki hozzá: felnőttek.

Hajnalban Nau kiment a zöldellő dombok közé, áthaladt a mélyen fekvő mocsaras mezőn, ahol az érett törpemálna piroslott. Bőrkosárkába gyűjtötte a fekete tőzegbogyót, a hamvas áfonyát és a törpemálnát. Délre visszatért kunyhójukhoz. De Reu még nem tért haza: bőrkajakján kievezett egészen a Magányos Szikláig, amely messze kint a tengerben magasodott, ott vadászott fókára, rozmárokot szigonyozott meg, s ott találkozott testvéreivel is.

Nau összekeverte a bogyókat, megöntözte fókaszírral, s hidegre tette, hogy a hazatérő vadászt majd megkínálja a finom csemegével.

A kavicsos földnyelv tenger felé eső oldalán várta a hazatérő Reut.

Először a vitorla tűnt fel. A szélben libegve lassan nőtt. Fölötte madarak röptültek, mutatták az utat a partra, s a csónak mellett a bálnafivérek úsztak.

Nau a közeledő kajakot nézte. Már jól ki lehetett venni a benne ülő vadászt, azt is, ahogy a szél libegteti a haját. Fóká- és rozmártetek voltak a csónak oldalához erősítve.

Ez alkalommal Reu hatalmas testű rozmárt ejtett el.

Az állat sárga agyarái a víz fölött meredeztek. Reu és Nau alaposan megdolgozott, amíg a roppant nagy állatot kivonszolták a partra.

- Jókora darab bőr lesz ebből a rozmárból - mondta Reu -, új kunyhónak a tetejét vonjuk majd be vele, hogy jobban elférjünk.

Már régen észrevette, hogy Nau újból anyai örömök elé néz, és ez nagy boldogsággal töltötte el.

A sötét éjszakák megérkezésével a nagyra nőtt bálnafiak már nem jöttek ki a partra, a zátonyok útjukat állták. Nau már nem táplálta őket, a gyerekek maguk szerezték meg ételmüket.

- Kevés nekik a hely a lagúnában - szólt Reu, és vízre tette a kajakot.

Naut a csónak közepére ültette, ő maga a taton helyezkedett el, hogy a vitorlát és a kormánylapátot kezelhesse.

A bálnafiak a mély vízben várták őket.

- Gyertek velem! - kiáltotta nekik Reu. - Ússzatok a csónak után!

A bálnafiak a tat mögé húzódtak. Mint mindig, most is nagyon örültek, hogy találkozhattak apjukkal, anyjukkal.

Reu a szoros felé irányította csónakját.

Nau némán nézte a mögöttük úszó bálnafiakat. A távolban emelgették a fejüket, és csillogó, világos tekintetükből ki nem mondott gyengédséget, gyermeki szeretetet olvasott ki. Melegség töltötte el szívét, szeretett volna mellettük lenni a vízben, és együtt úszni velük a széles vízúton, ki a nyílt tengerre.

A szorosban a bálnafiak megtorpantak, elbúcsúztak bölcsőjüktől, a lagúnától.

Előttük kitárult a tenger - végtelen, hatalmas és mély, tele új titkokkal, barátokkal és rokonokkal.

Nau már messziről meglátta Reu testvéreit, akik rokonaikra vártak.

Amint a gyerekek kiúsztak a lagúnából, a bálnák feléjük indultak, körülvették őket, és diadalmasan prüszköltek magasba párasugarukat.

- Most már nem aggódom értük - szólt Reu. Otthon vannak a tengerben, barátok és rokonok között.

Nau szomorúan nézett a tengerben egyre távolodó gyerekei után.

- Ne légy szomorú - vigasztalta Reu vállára téve kezét. - Lesznek még gyerekeink... A gyerekek, ha megnőnek, mindig elhagyják a családi fészket. Várja őket az önálló élet.

De Reu és Nau gyermekei még sokszor kiúsztak a part közelébe, hogy találkozzanak szüleikkel. Viselkedésükkel azt mutatták, hogy jól érzik magukat kint a tengeren, de nem feledkeztek el apjukról, anyjukról.

Amikor a látóhatáron feltűnt az első jégcsík, Nau ikerfiakat szült. Boldog édesanyjuk mellett feküdtek kétoldalt, és teli torokból ordítottak.

A fölébük hajló, és az újszülötteket néző Reu arcáról nehéz lett volna leolvasni, elégedett-e velük vagy sem.

Még csak tegnap úsztak el az idősebb gyerekeik melegebb vizekre, hogy a telet az éles szélű jégtábláktól és a halálos hidegtől távol töltsék. Az egész bálnacsapattal együtt jöttek el hozzájuk búcsúzni, sokáig hancúroztak kint a partnál, felriasztva a vándormadarak gyülekező csapatait.

A part elnéptelenedett. Fenyegetően, ropogva közeledett feléje a jégpáncél, a sekély vízben kásajég zörgött. A szél egyre vadabbul fűjt, jeges vízözönt zúdított a Kavics-zátonyra, a kavicsos földnyelvre, az eső szemük láttára változott hóvá.

Két kisfiú sírt a kunyhóban, felverték a környék csendjét, emberi hangot szöve a szél bömbölésébe.

Nau fölébük hajolt, és ki tudja miért, folytonosan néma elsőszülöttjeire gondolt, akik bálnafiaknak születtek, és a távoli tengerekre úsztak.

Reu főkabórral bevont tágas kunyhót: jarangát épített.

Cölöpöket vert le félkörbe, és nyers roz márbőrt feszített rájuk. Majd elkészítette a tetőrészt, és a nyáron elejtett állatok bőrével fedte be. Ez a bőr még friss volt, nem sötétedett meg, átvilágított rajta a nappali fény. Ebben a meleg, sárgás fényben az otthon kényelme érződött. De hogy igazán jó meleg legyen bent, még pologot, a hálóhelyet eltakaró függönyt is kellett készíteni. Jegesmedve bőréből varrta meg Nau.

A bőrtömlőket és a fakádakat megtöltötték roz márszírral, a föld alatti verem elegendő hústartalékot zárt magába. Jött a tél, de Nau és Reu nem félt tőle, mert már nem voltak egyedül a hófúttá Kavics-zátanyon, a jégpáncéllal bevont Bálna-tengernél.

4

Tavasszal bálnák érkeztek a Kavics-zátonyhoz. Nau rájuk mutatott, és így szólt ikerfiához

- Ott jönnek a testvéreitek!

A bálnatestvérek egészen a partig úsztak, fejük szinte megérintette a part menti kavicsokat. Ficáncoltak, alámerültek, majd hirtelen kibukkantak a vízből, és langyos vízcseppekkel árasztották el Naut és a fiúkat.

A gyerekek föl-alá rohangáltak a parton, és anyjuknak néha erőszakkal kellett elvonszolni őket a hullámveréstől.

Tetőtől talpig vizesen érkeztek haza, Nau megszártgatta a gyerekruhácskákat, új szörme-csizmát és szörmeingeket varrt, mert a fiúk hihetetlen gyorsasággal nyútták el ruháikat.

Reut gyakran elkísérték útjára a bálnák, és segítettek neki, ha a zsákmány súlyos volt, és a csónak nehezen haladt a vízen.

Egyazon nép bálna, ember!
Ölelkező föld és tenger
Embert szült, ki itt vadászik
Vízi vadak, hullámok közt,
Jégtorlaszos fagyos télen.

Reu énekelt, és az ikerfiak lélegzetüket visszafojtva hallgatták a tenger messziségéből hozzájuk eljutó erős hangját.

Tenger hullámai rendre kővé váltak,
Tundráknak lettek a dombjai.
Benőtte a fű is, bogó terem rajta.
Mindennek, mi a tundrán él,
Testvére van a tenger mélyén.

A fiúk a part közelébe mentek, és együtt énekelték az apjukkal:

Egyazon nép bálna, ember!
Testvérei föld és tenger,
Örökkön barátok leszünk!

Az emberek kivonszolták a partra zsákmányukat, feldarabolták, és a sirályok ujjongó, vad kiáltásokkal repdestek a húsdarabok fölött. A tenger hullámai halkán csobbantak az emberek lábánál, elmosták a vért, a messziségben pedig a bálnák magasra szálló párasugara rajzolódott az égre, megtört rajtuk a nap sugara.

Nyarak és telek váltották egymást. Nőttek, növekedtek az ikerfiak, új gyerekek születtek, de a Kavics-zátony első lakóinak nemzetségében nem született többé bálnafióka.

Kora tavasszal, amikor az éles, déli szél letördelte a part menti vastag jégpáncélt, az, aki elsőnek látta meg a horizonton a bálnák jöttét jelző párasugarat, ujjongó kiáltással köszöntötte őket:

- Megjöttek a fivéreink! Ott jönnek a testvéreink!

Az évek nyomot hagytak Naun és Reun, de nőttek az emberek, akik tőlük kaptak életet, s akiket ők tápláltak. Férfiak s nők egyaránt akadtak köztük.

Az első mellé új jarangák kerültek, új otthonok tüze lobbant lángra, és az érintetlen, szűz sziklák az ember által gyújtott tűz kormától feketélettek.

Reu megöregedett.

Már nem ment ki a nyílt tengerre, helyette erős, bátor fiai vadásztak. Neveikkel különböztették meg őket, mert külsőre nagyon hasonlítottak egymásra, amiként őseik, a tenger óriásai is hasonlítanak egymásra.

A két legidősebbnek a Tinen, vagyis Hajnal, és a Tineviri, vagyis Hajnali Ajándék nevet adták. A többi gyermekeiknek is nevet adtak, vagy természetükre jellemzően, vagy pedig a születésükkel kapcsolatos esemény szerint.

Az egyiknek a Vukvun - Kőszikla -, a másiknak a Keralgin - Északkeleti Szél - nevet adták, amely születése napján különös erővel fűjt... A kislányok is nevet kaptak: Tinena - Hajnalpír, Tutina - Esthajnal Fénye...

Nemcsak a természetben, az ember életében is elérkezik az ősz. Reu megkérte Naut, varrjon neki nadrágot fehér szőrméből, melyet egy téli bundát viselő, hatalmas rénszarvasról nyúztak le. Ez azt jelentette, hogy az öregember a felhők közé készül, és örökre elhagyja ezt a világot.

Egy borongós estén, amikor az eső vadul verte a vizes rozmárbörtetőt, és a szél végigkutatva a falakat, hogyan tudna bejutni a kunyhó belsejébe, Reu magához szólította gyermekeit.

- Hamarosan elérkezik az idő, hogy örökre elhagyjalak benneteket - mondotta nyugodtan, végigtekintett a jelenlevőkön, s tekintete egy-egy pillanatra megpihent mindegyikük arcán. - Amint felszakadoznak a felhők, és megnyílik az út a tiszta égbe, hosszú útra indulok... De mielőtt elhagynálak benneteket, beszélni akarok veletek... A legfontosabb, hogy sohase felejtsetek el, milyen hatalmas rokonaitok élnek a tengerben. Mindannyian tőlük származtok, és minden egyes bálna rokonotok, testvéretek. Testvérnek lenni, ez nem azt jelenti, hogy külsőleg hasonlítok egymásra. A testvéri kapcsolat nem külső hasonlatosságban rejlik. Amikor felkapaszkodtok a tenger fölé magasodó óriás sziklákra, onnan hatalmas kődarabokat láthattok, sok közülük emberre emlékeztet. Mégsem jut eszetekbe, hogy testvéreteknek nevezzétek őket, s hogy arra gondoljatok: hideg kövektől származtok... Azért jöttünk a földre, mert van az életnek egy magasabb megjelenési formája, a Végtelen Szeretet. Ez változtatott engem emberré. És ha szeretni fogjátok testvéreiteket, akkor mindig emberek maradtok... A szeretet mindenható. Úgy gondolom, nem vagyunk egyedül ezen a világon, valahol kell, hogy legyenek még más kavicsos földnyelvek, ahol szintén jarangák állnak, s ahol testvéreitek főkére vadásznak, rozmárokot ejtenek el, és a tengerről dalolnak... Keressétek, és szaporítsátok testvéreitek számát, mert csak az összetartásban lesztek erősek... És még arra kérlek benneteket, hogy emlékezzetek rá: az én utam a felhők közé a tengeren át vezet...

Ebben az esztendőben temérdek bálna gyűlt össze a Kavics-zátóynál, mintha csak mindegyikük el akart volna búcsúzni a felhők közé készülő rokonuktól. Egészen a parthoz úsztak, ahol Reu üldögélt szótlanul. Néha leült mellé Nau is, és felidézték magukban ifjúságukat, amikor a néptelen parton a Végtelen Szeretet összefonta a bálna és az asszony sorsát.

Reu azokra gondolt, akik itt maradnak utána a tengerben és a parton. Úgy érezte, nem panaszkodhat sorsára. Minden bizonnyal szerencsésnek és boldognak nevezheti magát, hiszen neki jutott osztályrészül, hogy bálnából emberré legyen, hogy megismerje a Végtelen Szeretetet, amelyről a bálnák régi legendái szólnak. Amikor hallgatták, mindenki arra gondolt, hogy csak mesében történhetik meg az, ami Reuval történt... És lám, megtörtént. Tehát a mese az az igazság, amelyben néha nem hisznek...

Milyen gyönyörű dolog is együtt élni Nauval!

Az egész világ minden szépségét és gyengédségét magába foglalja ez az asszony, akinek szíve nagyobb, mint a tágas égbolt, s akinek bensőjéből áradó gyengédség, melegség versenyre kelhet a nap melegével. Végtelen Szeretetével ő változtatta emberré Reut.

Naura nézett.

Az évek behavazták az asszony fekete haját, arcára ráncok barázdáit vonták. De most is gyönyörű, mostani szépségében is az.

Hogy átmelegszik a szíve, amikor ránéz, és maga előtt látja az arcát! Már a gondolat, hogy Nau itt él ezen a világon, gyöngédséggel és hálával tölti el szívét... Nagyon sajnálja őt itt hagyni. De Nau a gyerekekkel marad. És aztán, ha eljő az ideje, majd eljön hozzá az öröklétbe.

- Nagyon jó volt nekem veled - sóhajtotta Reu. Akkor pihent el Reu, amikor a jég bilincsbe verte a tengert, az első hópelyhek befűtték a rianásokat, és a jégtáblák közötti kis szabad vizeket.

Fiai felkészültek a szomorú, végső búcsúra.

Fehér, halotti ruhába öltöztették Reut, csuklyáját szorosán megkötötték fején, s a küszöb előtt tüzet gyújtottak. A megtisztító tűz fölött átemelték a halottat, és szánra fektették. Fiai befogták magukat a szán elé. A friss havon nyikorgó szántalpak megindultak a tenger felé.

A fekete prémekbe öltözött és bánattól elsötétült arcú Nau a jaranga előtt állt, és szomorú tekintettel kísérte férjét utolsó útjára.

Nem sírt. Nagy bánat, szomorúság ez, de Reu végighaladt élete útján, s méltóságteljesen távozott, mint ahogy ez olyan emberhez illik, aki befejezte minden földi dolgát.

Felhőtlen tiszta időre virradtak a Kavics-zátonyon, az erőtlen, téli nap gyér fénnel világította meg a temetési menetet, amely a part menti jégtorlaszok között haladt a sima jégmezőre, ahol már kivágták a szélesen tátongó léket.

Nau a tekintetével követte őket.

Akarata ellenére is kigördült szeméből egy könnycsepp, jegesen égette bőrét, felső ajkáról alsó ajkára csurgott, íze cseppnyi, sós, tengeri jégzilánkra emlékeztetett. Milyen óriás, és milyen szomorú a világ! Gondolatban megpróbálod lemérni az élet hosszát, egészen a távoli múlttól, amelynek kezdetére nem emlékszel, és a jövő eltűnik egy másik, felhőkön túli világ ködében, amelyet még senki nem tapasztalt meg, ahol már nem ismerik a halált, s ahol már nem hasonlítják össze ezt és azt a másik világot... És mindez együtt az élet, mely erősebb és hosszabb, mint az egész földi léted. Milyen nagy és szomorú a világ!

A fiúk némán húzták a szánt, igyekeztek sima utat találni az egymásra torlódott jégtáblák között, hogy apjuk utolsó útja nyugodt legyen, hogy semmi se zavarja örök álomba merült testét.

A jégtáblák közé vágott hullámsír vize hol a magasba emelkedett, hol visszahúzódott, mint a tenger nyugtalan lélegzése, mintha a víz mélye, ahol Reu született és először lélegzett, megértette volna a történeteket. A lékben kásás lett a jég. Az egyik fiú kezébe vette a szarvasagancsból készült, szakállas foka bőréből vágott szíjjakkal körülfont csanakot. Kimerte a kásás jeget, megtisztította a zöld, a mélyben szinte feketén csillogó víz felszínét, megállt és testvéreire nézett.

Azok szótlánul leemelték a szánról apjuk testét, majd lábbal a víz felé fordítva a jégre fektették.

Néhány pillanatig szótlanul álltak, aztán egy kissé meglökték a testet, és az könnyen és gyorsan a vízbe csúszott.

A test után a szánt is a vízbe eresztették, az pedig abban a pillanatban elmerült, mintha nem is könnyű fából, hanem nehéz rozmárcsontból készült volna.

A legidősebb fiú a lék széléhez lépett, és a vízbe nézett. A tenger visszatükrözte az eget, és jól látszott Reu távolodó, mosolygó arca. Mintha csak búcsútekintetet vetne a földön maradt fiaira.

Az égen, a horizont fölött alacsonyan világított a nap. A természetben olyan csend pihent, mintha minden élőlény visszafojtott lélegzettel ámulna a Végtelen Szeretet csodáján.

Második rész

1

Enu a tűz mellett ült, és figyelmesen hallgatta Naut. Szokásba jött Kavics-zátony és a környező települések lakóinál, hogy megmosolyogják az öregasszony történeteit, melyek a partvidéki nép legendás származásáról szóltak. Helybeli érdekesség lett az öregasszony, és a vándorlók, ha találkoztak, egyéb más újdonságok között többnyire azt is elmondták, miként szolgál az egészsége ennek a csodálatos öregasszonynak, miket mesél, mire tanítja őket.

De Enu nem árulta el, hogy nem hisz az öreg Naunak. Meg aztán ki tudja, lehet, hogy mégis igaza van, bármennyire is elképesztően valószínűtlen dolgokat mond: hogy ifjú korában egy bálna felesége volt, és első gyermekei bálnafiak voltak. Senki nem tudja, hány esztendősen lehet az asszony. A legöregebb öregek is azt bizonygatták, hogy kora ifjúságukban Nau már vénséges vén öregasszony volt, és ugyanúgy mesélte a már mindenkitől megunt történeteit arról, hogy a tenger partján élő népek a bálnától származnak.

Szóval mindazt, amiről Nau mesélt, Enu gyermekkorától jól ismerte.

Hosszan elnézte az öregasszony temérdek barázdától szántott arcát, mely olyan ráncos volt, akár a sült főkabór. Csodálatosan világos, mély tűzű szemét, melyben a tenger mélyének zöldje világlított; egyszerre olyan furcsán érezte magát.

Naunak nem volt saját otthona. A Kavics-zátony bármelyik jarangájába betért, elhelyezkedett benne, mintha otthon lenne, és ott élt néhány napig, akár hónapokig is. Azt hajtogatta, hogy minden élőlény tőle származik. Ki tudja: talán valóban így van? Soha senkinek sem jutott eszébe visszautasítani Naut, mindenki befogadta, ellátta étellel, itallal. De amikor átköltözött egy másik jarangába, az emberek megkönnyebbülten lélegeztek fel, és sohasem tartóztatták.

Fiatalsága ellenére Enu bölcs ember hírében állt a faluban. Mindent tudott, amit egy igazi gyógyító embernek, időjósnek, régi legendák és szokások őrzőjének tudnia kellett. Am egyáltalán mégsem tudott megmondani Enu: igaz-e, amit Nau a partvidéki emberek származásáról mond? Igen, a Kavics-zátony lakói tisztelik a tenger óriásait, mint lehetséges őseiket, de azért mégiscsak nagyon különböznek egymástól a bálnák és az emberek. Sőt mi több, az előbbieket a vízben élnek, az emberek pedig a földön, a bálnák még óriásiak is és némák, nincs hangjuk... Az ilyen őseket kissé kényelmetlen tisztelni. De hangosan senki sem mondta ki kétségeit, és a bálnaősök tiszteletét sok nemzedéken át ápolták.

Az öreg Nau végtelenbe vesző tekintettel nézte a tüzet, és Enu látta, amint a tűz fénye az öregasszony szeme mélyére hullik.

- Rajtam keresztül vált eggyé a föld és a tenger - folytatta színtelen hangon Nau -, én szültem az embert olyannak, amilyenek azóta is itt él körülöttünk.

- És a gondolat? - érdeklődött óvatosan Enu. Hogyan tanult meg az ember gondolkodni?

- Amikor én még ifjú lányka voltam, és fiatal szarvasként futottam a tundra nedves, hűvös, ruganyos fűcsomóin, nem gondolkoztam azon, ki is vagyok én: róka, madár, farkas vagy rozsomák... Mindegy volt nekem, ki vagyok, amíg nem úszott partra Reu, és nem árasztott el a Végtelen Szeretettel. Ez a Végtelen Szeretet titok volt, hiszen nem tudtuk, honnan jött, hogy ért utol bennünket. És a titok szülte a gondolatot. Mert ha megszületik a titok, az ember mindig igyekszik megfejteni, és az értelem tevékeny lesz...

Nau elhallgatott.

- Ezek szerint amíg van titok, addig lesz élő és eleven az értelem? - kérdezte tisztelettel Enu.

- Igen - felelte Nau.

- És a beszéd honnan származik? Hogyan kezdett beszélni az ember? - kérdezősködött tovább Enu.

- Reu meg én nagyon szerettünk volna beszélni egymással, hát megszólaltunk...

Enu hitetlenkedő tekintettel nézett Naura: valahogy minden túlságosan egyszerűen hangzik.

- Mert a tárgyak az embertől függetlenül élnek van nevük, amin nevezzük őket - folytatta Nau. - A földön élők közül egyedül az ember tud beszélni. A beszéd tesz bennünket emberré.

Enu figyelmesen hallgatta az öreg Nau szavait; amit mondott, annak súlya volt, és bölcsnek tűnt. Az ő számára a világ a leglényegesebb részében valóban egységes maradt. Nau számára mindig a bálna volt a legmagasabb rendű teremtmény.

- És honnan jöttek a többi istenek? - faggatta tovább óvatosan Enu.

- Nincsenek más istenek a természetben - vetette oda haragosan Nau. - Őket az emberek találták ki maguknak, a titoktól való félelmükben. Amikor nem akarják értelemmel megfejtetni a titkot, akkor kezdik kitalálni az isteneket. Amennyi a titok, annyi az isten, mert mindennél könnyebb rájuk háritani mindent. Amikor az ember gyenge, gyakran mentegetőzik azzal, hogy valamiféle láthatatlan erők gátolják. Néha még erejüket is tőlük teszik függővé. Ez már aztán igazán nem méltó az emberhez!

- De mi mégis istenként tiszteljük a bálnákat emlékeztette Enu.

- A bálna nem isten - jelentette ki határozottan Nau. - Egyszerűen csak ősünk és testvérünk. Az istenhitben a leglényegesebb az érthetlentől való félelem, azért igyekeznek a kedvében járni, mert félnek a büntetéstől. Talán bizony a bálnák megbüntetik bennünket? Egyszerűen csak itt élnek mellettünk, és mindig készek segíteni rajtunk.

Enu a tengerparton baktatott, nagyon feldúlta ez a beszélgetés az öregasszonnyal. Lehajolt, felemelt néhány tengeri békaszőlő-szálat, és semmire sem gondolva rágcsálta. A nyirkos tengeri szél, mely vízínövények csípős illatát, madarak, halak és vadak szagát sodorta feléje, nem hagyta gondolkodni. Zavarta töprengésében. Valami megfoghatatlan, de mégis ijesztő igazság érződött az öreg Nau szavaiban, amikor beszélt, hogy az ember az érthetlentől és a megfoghatatlantól való félelmében teremtett magának oly sok istent. Félő ezzel egyetérteni, de ugyanakkor mégis csábító. Hogy legyen akkor a kialakult hagyományokkal? Még a megszokottat is nehéz elutasítanunk magunktól, hát még az isteneket... A mindennapi bölcsesség azt tanácsolja, hogy nem kell az ember elképzeléseit durván megváltoztatni, még akkor sem, ha azok hamisak...

Az öreg Nau... Nevét szájról szájra szálló legendák, titkok övezik... Azt mondta, hogy a titkok tevékenységre készítetik az emberi értelmet. Ebben igaza van. De az értelem mégis olyan furcsán alakul, hogy gyakran kielégíti a kész gondolat, az igazság látszata, még ha az nem is szilárd, ha számtalan kétség és következetlenség szakadéka tátong is benne.

Mióta él Nau a földön?

Azt mondja, hogy kezdetben teljesen egyedül volt, és nem is tudta magáról, mi: róka, farkas, rozsomák vagy ürge... Lehetséges, hogy valamiféle állat volt? Ez megegyezne azokkal a régi legendákkal, amely az emberek különböző állatokkal való rokonságáról szólnak.

Aztán itt van még házassága a bálnával...

A bálnával, aki a Végtelen Szeretet erejéből emberré változott.

A törzs emlékezete temérdek történetet őrzött meg arról, hogyan segítették a bálnák a partvidéki embereket az élelem megszerzésében, vadászatban, s hogyan oltalmazták őket a szerencsétlenségektől. Senki sem vonta kétségbe ezeket a történeteket. De hogy egy bálna emberré változzon... Miért nem történik ez meg többször? Hiszen tudott dolog, ha a vadász úszó jégtáblán kisodródik a tengerre, farkasemberré változik. Sokáig sodródik a jégtáblán, szél és vihar tépi ruháját, és végül ott marad csupaszon a fagyban. De a természet nem hagyja elpusztulni. Némelyek hirtelen szőrösök lesznek, olyan rövid, kemény bundájuk nő, mint a szakállas fókának, fokaformát öltenek, megnémulnak és megmenekülnek... Többnyire a tundrán bolyonganak, emberi települések közelében. Lopják az ételt, feltörik a húsvermeket, elviszik a szárításra kített húsokat, az is előfordul, hogy megtámadják az asszonyokat, és durván magukévá teszik őket. Ebből születnek aztán a különös, dús szőrzettel benőtt arcú emberek, gyakran némák, süketek vagy világtalanok. De bálnától senki és sohasem született azóta ezen a parton...

És mégis távoli, ködös időktől kezdve él a bálnák tisztelete, ez az áhítattal, csodálattal teli érzés a tenger óriásai iránt. Hogyan is lehetne nem csodálni ezeket a teremtményeket, kiknek roppant teste hatalmas hullámokat vet, és lélegzetük a magasba tör? A többi tengeri állat igyekszik minél messzebb kerülni az embertől, félnek tőle, de a bálnák sohasem mennek el, ha a bőrrel bevont csónakok feléjük közelednek. Ellenkezőleg. Igyekeznek a közelükben maradni, és Enu nemegyszer látta a saját szemével, hogyan vezették el a bálnák a vadászt fókában és rozmárban gazdag helyekre.

De Enu mégis tudta, hogy a Kavics-zátony lakói nem hittek feltétlenül és tántoríthatatlanul az öreg Naunak a bálnaférjéről szóló történeteiben. Mesének tartották, amelyet egy gyermeggé vált öregasszony talált ki. De mégis ki nem mondott, néma egyezség fűzte össze őket: sohasem beszéltek kétségeikről Naunak. Ezt szentségtörésnek tartották volna.

Nau nem foglalkozott egyértelműen gyógyítással vagy jóvendómondással, de ha valaki segítségért fordult hozzá, soha nem utasította el. Csak füvekkel és gyökerekkel fűszerezett, erős húslével gyógyított, és jóvendőléseinek pontossága megijesztette az embereket. Talán azért, mert egyforma közönnyel jósolt bajt vagy boldogságot. És mert sohasem titkolta az igazságot, csak kevesen fordultak hozzá. Ellenkezőleg, féltek csípős nyelvétől, igyekeztek nem beszélni vele fontos és lényeges dolgokról, ilyen esetben inkább Enuhoz fordultak, aki kitérő válasszal tudott vigasztalni, és ködös, meghatározhatatlan ígéretekkel reményt keltett a kérdezőben.

Hány esztendő ért már meg Nau?

Vagy talán ő is olyan örök életű lenne, mint a sziklák, a dombok meg a sziklás part? De hisz megöregedett... Tehát az idő és az élet múlása rajta is meglátszik. Ha emlékszik az első emberekre, akkor milyen vénséges vén lehet, hiszen mostanság már az egész partot és a tundrát benépesítik az emberek.

Nau azt is mesélte, hogy amikor még élt bálnaférje, a rénszarvas vadon élt, és lopakodva vadásztak rá. Most meg békésen legelésznek a rénszarvascsordák, és az emberek nem bujkálva követik őket. Még a szán elé is befojgák, velük húzatják magukat. Nau azt is bizonygatta, hogy akkortájt nem ismerték még a szánhúzó kutyát sem, csak a hozzájuk hasonló farkasok kóboroltak a tundrán, dézsmálták húsvermeiket, és csendes, holdfényes éjszakákon félelmetes hangon üvöltöttek.

A partnál megcsobbant a tenger, a dalokban Bálna-tengernek nevezett hatalmas, titokzatos tenger vize.

Ott lent a mélyben egy más, a földi élettől eltérő világ van, melynek apró jelei eljutnak a partvidék lakóihoz, a jeges medúzák, a tüskés bőrű, piros tengeri csillagok, kagylók, apró rákok és puhatestűek formájában.

De az ég és a csillagok világa is titokzatos!

Amikor hosszasan fürkészed a csillagos, téli eget, s valahonnan, ki tudja honnan, előjönnek az ég fényei - az északi fény -, az embert nyugtalanság fogja el, s a lelkét áhítatos szorongás markolja. A fényes, kerek hold hol emberi arcként ragyog, hol elhalt rokonok árnyai úsznak át rajta, hol meg eleven embereket mutat, akik éppúgy vadásznak, esznek, mint a föld lakói. Lehet-e ezek után nem elgondolkodni a világ sokféleségének lehetőségén, azon, hogy ezeket a világokat mind egy láthatatlan, titokzatos erő fogja össze, maga Keleth-Isten?

Igen, legyenek őseink a bálnák, de nem lenne helyes, ha nem tisztelnénk a többi istent is.

Nem mindenkinek adatik meg, hogy megérezze a láthatatlan erőt, és sokat tudjon. A sors megtalálja az emberek között a maga kiválasztottjait, és megajándékozta őket a tisztánlátás erejével, hogy felfogják és megértsék nemcsak az őket körülvevő tárgyak lényegét, hanem átlépjék az érthetetlen határát is. Lehetséges, hogy egy kiválasztott sem tud megmagyarázni mindent, de az a tulajdonsága, hogy megsejt és meglát dolgokat jó előre, ez olyan nagy érték, amely az emberek összességét kell, hogy szolgálja...

No de mi legyen végül is Nauval?

A bálnák ivadékának lenni tiszteletre méltó, nemes dolog, felemeli az embert, büszkeséggel tölti el, arra készíti, hogy olyan erős és független legyen, mint amilyen erők és szabadok ezek az óriási tengeri állatok. De a bálnát áhítatosan kell tisztelni, a titok kódéba rejtve. Csak a sors kiválasztottja, egy arra érdemes ember közelítheti meg ezt a titkot. És minél több a felfoghatatlan és az érthetetlen a múlt mélyében, annál nagyobb az az ember, aki sokat meg tud magyarázni belőle.

Ebben az esetben Nau kell hogy legyen az, akit mindenfelől tiszteletnek kell öveznie.

De magának a személynek is érdemesnek kellene lennie erre a szerepre, melyre a sors szánta. Nemcsak külsejében, de egész életformájával, magatartásával ennek megfelelőnek kellene lennie.

De Nau mégis úgy viselkedik, hogy az emberek elforduljanak tőle. Miért kell mindenkinek elmondani olyan apró részleteket, amelyek csak megingatják az embereket abban a hitükben, hogy a bálnától származnak? Miért kell arról beszélni, hogy mi volt a kedvenc étele, és éjszakánként hogy horkolt Reu? Miért kell hangoztatni olyan teljesen elképzelhetetlen dolgot, hogy Naunak bálnafiai születtek, és a tengerben úszók között ott találhatók az ő közvetlen le-származottai is? Miért kell ilyeneket beszélni, és nap mint nap ezt erősíteni, ezzel csak felbosszantja az embereket.

Hát igen, legyen az ember és a bálna rokonsága távoli igazság, de akkor ennek az igazságnak is fenségesnek, magasan szárnyalónak kell lenni, amelyhez nem jut el mindenki, és ne legyenek benne olyan részletek, amelyek elsekélyesítik. Oly messzire világítónak kell lennie, mint a távoli hegyek csúcsai.

De mi legyen Nauval?

Minden jel arra mutat, nem sok ideje van már hátra.

Nagyon öreg, ez igaz. De ami bámulatos: sohasem panaszkodik betegsége, nem köhög, nem fullad el, mint a többi öregasszony.

De mégsem lehet örök életű!

Enu megállt, és hosszasan nézte a tengert. A bálnák fellövellő párasugara, amit a szeme úgy megszokott, hol itt, hol ott emelkedett a magasba, némelyik szinte közvetlenül a partnál.

Enu látta, hogy nem messzire egy hajlott alaktól - könnyen fel lehetett ismerni benne az öreg Naut -, a habosan felcsapó hullámtörés mögött két bálna viháncolt, időnként kiemelték fejüket a vízből, sisteregve lövellt fel a magasba lélegzetük párája, mely a napsütésben szivárványszínben ragyogott.

2

A vadászok kifutottak a nyílt tengerre.

Ruganyos szél feszítette, csattogtatta a vitorlát, amelyet vizeletben fehéritett vékony fókabőrből készítettek.

A vadászok éles szemmel fürkészték a tenger tükrét, hogy mindjárt meglássák a fókák gömbölyű fejét vagy a rozmárok bajszos képét.

A csónak orrában ült a két szigonyos, térdükön keresztbe fektetve a hosszú fegyver, amelyre jól kiélesített, áttetszően csillogó kőből készült hegyes végeket erősítettek.

Nagyon ravasz találmány volt ez a szigonyhegy: amikor belefűrődött a tengeri állat bőrébe, kiugrott tartójából, és a szíj meghúzására keresztbe állt bele a sebbe, szinte belefűrődött, és ezzel lehetővé tette, hogy mintegy kötélre vegyék a zsákmányt.

Enu a csónak tatján ült rozmárbélből készült vízhatlan köpenyében. A sárgás színű, zizegő köpeny jól védett minden nedvességtől, legfőképpen a sós tengervíztől, alatta mindig száraz maradt a kora ősszel elejtett, dús prémű rénszarvas irhájából készült ruha. Enu egyik kezével a kormányvezetőt fogta, másikkal a vitorlához erősített szíjat. A kormányvezető és a vitorla segítségével Enu könnyedén irányította a csónakot, és még széllal szemben is tartani tudta a sebességet.

A tenger tágas világa ilyentájt nagyon eleven: a nyári bőségtől kihízott madárcsapatok, amelyek már felnevelték az új nemzedéket, itt gyűlnek össze, hogy elinduljanak az ismeretlen földre, ahol az év hideg szakát töltik.

Enu úgy gondolta, hogy ahova a madarak repülnek, ott nem ér véget a nyár, nincsenek téli hidegek, és ott feltehetően a tenger sem fagy be, hiszen oda mennek el a bálnák is.

Ha az ember megfigyeli a vándorútra kelt madarak repülési irányát, az elköltöző bálnák útját, könnyű észrevenni, hogy mind a déli nap irányába távoznak. Tél közepén a vörös fény is arra mutat, hogy a nap ott van... Tehát abba az irányba, a nap után költöznek a madarak, a bálnák és a többi tengeri állat. Csak nagyon kevés marad itt belőlük, hogy kivárvák a tartós fagyok elmúltát.

Milyen lehet ott az a föld, ahol tél idején sem fagy be a tenger? És ekkor hirtelen egy gondolat hasított át Enun: hiszen amikor a nap visszatér ide a mi földünkre, akkor onnan eljön, tehát akkor oda érkezik meg a tél hidege!

Ajka már szinte szóra nyílt, hogy felfedezését elmondja társainak, de aztán meggondolta magát: ugyan minek? Úgysem értenék meg felfedezésének nagy jelentőségét. Ha tovább elmélkedik ezen: akkor, ha valaki követi útján a napot oda, és visszatér vele újból ide, akkor örökös nyárban élhet, éppúgy, mint ezt a bálnák teszik... Enut izgalmasan az izzadság is kiverte. Megvan hát az emberi boldogság titka, az út az állandó meleg időszakhoz! Az itt élő emberek legfőbb gondja az, hogy miként meneküljenek a hideg halálos lehetőségétől. Alig köszönt be a nyár, az asszonyok máris kihozzák a hálólhelyet eltakaró függönyt, a pologot, és kijavítják, a megkopott helyekre jegesmedvebőrből új foltokat tesznek. Ősszel száraz füvet gyűjtenek, kibélelik vele a hálólhelyet, hogy minél tovább megőrizték az otthon melegét. De a legfontosabb az életető tűz, melyet a kőmécseben örökösen életben kell tartani. A meleg az életet jelenti, és az, aki az állandó meleg felé vezető utat ismeri, az az emberek igazi megmentője...

Enut úgy elfoglalták gondolatai, hogy meg is felejtkezett a vadászatról.

Milyen csodálatosan megalkotott valami az emberi értelem. Elég, ha egy jó gondolata támad, az máris maga után vonzza a következőt, és aztán a harmadikat. Ha a hideg időszaktól indulunk ki, amely ellentétben a rövid nyárral, nagyon sokáig tart, a nap sokkal tovább tartózkodik arra délen, mint az itteni partokon. Tehát ott a nyár hosszabb, és a tél rövidebb!

De jó is lenne megtalálni az utat a hosszú nyárig!

Enu megizzadt tenyérrel szorította a kormányvezetőt, és nem is értette meg rögtön, mit kiáltanak neki a szigonyosok.

Rozmárcsapatot láttak meg, és kérték, fordítsa abba az irányba a csónakjukat.

Enu éles fordulattal kanyarodott, a víz majdnem bezúdult a megdőlt, bőrrel bevont kajak oldalán.

A bálnák mutatják meg az utat a hosszú nyárhoz. Ha igazi testvéreik, segítenek rajtuk.

Lehetséges, hogy az öreg Nau is ismeri ezt az utat? Különben hogyan került volna ide? Nem származhatik kövektől, farkasoktól vagy a rozsomáktól... Lehetséges, hogy a meleg vidékről tévedt ide? És a bálna a segítségére sietett, hogy el ne pusztuljon itt a hidegben?

Az Enu agyában megforduló gondolatok sokaságát csak a tengeren úszó tömérdek madár-csapatall lehetett volna összehasonlítani. Egymást kergették gondolatai, csapatba verődtek, majd szétrepültek, aztán újból egybegyűltek. Nyugtalanították Enut, elvonták figyelmét a vadászatról.

Már egészen a rozmárcsapat közelében jártak, a hatalmas agyarájú fejek körül mint valami óriás katlanban, úgy forrt a víz.

Leengedték a vitorlát, a bőrvillákra helyezett faevezők nyikorogtak, és a kajak engedelmesen, mind gyorsabban közelített a rozmárcsaphoz.

Máris itt vannak egészen közel. Feléjük fordítják hatalmas, sárga agyarakkal ékesített fejüket, és gyűlölettel tekintenek a közeledő csónakra.

A rozmárcsapat vezére, egy óriási kan, bal agyarájának hegye törött, teste tengeri parazitáktól és begyógyult sebek hegétől dudoros, hirtelen megfordult, és elindult a kajak felé.

Lehetséges, hogy máskor Enunak sikerült volna elfordítania a csónakot, hogy elkerülje az ütést. De most, hogy gondolatai elvonták figyelmét, egy pillanattal megkésett.

Enu látta, hogy a rozmár törött agyara az elől ülő szigonyos lábánál feltépi a csónak bőrhuzatát. A víz betört, és a kajak süllyedni kezdett.

Rémület kerítette hatalmába a vadászokat. Egyikük sem tudott úszni, a menekülés egyetlen lehetőségét a felfújható úszók, a pihipihék jelentették, amelyeket szerencsére már előkészítettek.

A megdühödött rozmár agyarával tovább szaggatta a csónak bőrét, és a kajak tehetetlenül remegett alattuk, már egészen széléig a jeges vízbe süllyedt.

A part pedig messze elmaradt mögöttük.

A kajakban öten ültek, pihpihje azonban csak négyüknek volt. Ketten kapaszkodtak az egyikbe, Enu és az ifjú Kljau, kinek szemében szinte megfagyott a rémület. Kljau jól tudta, mit tesz ilyen esetben a vezércsónakos. Ha nincs remény a menekülésre, és a hazai part kék csikként húzódik valahol a horizonton, az, aki a kormánynál ül, előveszi vadászését, leszúrja társait, majd végez magával... Azért teszik ezt, hogy megszabadítsák az embereket a felesleges kínlórástól.

Kljau jól tudta ezt, és közvetlenül maga előtt látta az arcát annak, aki elsőnek őt szúrja majd le, mert éppen ő van hozzá a legközelebb. Amikor a vízbe ugrottak, nem maradt ideje, hogy válogasson, melyik pihpihre kapaszkodják, menekülnie kellett...

Milyen gyönyörű az élet! Még ezek a pillanattörédek is, amelyek az örök feledés előtt még megmaradtak. Úgy tűnhetett, nem nagy különbség, hogy hamarabb szúrják-e le vagy egy csöppel később, és mégis, Kljau szeretett volna egy másik pihpihbe kapaszkodni, Enutól távolabb. Talán csak nem fog remegni a keze annak, akit a Kavics-zátony lakói az ősi szertartások és félig-meddig feledésbe merült szokások bölcs mindentudójának tartottak. Jól tudta, miként kell fogadni az újszülöttet, és hogyan kell utolsó útjára kísérni a halottat. Azt is tudja, miként kell megváltani társait a felesleges szenvedéstől...

Enu várakozott, nem tudta elszánni magát, hogy végrehajtsa szomorú kötelességét. Pedig meg kell tennie. Semmiképpen sem jutnának ki a hazai partra...

Milyen váratlanul és milyen egyszerűen ér véget az élet! Majd valaki más találja meg az utat a soha be nem fagyó tengerekhez, arra a földre, ahol sokáig tart a meleg nyár, és a nap magasan áll az égen, ahol a bálnák és a meleget szerető többi lények élnek.

Enu társai, tudván, milyen sors vár rájuk, igyekeztek késleltetni az elkerülhetetlen halált, megpróbálták messzebb kerülni tőle, alig észrevehetően elevickéltek mellőle.

Kivel kezdje?

Az ifjú Kljauval? Még olyan keveset élt. Hadd éljen még egy kicsit... Legyen ő az utolsó előtti... Azok váljanak meg elsőként az élettől, akik már idősebbek. Ott van Ope. A part felé néz. Tekintetében bánat és az elkerülhetetlen haláltól való félelem tükröződik. A Kavics-zátonyon felesége és hat gyermeke marad utána. Még kicsik, a törzs közösségének kell majd gondoskodnia róluk. Így szokás ez régmúlt időktől. Nem akad náluk nincstelen, akinek nincs hajléka és étele, csak olyan, aki elvesztette rokonait... Itt van Rermen... Neki is gyerekei vannak és szép felesége. Az asszonyról Rermen életben maradt bátyjának kell majd gondoskodnia... Komo... Mind nagyszerű vadászok, erős, vidám férfiak, mesterei a harsány dalolásnak és a vidám táncnak.

Enu nagyot kiáltott

- Hej! Ússzatok hozzám!

Nagyszerű emberek ültek a csónakban. Mind engedelmeskedtek, és még azok is, akik akaratlanul megpróbáltak eltávolodni tőle, belenyugodtak sorsukba, és a tömlőkön odaevickéltek Enuhoz, aki már rátette kezét az átnedvesedett bőrtokban pihenő, jól megélesztett, hosszú vadászására.

Komo ért hozzá elsőként.

Enu nem végzett vele azonnal, nem ok nélkül úgy gondolta, hogy a vér látványa megingatja a többieket.

Amikor már mind együtt voltak nem messze az elsüllyedt csónaktól, Kljau hirtelen csengő hangon felkiáltott:

- Bálnák úsznak felénk! Egy egész bálnacsapat! Valamennyien egyszerre odanéztek, amerre a fiú mutatott.

Mintha csak szivárványfényel bevont ködfelhő úszott volna a vízen a bajba jutottak felé.

A bálnák nagy zajt csapva úsztak feléjük, csak úgy hasították az őszi jeges vizet.

- Segíteni akarnak rajtunk! - kiáltotta izgatottan az ifjú. - Jönnek a testvéreink! Hát mégis igazat szól az öreg Nau, ők a mi édestestvéreink!

Enu ráhasalt a pihpihre, hogy kiemelkedjék a vízből, és ő is meglátta a bálnákat. Úgy közeledtek, mint óriásokról szóló ősi legendák mesebeli hajóinak flottillája, mint a tenger mélyéről feltörő, mindent betöltő dal.

Félelem és reménység küzdött egymással Enu lelkében.

A régi szokás megsértése büntetéssel fenyegette. No de ki fogja megbüntetni őket? Ki a partvidéki népek sorsának igazi irányítója?

Mikor a közelükbe értek, a bálnák lassítottak iramukon, nehogy valami bajt okozzanak az embereknek. Körülvették a szerencsétlenül jártakat, és a távolban kéklő part felé irányították őket.

A vadászok megpróbálták minél közelebb maradni egymáshoz, mert így a bálnák könnyebben vitték őket.

Már látni is lehetett a jarangákat és az ég felé szálló halványkék füstcsíkokat.

A hullámtörőnél a bálnák megálltak.

A parton emberek várokoztak, és ámulatlan nézték elgyengült, de a halál torkából csodával határos módon megmenekült boldog földijeiket.

Valakinek eszébe jutott, és hosszú szíjat dobott nekik, Enu megragadta a végét.

Egy más után partra húzták a vadászokat.

Sorba álltak az öreg Nau elé, a víz patakban ömlött átázott ruhájukból.

Az öregasszony némán nézte őket, majd időnként a parttól lassan távolodó bálnacsapatra pillantott. - Testvér mindig segít a testvéreknél - mondotta halkán, és megindult a jarangák felé.

A leghatalmasabb jarangában, ahol a Kavics-zátanyon lakó férfiak össze szoktak gyűlni, hangosan szól a szárított rozmárgyomorból készült dob.

A derékig meztelen Enu Kljau kíséretében egy új táncot járt, melyet bálnatáncnak neveztek el.

A többi, csodával határos módon megmenekült társuk rekedt hangon énekelt, köszönetet mondva tengeri testvéreiknek, és az új, szent dal hangja az ég felé szállt, a füstnyíláson át elúszott a tenger irányába, egészen a sötétben már nem is látható szemhatárig, ahol hangos lélegzetüket visszafojtva hallgatták őket a bálnák.

Enu vezetésének engedelmeskedve az emberek magasba emelték a festett evezőket, és fönt, a mennyezet alatt, ahol az előző évben elejtett rénszarvasok sonkái lógtak illatos füstöt szíva magukba, a tűz visszfényében, a meleg köd hullámain egy bálna úszott, amelyet sötét uszadékfából vágtak ki mesterien.

Akkor ember csak az ember,
Ha testvére s lelke van,
Vágyik segíteni testvérén.
Menekül tőlünk a halál,

Fekete szárnya felénk lebbent,
De megmentettek a bálnák.
Köszönetünk száll feléjük
Meg a hálánk.

Enu énekelt, és érezte, hogy az új dal szavai maguktól születnek a lelkében, és ámult ezen, mintha más, valaki új ember költözött volna belé, és rajta keresztülénekelne.

Nemcsak az a testvéred,
Aki hasonlít reád,
Testvéred, ki veled érez,
És ha baj ér, oltalmat ad.

A félhomályos jarangában a dal szárnyai a száraz rozmárbőrt verdesték, mintha valami óriás dob szólna, és a Kavics-zátony népe a dalt hallgatva úgy érezte, hogy a lelkük száll a magasba, csordultig telve tengeri testvéreik iránt érzett hálával.

Egyesek jól titkolt szégyenérzettel gondoltak arra, miként nevettek az öreg Nau szavain, amikor arról beszélt, hogy a bálnák a testvéreik, és a rég múlt időkről szóló történeteit az öregségtől kihunyó értelem játékanak nevezték.

A szent bálnatánc egy új szokás születését hirdette a Kavics-zátony lakóinak életében, és megerősítette őket rendkívüli származásukról szóló hitükben.

3

Amikor Ajnau bevitt a meleg hálólhelyiségbe egy kék jégdarabkát, fagyot árasztó, orrukat csiklandozó hideg levegő felhője követte. A jég ropogott, mintha élne. A gyerekek titokban hozzányomták benyálazott ujjukat, s a jég harapott, lecsípte bőrüket, és az fehér hártaként ragadt a kéklő jeges felülethez.

A napnak ebben a szakában minden mélykék színbe merült a homálytól, fagytól és a sötét égbolttól, amelyre csak félénken merészkedtek ki a fényes, téli csillagok, reszketve villódtak a mindenén áthatoló hidegben.

Ezt a fagyos sötétkékséget csak a kunyhók bejáratánál bontották meg a hóra hulló sárgás fényfoltok a jarangokban a téli vadászatról hazatérő vadászokat várták.

A tengernek jégtorlaszokkal elzárt oldala felől jöttek, lassan kerülték el a magas, egymásra tornyosuló jégablakokat. Élénkvoros vércsöppek fagyos nyoma húzódtott mögöttük.

Az emberek a mohakanóccal égő zsírmécsesek meleg, sárga fényfoltjai felé vették útjukat.

Csend ült a Kavics-zátonyon, a hatalmas világban szinte elvesző, a hótól jóformán teljesen betemetett jarangák kis csomója fölött.

Kljau fölnézett: napnyugat felől feljött az Északi fény, megkezdődött az istenek vidám ünnepe, sokszínű, gigantikus tüzeiknek visszfénye játszott az égen. Milyen népes ez a világ, amely innen üresnek látszik! A tágas égbolt, a távoli hegyek, a komoran magasodó sziklák, mindez teli étellel, láthatatlan lényekkel, varázserővel!

Kljau nagyot sóhajtott, és szaporábban szedte a lábát, otthona felé sietett, ahol a felesége és három gyermeke várta, két fiú meg egy lány. Maga elé képzelte a gyermekarcokat, várakozó tekintetüket, különösen a legidősebb fiú, Armanto fürkésző, kíváncsi szemét, feleségének kedves nyugalmit; a szeles, fagyos jégen megdermedt bensőjét melegség öntötte el.

Ajnau fogta a vékony fából faragott csanakot, vizet merített, egy darabka jeget is belemert, aztán kiment a jaranga elé. Megállt a küszöbön, tekintetével követte a jégtorlaszok között előbukkanó vadászokat. Tucatnyi ember közül is megismerte a férjét a járásáról, bármilyen messziről, ameddig csak a szem ellát.

Az asszony szívét gyengédség töltötte el, amint a zsákmánnyal hazafelé tartó férjére, Kljaura gondolt. A Végtelen Szeretet visszfénye, amely emberré változtatta a bálnát, és életet adott a partvidéki embereknek, ragyogta be Ajnau boldog arcát.

A vadász lassú, tempós léptekkel közeledett otthonának küszöbéhez. Némán kibújt a hámból, mellyel az elejtett fókát maga után húzta.

Ajnau vizet öntött az elejtett fóka fejére, „inni adott neki”, majd a maradék vizet átnyújtotta férjének, és a zsákmányt bevonszolta a jarangába.

A gyerekek boldog kiabálással gyűltek a fóka köré, amelyet egy darab rozmarybőrre fektettek. De a fóka még fagyos, időbe telik, amíg felenged és anyjuk hozzákezdhet a feldarabolásához.

Amíg Kljau gondosan kiverte szőrmezsizmájából a havat, felakasztotta vadászfelszerelését, addig Ajnau kőmozsárban törte a fagyos húsdarabokat, zsírt öntött rá, savanyított, zöld levelekkel ízesítette.

Ez természetesen még nem igazi étel. A nagy lakoma akkor lesz, amikor megfő a friss fókahús.

Amikor a foka már megfelelően felengedett, Ajnau a zsírjával együtt lenyúzta az állat bőrét.

A gyerekek nagyokat nyelve vártak sorukra.

Anyjuk végre kivágta a bajszos fejből a két szemet, felvágta, és odaadta a fiúknak. A gyerekek cuppogva, elragadtatástól nyöszörögve szopogatták a fókaszemet, és időről időre odanyújtották, hogy kishúguk is kóstolja meg.

Kljau levetette ruháját, egészen meztelenre vetkőzött, csak egy fiatal szarvasborjú bőréből készített ágékkötőt vett magára.

Miközben Ajnau a fókát darabolta, egymás után jöttek be a jarangába a szomszédasszonyok, és mindegyikük egy-egy darab hússal távozott. Ez végtelen örömmel töltötte el a jaranga lakóit, mert régóta úgy tartották, hogy megosztani az örömet, a jót és az ételt, ez a legfontosabb és legkellemesebb kötelessége a bálnák népének.

A tél kellős közepén nehéz elképzelni, hogy egyszer még eljön a nyár, és nem lesz hó a Kavics-zátonyon meg a lagúnán túl emelkedő dombokon, amelyet most óriási hóbuckák takarnak, s kizöldül a fű, a jégpáncéltól megszabadult víz széles patakban ömlik majd, és a néma sarkvidéki éjszakát madárcsivitelés tölti be. A tenger megtisztul a jégtől, és újból bálnák érkeznek partjaikhoz...

Amikor a jóllakottság édes fájdalma elmúlt, és a jaranga lakói puha szarvasbőrökön pihenve könnyű álmoossággal küzdöttek, a család feje mesélni kezdett...

Így volt ez minden jarangában. A gyerekeknek ismerniük kell a múltat, hogy ne érezzék magukat magányosnak ebben a hatalmas világban.

Kljau hangja tompán zengett a jó meleg hálóhelyiségben, amelyet betöltött a friss vér, a meleg hús és a kőmécesben égő fókaszír illata...

- Réges-régen így volt: hideg és homály takart be mindent, nem látszott sem az ég, sem a föld, sem a víz... Mindent oly sötétség takart, mint a hóviharban - mesélte Kljau, körülötte ott feküdtek gyermekei, és lélegzet-visszafojtva hallgatták Kavics-zátony népének régmúlt történetét. - A nap sugarai nem törték át a sötét felhőket, amelyből örökösen hideg eső esett... És ekkor megjelent egy lány. Meztelen, meleg talpával a hideg földön lépegetett, és lépte nyomán kisarjadt a zöld fű. Körülnézett, mosolygott, és a nap áttört a nedvességgel teli fekete felhőkön, ragyogó sugarainak fényével válaszolt a mosolyára. A nap elüldözte a sötétséget, és meleget árasztott az egyhangú világra. És ekkor a lány meglátta a környező világot: a földet és a tengert, az eget és a sziklákat, és a Kavics-zátonyt, amely elválasztja a lagúnát a tenger-től. A föld alatti lyukakban ürgék élnek, a zöld dombok között rókák kóborolnak, a tenger fölött madarak röpködnek... És a tenger, igen, a tenger csupa élet, megtöltik úszó, fel-felbukkadó élőlények. És a lány csak járta a tenger partját, vízínövényekkel, bogyókkal táplálkozott. És nem tudta, hogy ő ember, mert nem volt mellette senki, akivel beszélhetett volna. Így volt ez mindaddig, amíg nem találkozott a Végtelen Szeretettel. A Végtelen Szeretet emberré változtatta a bálnát, és az ember feleségül vette a lányt. S idő múltán az asszony bálnafiakat szült. Kezdetben a lagúnában éltek, de amikor felcseperedtek, szűk lett nekik bölcsőjük, a lagúna, és a Pilhin-szoroson át kiűsztak a nyílt tengerre rokonaikhoz. Eztán már emberformájú gyerekeket szült az asszony. Ezek a gyerekek voltak a mi őseink, tőlük származunk mindannyian. - Kljau elhallgatott, majd ünnepélyesen kijelentette: - Az az első nő pedig nem más, mint Nau! Most is itt él közöttünk, és mi magasztaljuk őt!

Kljau utolsó szavait már csak félálomban hallották a gyerekek, ott jártak abban a valószerűtlen korban, amikor a bálna emberré tudott változni, s amikor az embernek még elegendő táplálékot jelentettek a bogyók és a vízínövények.

Sokszor hallották már ezt a legendát meg Kljaunak azt a történetét, hogy hogyan mentették meg életét és társai életét a bálnák.

Sokszor látták már a bálnatáncot, kiskoruktól tanulgatták is, hogy majd azokban az ünnepélyes pillanatokban, amikor a hála csordultig tölti szívüket, el tudják majd járni ők is a Nagy Jarangában, ahol a tengeri állatok bátor elejtői össze szoktak gyűlni.

Kljau minden reggel kiment a tenger jegére. Mögötte elmaradt a Kavics-zátony, elmaradtak a hóba temetett jarangák, ahol az életre csak a felszálló vékony füstoszlopok emlékeztettek.

A téli nap kékségébe már egy kis rózsaszín is keveredett, és az ég déli részén húzódó vöröses csíkból már hamarosan előtörnek a nap első sugarai.

Kljau megkerülte a jégtorlaszokat, óvatos léptekkel ment keresztül a rianásokat betakaró vékony jégen, és örökösen nyugtalanító gondolatai foglalkoztatták.

Azt, hogy a bálnából egyszer ember lett - bár ezt senki sem tudja bizonyítani, Csak az öreg Nau mondogatja -, ezt mégis el lehet hinni. Lehetséges, hogy valamikor valóban megtörtént... De hogy lehet az, hogy ami régen megtörtént, az sohasem ismétlődik meg most?

Sok homályos, érthetetlen dolog volt ezekben a régi legendákban. Egyszer régen Kljau figyelmeztette erre Enut, de az szigorúan azt felelte, hogy ennek így kell lennie: minél több homályos dolgot rejtenek magukban a régi legendák, annál hitelesebbek, annál inkább kell hinni bennük.

De hát miért nem lehet olyan világos, érthető a világ, mint amilyen tiszta és üde a hajnali levegő, amikor kilép az ember a fülledt, meleg hálólóhelyiségéből?

A csillagos eget is számtalan teremtmény népesíti be: vadászok, lányok, szarvasok... A képzelet láthatatlan vonalakkal kötötte össze a csillagképeket, és ebből születtek az égi világ képei. Az ember azt gondolta volna, hogy ez az a világ, ahová a halottak elmennek. De nem! Igaz, hogy a halottak a felhőkön túlra mennek, de egy egészen más világban élnek, melynek pontos helyét még az olyan bölcsék sem tudják megnevezni, mint Enu. Kljau csak a csillagokat látta, ezeket az égen villódzó pontokat, s úgy gondolta, hogy az ég az egész világot betakaró gigantikus bőr, melyen számtalan lyuk tátong, azon keresztül esik az eső, hull a hó. És valahol e gigantikus sátor alatt másutt, más népek is élnek. Tüzeik füstje felhő formájában emelkedik az égbe, eltakarja a világosságát, borús időt hoz rájuk.

Miért olyan más a környező világ, mint az, amelyről a legendák szólnak? A bölcsék talán szándékosan ködösítenek el mindent, hogy ezzel leplezzék tudatlanságukat?

Minél messzebbre ment ki a tengerre Kljau, annál szélesebbre tárult előtte a kaotikusan egymásra torlódott kék jégablák csodálatos, lélegzet-elállító látványa.

Egészen az ég és föld találkozásáig tornyosultak az egymásra csúszott jégablák. Jéghegyek hatalmas töredékei emelkedtek közöttük, kékes fényben játszottak, mintha saját fényük világítaná meg őket belülről. A jégbarlangok mélye félelmet árasztott, és halk ropogás hallatszott, mintha valami láthatatlan, titokzatos lény járna a jégtetőn jegesmedve bőréből készült puha szőrmeccsizmában.

Az első pillantásra egyhangúnak tűnik a tengeri táj, de ez az egyhangúság csak látszólagos. Közélről csupa meglepetés ez a jégtorlaszokkal borított tenger. És a parttól távol, ahol az erős tengeráramlás állandóan töri a jeget, a fagyos levegőben fehér párát pipáló sötét rianásokban fókák úszkálnak, óriás szemükkel figyelik a kékesfehér világot.

A tengerről még a legmagasabb jégtorlasz tetejéről is alig látni a jarangák sötét foltját. Szánalmas kis fekete pontok, mint egy nyúl bogyoí. Mögöttük a jég bilincsébe vert lagúna, amelynek határát nem is lehet látni. De délen, ahol a dombok emelkednek, s mint a tenger hullámai futnak a távolban kéklő hegyek felé, ott sejlik a föld, mely éppen olyan végtelen, akár a tenger.

A távoli hegy csipkés ormain túl jár a téli nap.

Mi lehet ott a hegy gerincen túl?

A hegyek lábánál szarvast űző nomád népek laknak, a partvidékiek távoli rokonai, akik abban a réges-régi időben szakadtak el tőlük, amire már csak az öreg Nau emlékszik.

Még nemrégiben is Kljau úgy képzelte, ha megnő, minden titkot megismer, és hogy amit a felnőttek elhallgatnak előle, az csak arra szolgál, hogy távol tartsák őt, a fiatal attól, amit csak egy érett, igazi vadásznak szabad tudnia.

Pedig a tudatlanság felgyújtja a kíváncsiságot, és az ismeretlen felé űz.

Mint Enut is.

Többek szerint Enu megbolondult, mert épelméjű embernek nem jutna eszébe távoli földről beszélni, ahol a nap négyszer olyan hosszú ideig világít az égen, és a nyár olyan sokáig tart, hogy még jóformán véget sem ér, máris új tavasz kezdődik.

- Ez nem mese - mondotta Enu Kljaunak -, biztosan tudom, hogy van egy ilyen föld, és mi ketten rátalálunk... Emlékszel arra a rettenetes napra, amikor majdnem elpusztultunk? Akkor és ott gondoltam először arra a távoli meleg földre. Lehetséges, hogy talán maguk a bálnák ültették belém ezt a gondolatot, ezt a felfedezést...

Kljau hallgatta Enu szavait, és lelkében egyre erősebb lett az elhatározás, hogy követni fogja őt.

4

A nap forró tavaszi sugaraitól elgyöngült, olvadozó jégen hatalmas kajak pihent. A friss, újonnan ráfeszített bőr szinte átlátszó volt, és amikor valaki megérintette, úgy szólt, mint egy hatalmas dob.

Enuval együtt Kljau is elindult a régen eltervezett csodálatos utazásra.

Harmadikként Komo tartott velük: lusta, tréfás fickó, aki azonban nagyszerűen, sőt mesterien tudta ábrázolni a sziklákon mindazt, amit maga körül látott.

A bűcsúztatók között ott állt az öreg Nau is.

A tavaszi naptól arca még sötétebb lett, akár a jaranga teteje, mely átvészelte a téli hidegeket, fagyokat, hóesést, viharokat és a tűző tavaszi nap sugárzását.

Kljau sohasem gondolta volna, hogy ilyen gyötrelmesen fájó a bűcsú a rokonoktól, barátoktól, feleségétől és a gyerekektől, a Kavics-zátonytól, a jarangából elébe táruló megszokott világtól, a környező domboktól, szikláktól, hogy szinte ordítani szeretne. Olyan fájdalmat érzett, mintha nehéz kő hullott volna szívére.

És ez a kő nem hullott le a szívéről mindaddig, míg a kajakjuk ott úszott a karajjég mellett, amely még nem szakadt el a földtől, a telepet körülvevő magas sziklák mellett, ahonnan télidőben Kljau a kitárulkozó világban gyönyörködött, és azon töprengett, mi lehet ott a távoli, csipkés hegygerincen túl. Most majd nemcsak meggyőződhetnek az ősrégi legendák igazságáról, hanem saját szemükkel látják majd meg azt a földet, ahol sokáig süt a nap, és ahol a partvidéki lakosok ősei, a bálnák élnek.

Nehéz volt elválnia a feleségétől, de még nehezebb a gyerekektől. Az utolsó pillanatokban, maga sem tudta, miért, azok a gyönyörű napok jutottak eszébe, amikor arra készült, hogy elvigye magához jarangájába Ajnaut, együtt bolyongtak messze a teleptől, a tundra dombjain, ott, ahol olyan puha, lágy simítású a fű.

Az emberek a távolodó kajak után néztek, mely egyre kisebbedett, s úgy tűnt el a messzeségben, mint az életből távozó ember az idők végtelenében.

Sokan így gondolták, ahogy a tengert nézték.

Mindenki hallgatott.

Az öreg Nau az emberekre emelte a tekintetét, és így szólott:

- Az ősök szava szólítja őket. Mert a bálnák örök vándorok, folytonosan a hatalmas tengereket járják. Az ember sem tud sokáig egy helyen élni. Először kitalálta a kajakot, hogy legyőzze a tengert, és visszatérjen saját múltjába...

- Aztán majd fogja magát, és felszáll az égbe - nevetett gúnyosan valaki.

- Miért is ne? - szólt elgondolkozva az öreg Nau. - Még ez is megtörténhetik. De most csak ússzanak a bálnák gyermekei a tengeren, és keressék az újat, az ismeretlent. Csak így érezheti magát az ember a föld igazi lakójának...

Így beszélt még sokáig az öreg Nau.

Amíg az emberekben frissen élt az eltávozottak emléke, figyelmesen hallgatták szavait.

De telt-múlt az idő. Más események homályosították el a három esztelen férfi történetét, akik elindultak a bálnák útján a hosszú nyár keresésére, és már csak a hozzátartozóik emlékeztek rájuk, együtt emlegetve őket azokkal, akik örökre elmentek a felhőkön túlra.

Az öreg Nau történeteit terhesnek érezték az emberek. Csak azért hallgatták végig, mert szent kötelességnek tartották, hogy figyelmesek legyenek a furcsa öregasszony iránt, aki túlélte magát az időt.

Meghaltak Komo és Enu közeli rokonai, felnőttek Kljau gyerekei, s csak nagy ritkán, a félig elfelejtett mesékkal együtt emlegette valaki a hosszú útra indult három csodabogár történetét.

Akkoriban senki sem mérte az idő múlását, mert anélkül is jól látszott: rányomta bélyegét az emberek külsejére, megmutatkozott a születő és felnövekvő gyerekekben, a megöregedettteben és a felhők közé távozottakban.

Egyszer egy tiszta, téli napon a lagúna belső felénél, hol a távolba veszte a hullámként húzódo dombok, három kis pont jelent meg. Lassan nagyobbodtak, közeledtek a jarangákhoz. Már messziről ki lehetett találni, hogy nem nomád vándorok: másként jártak. De nem is messziről jött vendégek: azok mindig kutyafogattal érkeztek, és nagy zajjal közeledtek a telephez.

Ezek nagyon lassan jöttek, többször meg is álltak, távolból figyelmesen szemügyre vették az elébük táruló partot.

A Kavics-zátony minden lakója kitódult a szabadba. Az égen egy felhő sem látszott, az alacsonyan álló, erőtlen nap messzire elnyújtotta fázós sugarait a jégtorlaszokkal teli tengeren.

Időnként valaki megszólalt, találgatva, kik lehetnek a jövevények.

Az ismeretlenek pedig mind közelebb jöttek, furcsa nyugtalanságot keltve a várakozók szívében.

A vándorok furcsa ruhát viseltek, mely egyáltalán nem hasonlított a Kavics-zátony lakóinak öltözkéire. Ruhájuk is hosszú, fárasztó út jegyeit viselte magán. És még valami elgondolkasztó volt bennük: látszott, hogy már nem fiatal emberek, minden jel arra vallott, hogy abban a korban vannak, amikor különösebb ok nélkül már nem szánják rá magukat az emberek kalandos utakra.

Az ismeretlenek egyre közeledtek, elcsigázott, mélyen barázdált arcukról őszinte öröm sugárzott. Egy öreg, aki szarvas irhájából készült, vakítóan fehér szőrmenadrágot viselt - a nadrág azt jelezte, hogy viselője kész a felhőkön túlra távozni -, megkérdezte a vándorokat:

- Kik vagytok, és honnan jöttök?

A jövevények nem válaszoltak azonnal. A várakozók arcát fürkészték, mintha ismerősöket keresnének köztük.

És ekkor az egyik öregasszony, aki vaksi szemével hosszasan fürkészte az egyik jövevényt, kisimította arcából ősz varkocsait, amelyek eltakarták sovány, elgyötört arcát, szívet tépő hangon felkiáltott:

- Kljau! Ez az én férjem, Kljau! Megismerem!

És ebben a pillanatban mindenki megértette: ők azok, akikről a már szinte feledésbe merült legendák szólnak, akikről mint a bálnák útját kutató, elérhetetlen álom megszállottjairól beszéltek.

- Hát visszatértetek - mondta az öreg Nau, és odalépett Enuhoz, egy szótlán, ősz öregemberhez.

Enu tekintete bölcsességet és melegséget sugárzott.

A vándorokat a jarangába kísérték, és útközben a három férfi mohón itta tekintetével az újból eléjük táruló szülőföld táját, amit oly sokszor láttak maguk előtt gyötrelmes álmaikban.

Amikor a vándorok kipihenték magukat, véget nem érő mesefolyam indult el.

- Oly földeken jártunk, melyeket csak a meséből ismertünk - kezdte Enu. - Tüzet okádó hegyeket láttunk, és csak bámultunk, hogy a lábunknál élő népek megértenek bennünket, és ők is a bálnákat tartják őseiknek. Azt mondták, hogy ott e hegyek méhében laknak a bálnák, ezek a hegyek az ő szörnyű nagy jarangáik, és tűzhelyük füstje emelkedik a csúcsok fölé. Ezek a távoli rokonaink számtalan történetet meséltek nekünk a bálnákról. Azt mondták, hogy a bálnák családi élete nem sokban különbözik a miénktől, és éppúgy beszélgetnek saját, számunkra még ismeretlen nyelvükön, mint mi. Előfordul az is, hogy összevesznek, de csak nagyon ritkán. Ilyenkor megrendül a föld, a hatalmas tüzek füstje még sötétebb lesz, és néha még az is előfordul, hogy izzó kövek repülnek a hegycsúcsok felett - a bálnák feleségei, a veszekedés hevében, nem figyelnek eléggé a családi tűzhelyre.

A vándorok sorban egymás után mesélték a történeteket. Ha egyikük elfáradt, folytatta a másik, majd tovább fűzte a harmadik. Az öreg Nau is ott ült a hallgatóság körében, és a hazatértek nem győztek ámuldozni azon, hogy Nau oly sok ismerősüket túlélte, és éppolyan erős maradt, mint amilyenek itt hagyták sok esztendővel előtte.

- Arrafelé nem talákoztunk a megszokott vadállatokkal, amelyekre itthon vadászunk - mesélte tovább Kljau. - Ott nincsenek rozmárok, és jegesmedve se jár azon a jégen. Igazi jég sincs arrafelé! Tél idején csak egy kis karajjég képződik a part mentén, azon túl egész télen át hullámszik a sötét tenger. Az emberek rénszarvasnyájukat tartanak, és halászatból élnek. Ettől a tápláléktól gyengék, és nem nőnek nagyra. De halak megszámlálhatatlan tömegben élnek ott. Hemzsegnék a folyók vizében. Az emberek nemcsak maguk táplálkoznak hallal, de még a kutyájukat is azzal etetik...

- Vándorutunkon a napot követtük - folytatta Enu. - Legfőbb úticélunk az volt, hogy elérjük a földet, ahol a nap sokáig süt, és a meleg tovább tart, mint a mi földünkön. Igazi fákat is láttunk, égisz érőket, zöld levelek borították őket, ágaik zúgtak, olyanok voltak, mint igazi óriások. Roppant nagy területet foglalnak el ezek a faóriások, és nagyon nehéz elképzelni, hogyan tud élni az ember ebben a zöld félhomályban, hogyan találja meg az utat a folyókhoz és a tengerpartra. Óvakodtunk attól, hogy messzire bemenjünk az erdőbe, igyekeztünk a tenger mellett haladni, hiszen tudtuk, hogy a bálnák útja a tengeren vezet.

- Amikor megláttuk a tüzet okádó hegyeket, először arra gondoltunk, hogy elértünk a bálnák útjának végére - vette át a szót Komo. - De előbb meg kellett találnunk a hegyek mélyébe vezető utat. Elámultunk azon, hogy a közelben nem láttunk bálnákat. Akkor aztán továbbmentünk, az ottani lakosok segítségével keltünk át a folyókon, mert a mi kajakunk már elnyüvödött, nem lehetett használni. Aztán olyan emberekkel talákoztunk, akik már nem értették a beszédünket. A legtöbben testvért láttak bennünk, nem bántottak minket...

- De nem mindenütt volt ez így - sóhajtotta Enu. - Egy országban, ahol az emberek abból élnek, hogy begyűjtik a nyáron megnövekedő növényeket, és állatot tartanak, és úgy isszák tejét, mintha víz lenne, elfogtak, és a homály házába vetettek bennünket. Nagyon hosszú ideig tartottak ott bezárva, sok esztendeig. Lassan már érteni kezdtük beszédüket is, de ők még mindig féltek tőlünk, összevissza beszéltek, hogy mi afféle emberfarkasok vagyunk, és azért jöttünk az ő földjükre, hogy bajt hozzunk rájuk. Megölni nem mertek bennünket, attól féltek, hogy ez még nagyobb szerencsétlenséget hozna rájuk. Mindenféle fűvel etettek bennünket, amelytől kezdetben nagyon legyöngültünk, de aztán hozzászoktunk, és újra visszanyertük régi erőnket. Egyszer aztán kivezettek minket a napvilágra, amelytől úgy elszoktunk, hogy

kezdetben nem tudtuk nyitva tartani a szemünket. Nagy kövekből rakott óriási jaranzába kísérték. Ott ült egy tekintélyes ember, és meg akarta tudni, honnan kerültünk oda és mi a szándékunk. Elmondtuk ennek a kíváncsi embernek, hogy mi a bálnák leszármazottai vagyunk, az ő útjukat járjuk, hogy megtaláljuk a földet, ahol sok a meleg, és kevés a hideg, és ahol a nap és a vándormadarak a telet töltik. Ez a tekintélyes ember figyelmesen végighallgatott bennünket, majd megkérdezte, honnan tudjuk származásunkat? Mire elmondtuk neki, hogy ott él a mi településünkön ősanyánk, az öreg Nau, aki népünket szülte... Ezzel a közlésünkkel szörnyűséges nyugtalanságot keltettünk e meleg vidék lakóiban. Azt mondta nekünk az az ember, hogy ők is a bálnáktól vezetik le származásukat, de e régi legendákat már csak mesének tartják, és sokan nem hisznek abban, hogy él még valahol a partvidéki emberek ősanya.

- És ekkor ők is elmondták származásuk legendáját - folytatta a történetet az ősz, öreg Kljau, akiben boldog, öreg felesége még most is a távoli útra induló fiatal férjét látta. - Hallgattuk a történetet, és mintha csak az öreg Nau hangját hallottuk volna, egyszerre feltámadt a gyermekkorunk. Elmondták nekünk az emberek, régvolt idők óta meghagyták nekik: míg a testvér tiszteletben tartja a testvért, segít neki, megóvjaa életét, míg a szeretet és az egyetértés fűzi egybe az embereket, addig valahol élni fog az ősanyjuk, egy asszony, a bálna felesége, a partvidék lakóinak szülőanya.

- Továbbmentünk, mert el akartuk érni az örök meleg vidékét - szólalt meg Komo. - Embernél magasabb fűben haladtunk előre, folyókon át, melynek vize olyan meleg volt, akár a frissen elejtett rozmár vére. A nap mindig magasan állt felettünk, és a hó csak egy éjszakáig tartott. Reggelre elolvadt. De az ottani emberek mégis nagyon szenvedtek, szörnyű hidegnek tartották ezt az időt. Csak ámulva néztek bennünket, csoportokba verődtek, amikor látták, hogy folyik rólunk a víz ebben a szörnyű melegben, melyet ők kegyetlen fagynak éreztek.

- De a bálnák útja továbbhaladt - folytatta Enu. - Láttuk, ahogy eltávolodtak a langyos ködben, csillogó párasugarakat lövellve a magasba. Ám nekünk már csak annyi erőnk maradt, hogy hazatérhessünk. Megértettük, hogy nemcsak miénk a megismerés, hanem a tiétek is, hiszen mi részei vagyunk egy egésznek, amelyet partvidéki népek hívnak. Sokat láttunk, és elértük a föld szélét. Megtudtuk az ottaniak szavaiból, hogy arra messzebb nem ismerik már a telet, ott örök nyár honol. De az az élet már elérhetetlen a mi számunkra, és visszafordultunk.

- Siettünk - fűzte tovább a szót Kljau -, látni akartuk már szeretteink arcát, hallani a már szinte elfelejtett, de nekünk oly drága hangokat, amelyek álmainkban kísértettek... Úgy siettünk szülőföldünkre, ahogy a bálnák sietnek kora tavasszal, ha visszatérnek a mi fagyos vizeinkre.

Sok hosszú estén át meséltek a vándorok kalandjaikról, találkozásaikról a nagyszerű emberekkel, soha nem hallott szokásokról, csodálatos állatokról, furcsa ételekről. Lélegzet-visszafojtva hallgatták a Kavics-zátony lakói, hogy létezik olyan táj, ahol az emberek sohasem láttak még fehér havat, és nehezen hiszik el, hogy a víz kővé keményedhetik, és az esőcseppek fehér, puha pelyhek alakjában hullhatnak a magasból.

Amikor kifogytak a történetekből, és a hosszú mesélésben elfáradt vándorok mind gyakrabban hallgattak el, az öreg Nau megkérdezte:

- Új földeket, ismeretlen népeket, csodálatos állatokat láttatok. Mondjátok meg nekünk, melyik földet találtátok a leggyönyörűbbnek?

A vándorok egymásra néztek.

Kljau felelt a kérdésre:

- Igaz, hogy sokat láttunk. De megismertük a nagy igazságot is: nincs gyönyörűbb az otthonnál, a szülőföldnél, ahol megláttad a napvilágot, ahol szeretteid élnek, ahol az anyanyelveden beszélnek, és a kisgyermek kortól ismerős régi legendákat mesélik...

Az elcsendesült jarangában úgy hangzottak ezek a szavak, mint fontos hírt hozó mesebeli madár szárnyának rebbenése.

És ekkor így szólt az öreg Nau

- Én mindig így gondoltam: a gyönyörű az, ami itt van melletted. És a bálnák is ezért térnek vissza hozzánk, ha elolvad a jég, mert ezeken a partokon születtek, és itt született a mi népünk is.

Enu roskatag, erőtlen öregember lett.

Komo már csak azokat a képeket tudta a sziklákon ábrázolni, amelyeket még nem törölt ki emlékezetéből az idő. Csak Kljaunak sikerült megalkotni és eljárni a vándor táncát.

Hány esztendő telt el úton, senki sem tudta volna összeszámolni. És bár Kljau megőszült, mégis jó erőben volt.

Túlélte útítársait, és vén öregemberként halt meg, szeretteitől megsiratva. Végso útjára Nau, az örök életű asszony készítette elő. A még mindig erőteljes, a jól kikészített rozsmárbborre emlékeztető sötét bőrű, ősz asszony eljött a jarangába, ahová beköltözött a bánat és a gyász. Utolsó útjára készen ott feküdt Kljau fehér szörmenadrágban, fehér szörmeingben.

Nau némán bement a hálólhelyiségbe, és felhajtotta a holtat takaró medvebördarabot.

Kljau békésen, nyugodtan pihent.

Az öregasszony kérte, hogy hozzák be a vikvepojgint.

Behoztak egy fényesre csiszolt, kissé meghajlított botot, közepén kis mélyedéssel, oda szorítják be a bőrök kidolgozásánál használatos kőkést.

Az öreg Nau a halott feje alá helyezte a bot végét, és suttogva beszélni kezdett az eltávozottal. Hosszú kérdéseket tett fel, és várt, mit válaszol. Kljau röviden, de sokat jelentően szólt. Kérte, adják vele erős szörmeacsizmáját és lándzsáját, mellyel a táplálékát szerezte.

Az öreg Nau nyugodt, csendes szóval tolmácsolta a halott kívánságait, és a földet örökre itt hagyó Kljau feje mellett nőtt az odakészített tárgyak halma, hogy elkísérje utolsó útján a felhőkön túlra.

A férfiak kivitték Kljaut a Holtak Dombjára.

De az élet folytatódott. Új tavasz köszöntött be, és a hómezők fölé emelkedő nap bőkezűen ontotta sugarait a tundrára és a jeges tengerre.

5

Enu unokája, Givu, egy törekeny, töprengő, fiatal fiú, elment az öreg Nauhoz, és megkérdezte tőle:

- Mi a titka a halhatatlanságodnak?

Az öregasszony ámulatlan tekintett rá.

Ilyesmit nem illetett kérdezni. Tiszteletlen és szentségtörő beszéd az ilyen.

Ez a fiú mindig nyugtalanította az embereket nem helyénvaló kérdéseivel meg azzal, hogy gyakran a legrosszabb időben mély töprengésbe merült, hol vadászaton, hol meg a felhőkön túlra költözöttek szent áldozatának idején.

- Nincs titok és nincs halhatatlanság - válaszolta Nau.

- De te öröktől fogva élsz - mondott ellent a fiú. - Tehát van halhatatlanság és van titok.

- Élek - ismételte elgondolkozva Nau, és hirtelen úgy érezte, ez a válasz valahonnan az ismeretlenségből jött, és úgy mondta ki, hogy még ideje sem maradt elámulni rajta. - Élek, mert él a Végtelen Szeretet.

- Tehát, ha nem lesz többé, akkor te is meghalsz? - kérdezte a fiú.

- A Végtelen Szeretet örök - válaszolta Nau.

Givu elgondolkozott.

Nau hosszasan fürkészte a fiút. Miért ilyen furcsa? Talán nevének jelentése gyöttri? A Mindenütt Jelenlevő nevet viselni nem könnyű. Hiszen nevét nemcsak úgy egyszerűen kapja az ember, hanem ezzel élete útját is meg akarják határozni. Nau nevezte el így, mert annak a férfinak, Enunak leszármazottja, akinek fejében megszületett a gondolat, hogy induljanak el a bálnák útján az igazság és az örökös nyár földjének keresésére.

- Annyi kétség gyötör - sóhajtotta a fiú. - Kínoznak, nem tudok tőlük aludni.

- A tested tedd próbára, azt erősítsed - tanácsolta Nau. - A belső feszültségtől támadnak a kétségeid. Bizonyára sokat gondolsz a nőkre is...

- Hát igen - vallotta be szomorúan Givu.

Búcsúzóul Nau azt tanácsolta a fiúnak:

- Kevesebbet kérdezz, próbálj meg minél többre magadtól rájönni.

Ősszel, amikor a rozmárcsapat kijött a partra, és ott hevert a szirtfok sziklája alatt, Givu néhány napig figyelte az állatok párzását, izgalmában reszketett, és alig tudta visszafogni magát, hogy ne fektesse le az első keze ügyébe akadó nőt. Az asszonyok nem messze tőle bogyókat, gyümölcsöket gyűjtögettek, és édes gyökereket keresve feltúrták az egerek raktárait. De Givu küzdött magával. Elhatározta, hogy nem enged gyöttrő vágyainak, homályosan sejtette, hogy kétségeire a válasz valahol ott rejtőzik, saját testének állhatatos vágyaiban.

Elvonult a tundrára.

Bolyongott a hűvös nap csendes világában, hosszasan elnézte az áttetsző patakokat, az uszonyaikat libegtetve úszó halakat. A vizek lakóinak szürkés-kék teste olyan volt, mintha az egyik legendás vándor, Komo, sziklába vésett képei keltek volna életre.

Givu, miközben szomját oltotta a patakok vizében, hosszasan fürkészte tükörképét. Sovány, tojásdad arcú, tágra nyílt szemű fiú nézett vissza rá a vízből.

Egyszer azt mondta neki valaki, hogy fiatal korában ilyen volt híres öregapja, Enu is. De Enu megtalálta a választ olthatatlan kíváncsiságára: világgá ment, és ez egész életét kitöltötte.

Ha Givu követi őt útján, csak azt láthatja meg, amit annak idején Enu, Komo és Kljau látott.

Merre menjen?

Igenis, létezik az a titok. Az öreg Nau hosszú életének és halhatatlanságának titka.

De az öregasszony féltékenyen őrizi titkát. És senki - sem a múltban, sem a jelenben - nem dicsekedhet azzal, hogy ismeri az öreg Nau titkának nyitját.

Egyszer az jutott az eszébe Givunak: ahhoz, hogy meglelje a titok nyitját, meg kellene próbálni, hogyan lehetne megszakítani az öregasszony életének fonalát. De megijedt a gondolattól, és azonnal elhessegette magától.

Ha őszinték akarunk lenni, meg kell mondanunk, hogy ez a gondolat űzte Givut az öreg Nauhoz, s ez készítette arra, hogy egyenesen nekiszegezze a kérdést.

De a titok változatlanul titok maradt. Mi lehet a nyitja?

Honnan van mindez: a végtelen világ, a tundra fölött úszó felhő és a zöld fű, amely minden ősszel megsárgul?

Honnan lesznek ezek a virágok, amelyek mintha az ég kékjének szétfröccsenő cseppjei lennének, a törpemálna pirosuló gyümölcse meg a patakok vize, ahol a hallgatag, csupa nyugalom halak úszkálnak? Honnan jönnek a vadak, madarak és a tenger lakói? Lehetséges lenne, hogy az ember származásának titka olyan egyszerű, mint ahogy erről az öreg Nau beszél?

És végül miért térnek vissza ilyen állhatatosan ezek a gyötrelmes kérdések, éjszaka felébresztik, elveszik az álmát, örült tettek elkövetésére biztatják, és olyan gondolatokat ébresztenek benne, hogy ölje meg az öreg Naut.

Egyenletes, ruganyos szél simogatta a tundrát, a megsárgult fű és a fű ringása a tenger hullámozására emlékeztetett.

Givu a tundrán kóborolt, zombékról zombékre lépett, átugrotta a tocsogókat és a kis patakokat. Nem érzett fáradtságot, a könnyű szél szárnyára vette, és szinte repítette a föld fölött. Várta, hogy megszülessen lelkében az az érzés, amely Nauban élt, amikor még fiatal volt és nem ismerte a Bálnát - Reut. Várta, mikor érzi majd, hogy egygé vált a környező természettel, hogy ő a szél meg ez a kis patak a medrében pihenő álmos kis halakkal, és a fű is ő meg a ruganyosan ringatózó zombék is és a vedlő róka, meg a törpemálnával benőtt mocsárban sétáló, karcsú daru is és az ürge is, meg az egér is, amelyik ott vonzolja be üregébe az édes gyökeret, a pelkumrent...

De semmi ehhez hasonló érzés nem kerítette hatalmába Givut. Néhányszor megbotlott egy-egy fűben rejtőző kőben, és fájdalmasan sajgó lába elvonta fennkölt gondolataitól.

Lehetséges, hogy az öreg Nau sem érezte mindezt?

Lehetséges, hogy mindezt csak kitalálta?

És talán még az sem igaz, hogy azok hárman ott jártak azon a távoli meleg vidéken, ahol a nap fáradhatatlanul járja az eget, az emberek a földben természetik ennivalójukat, és füvet esznek, mint egyes tundrán élő állatok?

Azt beszélük, mindig voltak, akik kételkedtek ezekben a legendákban. Maga Enu, Givu öregapja is azért indult el a messzi útra, mert kétségek gyötörték, bár, mint mondják, őt magát is bálnák mentették meg a biztos halál torkából.

Givu leült a domboldalon.

Az őszi fű illata elbódította. Ez az illat később a letépett száraz fűvel egész télre beköltözik a jarangába, a téli olvadások idején még erősebb lesz, felidézi a zöldellő világot, amikor minden csupa meleg, és szemet gyönyörködtetőn csupa virág.

Az emberek többsége nyugodtan él, nem gondolkodik el a környező világon, nem igyekszik kutatni a csodálatos természeti jelenségek okait. Miért éppen őt gyötrik ezek a gondolatok és kétségek? Előre elrendeltetett ez valaki által egy másik világból, valamiféle más erőtől, amely távol van mindentől, ami itt körülveszi, és amit az emberi tekintet felfoghat? Vagy ez az ő lelkének és testének tulajdonsága lenne, annak a testnek, amely sokkalta gyengébb, mint kortársaié?

Givunak megint a nők jutottak eszébe.

Milyen furcsa teremtmények is. Miért teremtette őket a természet annyira másnak, mint a férfit? Csak azért, hogy a faj fennmaradjon, meg azért az örömet, amit a férfiak kapnak tőlük? Miért van az, hogy a legnagyobb öröm, amit csak ember érezhet, egy új élet megfogadásához fűződik? Hát akkor... Akkor, ha megölünk egy másik embert... Mit érezhet, aki ezt teszi? Valami teljesen más lenne ez, mint a birtoklás öröme? De hát az élet szebb és örömtelibb, mint a halál. Tehát az, aki egy új életet indít útjára, megismeri a legnagyobb örömet...

Givu ragyogó tekintettel nézett körül. Birtokába jutott az első nagy felfedezésnek. Itt rejtőzött egészen a közelében, csak egy kicsit messzebbre kellett nyújtania a kezét. És ez is öröm, az ismeretekre szomjazó érdeklődés kielégítésének öröme.

Givu örömeiben felugrott, és futva megindult a település felé, amelynek alacsony jarangái ott feketéllettek a lagúna túlsó partján, a tenger felőli oldalon.

Türelmetlenség gyötörte, hogy minél hamarabb bizonyosságot nyerjen felfedezésének igazáról.

A pataknál meglátott egy asszonyt. A fűben guggolt, és kukunetlevelet gyűjtött egy kis bórzsákba. Miért hívják ezt a zöld levelet éppen úgy, mint az asszonyok testének legrejtettebb titkát? Givu egy kissé távolabb megállt. Égő szemmel figyelte az asszony minden mozdulatát, gondolatban odament hozzá, forró kezével megérintette, letépte róla szőrmeruháját...

Aztán nem tudta tovább fékezni feltörő vágyát, hatalmas ugrásokkal, mint egy tundrai barnamedve, odarohant az asszonyhoz, aki megijedt, kiejtette kezéből a kis bórzsákot, az legurult a domboldalon, a kukunetlevelek kihullottak belőle.

- Megijesztettél - mondotta az asszony, amikor Givu csalódott sóhajjal kiengedte kezéből, nem érezte azt a végtelen örömet, amely azt bizonyította volna, hogy új életet indított útjára.

- Mondd meg nekem, mit éreztél, amikor magamévá tettelek? - kérdezte Givu.

- De hiszen már megmondtam neked, ijedséget - ismételte az asszony. - Csak ijedséget éreztem, semmi más érzést nem váltottál ki belőlem.

- Szóval én vagyok a hibás - szólt kiábrándultan Givu, miközben fölkel a kemény, hideg földről.

Miért van ez így? Úgy kívánta az asszonyt, hogy szinte tűz égette bensőjét. Azt is érezte, hogy kész lenne érte megmászni a legmagasabb hegyeket is, de amikor kielégítette lángoló vágyát, olyan kiábrándulás, csalódás érte, mintha frissen hulló hóval próbálta volna szomját oltani. Otthagyta az asszonyt, és az ruháját rendbe szedve megindult lefele a lejtőn, megpróbálta összeszedni a széthullott, összenyomott kukunetleveleket.

6

Miután pihenőhelyükön elejtették a rozmárokot, hússal és zsírral megtöltötték a húsvermeket és a völgyek árnyékos oldalán megmaradt hóvermeket, a nomádokkal szarvasírhára és húsrá cserélték a fókazsírral megtöltött bőrszakokat, készülni kezdtek a bálnaünnepre.

Gőz fölött meghajlított fakarikákra jól kikészített rozmárgyomrot feszítettek, és rozmárgyorból készült fogantyúkat erősítettek rá. A szertartási evezőket régi legendát ábrázoló képekkel díszítették ki, amint a bálnák szerencsétlenül járt vadászokat mentenek meg.

Új dalok és táncok születtek, ünnepi ruhát varrtak, és a távoli hegy lábánál kitermelt vérvörös okkerrel festették, díszítették a rénszarvasbőrök irháját.

A Kavics-zátony lakóit azon a napon a part felé közeledő bálnacsapat megszokott zaja ébresztette. Betöltötte az egész mindenséget, a part felé tartó jégdaraboktól egészen a sziklákig, ahová a hidegtől kásás óceán vize csapódott.

Nap felkeltekor a telep minden lakója, az öregektől a legapróbb gyerekekig kiment a partra. A tálakon vörös gránátgarnélák, tengeri csillagok, apróra tört rákollók, kis csigák, szárított puhatestűek és tengeri békaszőlő darabkái hevertek. Mindezt fókazsírral öntötték le.

Ősz hajú vénék rekedt hangon énekelték a régi dalokat, melyeket valaha még a legendás Reu énekelt először. Fiatal emberek és az asszonyok halkán együtt énekeltek velük.

A bálnák számtalan fellövellt vízsugarától szinte forrt a víz, és a levegőben, mint a gőz, állt meg a vízpára.

Az öregek intésére a hullámokba dobták az áldozati ajándékot, és a bálnák mintha csak megköszönnék az ajándékot földi testvéreiknek, a magasba fecskendezték lélegzetük párasugarát, majd lassan eltávolodtak megszokott útjukon más partok felé, ahol a hosszú tél alatt sem fagy be a víz.

A többiekkel együtt Givu is a hullámokba dobta a szent ételt, maga semmilyen körülmények között sem evett volna belőle, énekelt a dalokat, de csak tovább töprengett azon, miért hisz az ember ilyen erősen ezekben az értelmetlen cselekedetekben.

Amikor lement a nap, a Nagy Jarangában megszólaltak a dobok, és mindenki eljárt a bálnatáncot, igyekeztek túltenni egymáson az érzelmek és hangulatok kifejezésének művészetében.

Givu lassan húzta fel kezére a tánckesztyűt: a fekete főkabőrre bálnafiókákat hímeztek. Mikor a táncos ujjait vagy kezét mozgatta, ezek a kis bálnák is mozogtak, s úgy tűnt, mintha a tenger sötét vizén úsznának.

A dob szavának ritmusára táncolva Givu minden alkalommal csodálkozott azon, hogy milyen furcsa érzés keríti hatalmába. Mintha újból nőni kezdene, egész testében megnyúlt, betöltötte a tágas jarangát, majd kirepült a magas füstnyíláson, elárasztott mindent, az egész Kavics-zátonyt: a tengerszorosig, a lagúnaig, a sötét jéggé változott, előző évi hóval teli sziklák között meghúzódó üregekig.

Testével együtt nőtt a szíve, a tüdeje, amelynek már nem jutott elegendő levegő itt a jarangában. Amikor táncolt, és teljes egészében eltöltötték érzései, senkit sem látott maga körül, és a dob meg a dobosok hangja is benne szólt.

De most Givu hirtelen meglátta annak az asszonynak a szemét, akit a patak partján a mérhetetlen vágytól úzóttan, hogy új életet teremtsen vele, magáévá tett. Akkor az asszony azt mondta, hogy megijedt tőle. Szinte maga sem tudta, hogyan történt, a vágy mindent elhomályosított: az eget, a földet, az apró kövekkel borított kemény talajt.

Most úgy érezte, hogy melegség önti el, valami ismeretlen új forrásból, mintha valaki a keblébe költözött volna, és türelmesen próbálna benne lángra lobbantani egy szunnyadozó kis tüzet, könnyedén élesztve a felizzó parazsat.

Givu keze az arca előtt mozgott, látta a kesztyű mintáját: a sötét vízen úszó himzett bálnafiókákat, és rajtuk át látta annak az asszonynak a szemét is. Örömteli nyugtalansággal figyelte a keblében növekvő meleget, gyengédséget és új érzést, amelyben nem lobbogott már a vágy vad lángja, hanem valami halk ének szólt, mint behavazott mezőn libegő láng.

Amikor az első hó leesett, Givu elhagyta a szülői házat, új jarangát épített magának, és odavitte az asszonyt, aki ettől kezdve a felesége lett.

Forró éjszakákon Givu várta a legnagyobb boldogság érkezését, amely a születést, egy új élet elindulását dicsőítette volna, de bárhogyan igyekezett is, ez nem következett be.

Csalódásában kiment a tundrára, a lankás dombok között bolyongott, s néha oly messzire eltávolodott, hogy csak reggelre ért haza.

Magányában hosszasan, makacsul töprengett. Úgy rajzoltak fejében a gondolatok, mint nyáron a szúnyogok, akarata ellenére jöttek és tűntek el újra. Furcsa, makacsul visszatérő gondolatok voltak ezek, nem lehetett csak úgy egyszerűen elhessegetni őket. Választ követeltek.

Az öreg Nau késő este tért be hozzájuk, és letelepedett a jaranga sarkába. Változatlanul így élt, egyik jarangából a másikba költözve, senkinek sem jutott volna eszébe nem befogadni.

Nau Givu feleségével beszélgetett a szokásos női dolgokról: a bőrök kidolgozásáról, ruhavarrásról, arról, hogy melyik ínból lesz a legjobb varrósál, hogyan kell úgy megszárítani a fóka úszólábait, hogy a bőr könnyedén lejjön róla, akár a kesztyű a kézről...

Givu az öregasszony szavait hallgatta, és folytonosan egy gondolat gyötörte, mint hálóba fogott madarat a menekülés vágya: igazán halhatatlan lenne? S ha igen, mi a halhatatlanságának titka?

Az éj közepén Givu felébredt, érezte, hogy egész teste hideg verejtékben úszik. Megmarkolta élesre fent kését, és elképzelte, hogyan mélyed a penge az öreg Nau inas, porcos nyakába, és a kiömlő sötét vér hogyan festi meg az ágyat takaró fehér rénszarvasprémet.

Szinte hallotta, hogyan hörög az öregasszony, amint az utolsó lélegzet is eltávozik belőle, és az örök élet elmegy a messziségbe, a kék égbe, a hold és az Északi fény megvilágította felhőkön túlra.

Givu nem tudta, hogyan terelje el, hogyan üldözze el ezeket a szörnyű gondolatokat. Feleségéhez simult, egész testén érezte annak puha meleget árasztó bőrét. Az asszony engedelmesen feléje fordult, és úgy tárult elébe, mint tavaszi virág a tundrán.

És ekkor Givut elfogta az a régóta várt csodálatos érzés... Valami hatalmas gyengédség öntötte el, amely mint valami édes fájdalom húzódott meg benne, és sokáig nem engedett a szorítása... És amilyen mértékben enyhült ez a szorítás, olyan mértékben kerítette hatalmába testét valami még soha nem érzett furcsa boldogság, csodálatos magasságokig repítette, ahonnan aztán a mélybe zuhant, és a szél úgy füttyült a fülébe, mint akkor, amikor még mint

kisfiú, rozmáragyarból készült szánkóján lecsúszott a hegyoldalon a csúcstól egészen a behavazott lagúnáig.

Most már teljesen bizonyos volt benne, hogy új élet fogantatott. Az öreg Nauval és halhatatlanságával kapcsolatos gondolatai most olyan aprónak és jelentéktelennek tündek, hogy Givu csak mosolygott, és kiment a jarangából a sarkvidéki téli éjszaka hűs levegőjére.

A tundrán ment, szinte szárnyalt a boldogságtól, lelkében új dal született, ki akart kebléből törni, az egész bensőjét felhőként beborító végtelen gyengédségből. Ez lenne hát a Végtelen Szeretet, amelyről az öreg Nau beszélt? Most megtalálta, egész valóját átjárta, megjutalmazva türelmét és makacsságát.

Givu sűrű kékséget látott maga előtt, és az lassan fényes csillagokkal behintett, éjszakai égbolttá változott. Háta mögött a keleti oldalon az Északi fény, a föld méhében mulatozó bálnák tűzének visszfénye ragyogott, bevilágította a tenger vadászainak téli álomba merült földjét.

Givu keresztülment a lagúnán, át a lankás dombokon a rövid időre felkelő nap irányába, és a távoli hegycsúcs lábánál találta magát.

Messzire jutott. Még tovább is ment volna, de hirtelen megállította egy hang:

- Állj meg, és nézz körül! Givu engedelmesen megállt.

Minden változatlan volt körülötte, semmi újat, különöset nem látott. Változatlanul ragyogtak a magasban a csillagok, csak egy csöppét fakult meg fényük napfelkelte előtt, meg az Északi fény hunyt ki...

- És mit látsz most?

A hang furcsa volt, mintha mindent betöltene, mindenfelől hallatszott, fentről, lentől, a legkülönbözőbb helyekről, bárhova fordult is Givu. Nem csodálkozott, hogy megszólalt a hang, mintha csak így kellett volna történnie.

Givu engedelmeskedett a láthatatlan forrásból jövő hangnak, még egyszer körülnézett, és úgy tapasztalta, valóban másképpen lát, mint addig, mintha megmosták volna a szemét, letisztították, eltávolították volna róla valamiféle ködfátyolt. Minden csodálatosan, pontosan rajzolódott ki elébe: a széltől csiszolt hó minden ránca, minden kavics vagy száraz fűszál, amely kilátszott a hóból. Orrcimpái megéreztek a vastag hótakaró alatt roskadozó fagyott föld és a patakot bilincsbe verő jég távoli és közeli illatát.

- Mostantól kezdve többet és mindent jobban fogsz látni és hallani, mint mások!

Így szólt a hang, és Givu jól érzékelte, miként távolodik, mint a hegyek között szálló visszhang.

Szerette volna megkérdezni: Ki vagy? Miért éppen engem választottál és miért nem valaki mást? Miért nem mondtál nekem semmit az öreg Nau titkáról?

De volt valami, ami visszafogta ezeket a kérdéseket, és nem engedte, hogy felszakadjanak belőle.

Givu visszatért a településre, és a felesége szótlán ámulattal nézett rá: sohasem látta még a férjét ilyen nyugodtnak és boldognak. Látszott, hogy nem nehezdednek rá örökösen nyugtalanító gondolatai.

Ha Givu vadászni ment, mindig zsákmánnyal tért haza, lába szinte magától vitte arra a helyre, ahol a tenger fedő havas jégre kimászó fókák megbújtak.

Amikor a Kavics-zátony lakói látták, hogy mindig szerencsével jár, faggatni kezdték, mikor menjenek vadászni, és Givu maga is csodálkozott azon, hogy milyen hasznos és jó tanácsokat ad nekik.

Megszokták, hogy Givuhoz forduljanak, bármi történik, akkor is, ha például megbetegedett egy gyerek vagy kutya.

És Givu tanácsot adott, ellátta az embereket gyógyszerrel, melyeket különböző füvekből és fűszerekből készített, volt azokban mindenféle tengeri állat darabkája, jegesmedve epéje és szakállas foka besűrűsödött, fekete vére is.

Givu néha szükségét érezte annak, hogy maga szólítsa a Hangot, ilyenkor elővette a dobot, vízzel megnedvesítette annak kongó bőrbevonatát, eloltotta a tüzet a pologban, énekelt, időről időre abbahagyta az éneklést, és hallgatózott.

A hangok valahonnan az ismeretlenségből szóltak, de Givunak sohasem jutott eszébe kételkedni valódiságukban vagy forrásukat keresni. Csak az öreg Nau átható tekintete váltotta ki nyugtalanságát, de elég volt valami másra terelni képzeletét, máris maguktól elszálltak a Nauval kapcsolatos gondolatai.

Lassanként Givu lett a telep leghíresebb, legfontosabb személye, és az emberek kötelességüknek tartották, hogy tanácskozzanak vele, mielőtt valami fontos dologba kezdenének.

És az emberek az Enenilin nevet adták neki, ami azt jelenti: a gyógyító.

Givu felesége erős, barna bőrű kisfiút szült, aki mihelyt a világra jött, rögtön harsányan, követelődzően fölsírt. Az öreg Nau kékes tavaszi hóval dörzsölte le az újszülöttet, majd iramszarvasborjú puha prémjébe bugyolálta. Elégetett fakéreg hamuját szórta az újszülött köldökére, és a kőből készült kést, amellyel a köldökszínőrt elvágta, bőrtasakba dugta, és jól elrejtette.

- Olyan, mint egy kis bálna - szólt az öreg Nau, nem győzve gyönyörködni az újszülött fényesen csillogó bőrében.

A hangok boldogságot és szerencsét jövendöltek a gyermeknek, és Givu érezte, hogy milyen szaporán ver a boldogságtól óriásra nőtt és a gyengédségtől csordultig teli szíve.

- Azt hiszem, ez lehet a Végtelen Szeretet szárnya - mondotta el elképzelését Givu vacsora közben.

Az öregasszony némán megrázta a fejét.

- A Végtelen Szeretet minden emberre egy formán sugárzik - szólt.

- Én a többi emberre is gondolok mindig - felelt Givu.

- S közben önmagadban gyönyörködsz - vágott vissza az öregasszony. - Ha nem lennél a lelkedben mindig borzasztóan elégedett azzal, amit teszel, akkor mondhatnád azt, hogy megismerted a Végtelen Szeretetet.

Ezek a szavak elrontották Givu ragyogó jókedvét. És mindennek tetejébe még valami ismeretlen betegség is felütötte fejét a településen.

Az emberek elvesztették étvágyukat, látási zavarokkal küszködtek, közönyösen feküdtek ágyukon mindaddig, amíg el nem mentek a felhőkön túlra.

A halottakat sietve kivitték a Holtak Dombjára, de az éhes, kóbor kuttyák időnként megrágott kezeket, lábakat és fejeket vonszoltak be a településre.

A Kavics-zátony ijedt lakói eljöttek Givu jarangájába.

- Minden reményünk benned van - mondották neki.

Givu hallgatott, mert nem tudta, mit válaszoljon a szerencsétlen, ijedt embereknek. Maga is teljesen megzavarodott, és reggelenként remegve figyelte újszülött fiának álmos szuszogását, nyugtalanul várt, mikor észleli rajta a betegség jeleit. Mintha törékeny edényt hordott volna keblében, amelyet csordultig töltött valami kincset érő folyadék, amely magában foglalta az új élet, a fia iránt érzett szeretetét.

- Jól tudjuk, hogy te tisztábban láatsz, és jobban hallasz, mint mi - mondták a bánatba borult emberek. - Minden reménységünk tebenned van.

Mit felelhetett nekik Givu?

Lehorgasztott fővel állt az emberek előtt.

És ekkor egy belső hangot hallott, olyan tisztán és érthetően, hogy összerezzenett tőle. De rajta kívül senki sem hallott semmit. „Menj ki a település szélére, és ott a sziklák alatt meglátod azokat, akik betegséget hoztak a Kavics-zátonyra...”

Givu biccentett annak jeléül, hogy meghallotta a hangot, de az emberek úgy értelmezték mindezt, hogy hajlandó segíteni rajtuk. Tiszteletteljes némaságban elhagyták a jarangát, szívüket a megmenekülés reménye töltötte el.

Givu gondosan felöltözött, szőrmeinge fölé hosszú bőrköpenyt terített, amelyet különböző színű őzprém csíkok, bőr- és szörmefoltok díszítettek. Lábára alacsony szárú bőrcsizmát húzott, hímzett díszítése a szertartási evezők rajzát mutatta. Meleg kesztyűt vett fel, és fogta a cikkes fából készült könnyű, szent botot, amelynek végére karikát erősítettek, hogy fennmaradjon a hó tetején.

Csodálatosan szép, csendes idő volt. A nap a zenitről sütött, a hóról és a hóbuckák szélfűtta, sima oldaláról visszatükröződő sugarai bántották a szemet. Givu szőrmeingének belsejéből elővett egy bőrcsíkot, amelybe két keskeny nyílást vágtak, és szeme elé kötötte. A kötés megóvta a szemet a gyötrő fénytől.

A jó idő ellenére a Kavics-zátony meglepően üres, néptelen volt. Még a kutyák is mozdulatlanul heverték a jarangák bejáratánál összegömbölyödve, és közönyös szemmel nézték a mellettük elhaladó magányos embert, amint erőteljesen lendítette a cikkes fából készült szent botját.

Kék árnyék ugrált egyik hóbuckáról a másikra, mintha csak megpróbálná megelőzni az embert, és a szent bot árnyéka hol meg növekedett, hol megrövidült.

Givu elhagyta az utolsó jarangát, és a hómezőn ment tovább, egészen a sziklák lábáig.

Itt valami sugallatnak engedelmessé a tenger irányába fordult, és a hullámok emelte kavicsos magaslaton, amit most hó lepett be, megállt és körülnézett. A sziklák alatt kék árnyék sötélt, a távolban jégtorlaszok húzódtak, mindenütt vakító napfénytel teli csönd pihent, amitől keblében nőtt a nyugtalanság, és a torka kiszáradt.

Itt vezetett az út, amerre a Kavics-zátony lakói kutyaszánjaikon a tengerre jártak, vagy a szomszéd településekre mentek vendégségbe. Más időben szántalpak nyomai húzódnának itt, de most érintetlen, szűz hó pihent előtte.

De mi ez?

Mintha valami legyek vagy szúnyogok lennének ott...

De hát hogy létezhetnének most, ilyenkor a hóban? Nappal még csak érezhető a nap melege, de az is csak akkor, ha sokáig mozdulatlanul áll arccal a nap felé fordulva, éjszakánként olyan erős a fagy, hogy néha még a vastag szörmebundát viselő kutyák is bekéredzkednek a jarangába. És itt mégis mintha valamiféle bogarak mozognának.

Givu odasietett a fehér havon mozgó sötét pontokhoz, és az ámulattól megtorpant. Szíve vadul dobogott vagy a rémülettől, vagy talán valami mástól: egy ember állt előtte. Szőrmeinget, szörmeingsizmát viselt, fején prémsapka. Valóságos, igazi ember, szabályos arcvonásokkal, kicsit büntudatosan mosolyogva, de csak akkora, mint a kisujjának egy íze, de talán még annál is kisebb. Givu az emberkére bámult, és az ijedtségtől szinte megdermedt: még egy lépés, és rálépett volna erre az emberre, eltiporta volna szakállas foka bőréből készült csizmatalpával.

- Ki vagy te? - kérdezte Givu letérdelve.

- Mi vagyunk a rekkenek - felelte a csepp kis ember.

És Givu ekkor meglátta, hogy mindenfelől ugyanilyen apró emberkék sietnek feléje, átkapaszkodtak az apró hógödrökön, amelyek nekik mély szakadéknak tűnhettek. Erőteljesen dolgoztak két karjukkal, és ezért csak akkor lehetett alaposan szemügyre venni őket, amikor

már egészen közel jöttek. De Givu még jobban elámult, amikor meglátta, hogy egy apró kutyafogat is száguld feléje, amely elé légnél alig nagyobb kutyákat fogtak be.

- Mit csináltok ti itt? - kérdezte Givu.

- Betegséget viszünk - felelte a kis emberke. - Jól tudjuk, milyen bajt hoztunk rátok. De hát ez a mi szomorú feladatunk. Igyekszünk mindig messzire elkerülni az emberi településeket, de most a hóvihár befűtta a nyomokat, eltérített bennünket az utunkról, és itt találtuk magunkat. Mindaddig betegek lesznek itt az emberek, amíg csak el nem megyünk innen. De nekünk, akik sokkal kisebbek vagyunk nálatok, no meg a mi kutyáinknak, borzasztó nagy távolság ez a Kavics-zátony első jarangjától az utolsóig. Több nap beletelik, amíg megtesszük. Éjszakánként megállunk, megpihenünk, reggel aztán megint útra kelünk.

- Mitévők legyünk? - kérdezte nyugtalanul Givu.

- Hát igazán nem tudjuk, mi legyen - sóhajtott a kis emberke, és Givu látta, hogy pirinyó ajkáról szemmel alig látható leheletpára száll fel.

A rekkenek hangja egészen vékony volt, madár csipogásra emlékeztetett, de a szavakat jól kivehetően, tisztán mondták.

- És sokan vagytok itt? - kérdezte Givu.

- Vagy egy tucat szán - hangzott a válasz.

A többi rekken figyelmesen hallgatta a beszélgetést, egyesek letelepedtek Givu szőrme-csizmájára, és ámulatlan nézegették az öltéseket, amelyeket bizonyára óriásinak láttak.

- Tudjátok mit, én keresztülviszlek benneteket a településen a saját szánomon! - javasolta Givu. - Nagyszerű lenne! - örvendezett a kis emberke.

- De bánj velünk nagyon óvatosan, hiszen te óriás vagy!

- Majd nagyon igyekszem - ígérte Givu.

- És még egy feltétel: az emberek előtt maradjon titok a mi létezésünk - mondotta jelentőségteljesen a rekken.

- Megértelek - felelte Givu.

Visszafutott a jarangjába, a tetőről levette könnyű szánját, megfordította talppal fölfelé, bevizezte a talpakat, hogy vékony jégkéreg keletkezzen rajta és könnyebben csússzék a havon.

Be akarta fogni a kutyákat, de aztán meggondolta, lemondott róluk, mert ki tudja, nem kapnák-e be az éhes kutyák ezeket az apró kis rekkeneket kutyástul, szánostul.

Magát fogta be a hámba, és szinte futva indult meg a sziklák lábához. Az emberek ámulatlan figyelték, néhány kutyá még meg is ugatta.

Givu sietett, mert attól félt, hogyha odaér a helyre, ahol a rekkenekkel találkozott, nem lesz ott semmi. Borzasztóan valószínűtlennek látszottak ezek a kis emberkék. Ezt a valószínűtlenséget, bármily furcsa, még az is fokozta, hogy pontosan olyanok voltak, mint az igazi emberek. Givunak eszébe jutott, hogy látszott a levegőben a rekken lélegzetének párája, és valami furcsa nyugtalanság fogta el.

A rekkenek várták Givut.

Odahajtották apró szánjaikat, rajtuk a jól felerősített, megfoghatatlan teher, a légszerű kutyák alig hallhatóan ugattak, és Givunak erőt kellett venni magán, hogy ne mosolyogjon a láttukra.

A rekkenek nagyon komolyan viselkedtek. Megkérték Givut, segítsen nekik fölpakolni a szánjára, mert az nekik nagyon magas. Givu levette kesztyűjét, és nagyon óvatosan, két ujjával fogva, felrakta a rekkeneket megkutyáikat a szánra. Ujjaival érezte csepp kis testüket, kesztyűs kezük és szőrmecsizmás lábuk mozgását, fürkészőn nézett komoly arccskájukba, és folyton csak arra várt, hogy most mindjárt felébred, és mindezek a csodálatos látomások eltűnnek, ahogy az már lenni szokott, ha valami szép álomból ébred az ember. De nem ébredt föl. Givu nagy óvatosan felrakta a rekkeneket szánjára, jól elhelyezte őket, nehogy leessenek.

Végre elkészült, és befogta magát a szán elé.

Úgy haladt a parti karajjég szélén, hogy a jarangák felől ne láthassák. Néha hátrapillantott, és látta, hogy a rekkenek szorosban egymásba kapaszkodva állnak a szánkón. Hallotta a csöpp kis kutyák vonítását, az emberkék kiáltásait, és igyekezett minél lassabban menni, minél simább utat keresni, megértve, hogy a számára aprónak tetsző kis hóbucka a rekkenek számára óriási jégtorlasz, és a szán talpának ütődése egy darabka jéghez kirázhatja a lelküket.

Givu elhaladt az utolsó jaranga mellett is, és délnyugatra fordult, hogy a szomszéd települést is elkerüljék a betegségeket vivő rekkenek.

Már akkor, amikor az emberkéket szánjára rakta, Givu megpróbálta kifürkészni, mi lehet ez a betegség és hogy szemre milyen. De a kis szánkók terhét jól becsomagolták, semmit sem lehetett látni belőle.

A tengerszoros közelében Givu megállt.

Az egyik rekken óvatosan végiglépett a deszkán a szán elejébe, és azt mondta:

- Innen már magunk megyünk tovább.

Givu nagy óvatosan leemelte a kis szánokat, a kutyákat és magukat a rekkeneket is.

Azok a hámmal foglalatostkodtak, kibogozták az istrángokat, légyre emlékeztető kutyáiknak kiáltottak, és Givu újból furcsán, kényelmetlenül érezte magát, még az is eszébe jutott, hogy talán ő nőtt meg ilyen nagyon, és óriás lett belőle.

A rekkenek felültek kis szánjaikra. Az, akivel először találkozott, odament Givu jobb csizmájához, és így szólt:

- Továbbmegyünk. Köszönjük neked, hogy segítettél nekünk, de még jobban segítettél földijeidnek. Mi magunk is igyekszünk elkerülni az embereket, de nem ismerjük jól a földet, és néha előfordul, hogy emberi településekbe botlunk.

- Milyen az a betegség? - kérdezte mégis Givu. A rekkennek rémülettől eltorzult az arca, és titokzatos suttogással mondta:

- Ezt soha senki sem láthatja. A betegségeket a mi szánunkra rakták, de mi nem merjük kibontani a csomagokat. De a belőlük áradó szag megmérgezi az embereket, amikor keresztülmegyünk egy településen.

- És titeket nem támadnak meg ezek a betegségek? - kérdezte Givu.

- Bennünket megkímélnék - felelte a rekken. - Különben hogyan utaznának?

A rekkenek elindították csöpp kis szánjaikat, és megindultak előre, alig kivehető nyom maradt utánuk a hóban, csak akkor lehetett meglátni, ha egész mélyen lehajolt valaki. Kis idő múltán, amikor a szánok eltűntek szeme elől, Givu néhány lépést tett előre, hogy utolérje a rekkeneket, de már nem látta őket, s nyomukra sem lelt a hóban, szinte szertefoszlottak a napsütéstől beragyogott, kékes, tavaszi levegőben.

Givu lassú léptekkel tért vissza a településre, és szembe vele sovány, de már gyógyulófélben levő emberek jöttek.

Givu bement a jaran gájába, és hangosan mondta feleségének:

- Eltávozott a betegség!

Az öreg Nau meglátta az asszony arcára írt hitetlenkedést, és szemrehányóan mondta neki:

- Miért nem hiszel az uradnak? Igazat szolt.

Azután estefelé, amikor a nap lebukott a rózsaszín fényben tündöklő hóra, az öreg Nau azt mondta a Givu jaran gájában összegyűlt embereknek:

- Az igazság mindig meglepőbb a kitalálásnál, néha nehezebb elhinni, mint az üres kérkedést. Megtörténik, hogy az ember nem hisz a saját szemének. De ti ma egy nagy igazság szemtanúi lettetek, Givu megmentette az embereket. A sors csak kiváltságos embereket ajándékoz meg a gyógyítás tudományával. Ezek az emberek hinni tudnak abban, amiben sohasem tud hinni egy egyszerű halandó, mert számára az igazság túlságosan hihetetlen.

Harmadik rész

1

Givu fölött elszálltak az évek. Már unokái is voltak, és betegségtől megmentett fiának - a betegséget elvitték a rekkenek - az egész partvidéken híre járt, hogy milyen erős és szerencsés.

Givu úgy érezte az öregség közeledtét, mint a hegyek mögött megbúvó telet. Reggelenként már nem akaródzott felkelnie, sokáig elhevert ágyán, kidugta fejét a hálólóhelyiségből, s a füstnyíláson át kémlelte az eget, beszívta a friss levegőt, és legtitkosabb gondolata foglalkoztatta: a halhatatlanság titka. Igen, az. Miközben ő a leghíresebb, legtiszteltebb ember lett nemcsak a Kavics-zátonyon, de még a legtávolabb fekvő vidéken is, az öreg Nau olyan maradt, mint amilyen volt az ő kisgyermek korában, ifjúságában, felnőtt éveiben és végül most öregségében is. Semmi sem fogott az öregasszonyon. Sem az éhség, amely nemegyszer látogatta meg a települést, sem a hideg, sem az eső, sem a hóviharak.

A Szent Bálna ünnepeken, amikor a megérkező első csapatokat köszöntötték, vagy amikor a hosszú tél előtt búcsúztatták őket, az öreg Nau változatlanul a fő helyre ültették, de csak annyit törődtek vele, mint a bálnákat ábrázoló rajzokkal díszített szertartási evezővel.

De Givut nem győzték eleget dicsőíteni az emberek, mint olyan jeles embert, aki meg tudta mutatni a vadban gazdag lelőhelyeket, megjósolta az időt, és meggyógyította a betegeket.

És mit tud az öreg Nau?

Azon kívül, hogy az emberek bálnától eredő származásáról mesélt, meg azt a hihetetlen történetet hajtogatta, hogy ő maga is egy bálma, Reu felesége volt, és hogy bálnafiai születtek, semmi mást nem tudott. Még abban sem hitt senki, hogy az öregasszony öröktől fogva él, mert ezt nem is lehetett elhinni.

De Givu tudta: ha Nau nem is halhatatlan, az igaz, hogy annyi éve él, amennyit hétköznapi ember nem élt meg. Azokban a ritka hónapokban, amikor az öregasszony beköltözött hozzájuk, Givu szerette volna kifürkészni, miben különbözik az öregasszony a Kavics-zátonyon élő egyszerű halandóktól. De az öreg Nau az unalomig hétköznapi volt. Ugyanazt ette, amit az emberek az ő korában esznek, tartózkodott a kemény, rágós ételektől, mert fogai egészen a gyökerükig lekoptak. Nagyon éber aludt, éjszakánként gyakran felébredt. A leghétköznapiabb dolgokról beszélgetett, és ha nem jött rá a mesélőkedve, hogy a bálnák történetét elmondja, akkor pletykálgodott, a szokásos asszonyi dolgokról fecsegett. Szégyen bevallani, de Givu nemcsak az öregasszony szokásait és viselkedését fürkészte nagy figyelemmel, hanem még azt is megleste, hogyan végzi természetes szükségleteit. Ebben sem talált semmi különösét, mindent pontosan úgy csinált, mint mások az ő korában.

Hát akkor mi lehet a dolog nyitja?

Egy alkalommal Givu megkérdezte az öregasszonyt.

- Nem először teszik fel nekem ezt a kérdést - felelte kissé elégedetlenül Nau.

- Az emberek kíváncsiak rá - erősködött Givu.

- Én nem érzem magam hosszú életűnek - felelte kitérően Nau.

- Mégis, amilyen voltál az én gyerekkoromban, ugyanolyan maradtál mostanáig, amikor pedig én már öreg vagyok - szökött Givu.

- Miért kérdezel ilyen lényegtelen dolgot? - csattant fel ingerülten az öreg Nau. - Más gondod nincs?

- Ha megpróbálna valaki megölni, kíváncsi vagyok, meghalnál-e a testi sérüléstől? - kérdezte önmagából teljesen kikelve Givu.

Az öregasszony ámultan nézett Givura, és két homályos könnycsepp hullott ki szeméből.

- Hogy mondhatod ilyet? - szipogta. - Bizonyára megbetegedtél... Hát kezét emelhet egyik ember a másikkal? Megszűnne ember lenni, ha ilyesmire vetemedne.

Givu később rájött, hogy ez a meggondolatlan kérdése gyorsította meg az ő távozását a felhőkön túli másik világba... Hogy is kérdezhetett ilyent? Ezután Givu észrevette, hogy az öreg Nau milyen együttérzőn és sajnálattal néz rá, pedig szemre még erősnek látszott, és semmiféle betegség nem gyötörte egészen haláláig. Csak lassan elhagyta ereje, mint ahogy a forrást tápláló hősüveg megfogyatkozásával a nyár közepére kiszikkad a patak is.

Végére már annyi ereje sem maradt az öreg Givunak, hogy gyűlölni tudja Naut.

Megértette, hogy bármilyen jól telt is élete, bárhogy magasztalták, bármennyire elhalmozták is a tisztelet minden jelével, az igazi boldogságot csak az öreg Nau ismerte, aki külsőre és élete folyására nem más, mint egy egyszerű öregasszony. De olyan öregasszony, aki ismeri a halhatatlanság és a Nagy Igazság titkát. Igen, Nau mesélt a Végtelen Szeretetről, de már mindenki annyiba vette csak őt, mint azt a mesét, mely arról szól, hogy a régmúlt időben partra úszott egy bálna, és együtt élt egy asszonnyal a lagúna túlsó partjának selymes fűében, meg hogy hogyan születtek ebből a Végtelen Szeretetből a bálnafiak, majd az emberek, akik benépesítették a tenger partját... Lehetséges, hogy ez megtörtént valamikor, de nem az öreg Nauval... Vagy talán mégis vele?

Az öreg Givu délig forgolódott puha szarvasirhával leterített fekhelyén, aztán kiment a jarangából, és leült a roz márbörből készült tető nehezékéül szolgáló nagy köre. Ott üldögélt, emberek mentek el előtte - férfiak, nők, gyerekek. Tisztelettel köszöntötték, és megszokásból tanácsot kértek tőle.

Ha meghal, a világ változatlanul itt marad. Ez a magas égbolt, a felhők, a sziklák, a tenger, minden itt marad... Aztán meghalnak majd a földíjei is, de az örök életű hegyekkel, felhőkkel, éggel és széllel együtt mindig élni fog ez az öregasszony, az öreg Nau.

Odafutott hozzá az unokája, Armagirgin. Csaknem lelökte a kőről öregapját, és harsányan nevetett, amikor látta, hogy az öreg megingott, és levegő után kapkod.

- Nem vagy jó - szólt szemrehányóan Givu. - Szabad nevetni a gyengén és az erőtlenen?

- De amikor ez olyan mulatságos - bizonygatta Armagirgin. - Olyan voltál, mint egy partra vetett hal!

Givu az unokájára nézett, és mintha önmagát látta volna gyermekkorában. Igaz, vele ellentétben Armagirgin erős, élénk és társaságot kedvelő gyerek. De természete, amit Givu annak idején testének gyengesége miatt leplezett, unokáján nyíltan kiütközött, mint szőrmeingre varrt élénk díszek. A hiúság, igyekezett, hogy másokon uralkodjék, az édes elégedettség érzése attól, hogy mások engedelmeskednek neki, mindez olyan ismerős volt... S míg Givu hiúságát szorgos munkával, elmélkedéssel elégítette ki, vissza-visszatekintve, meg-megbotolva, addig Armagirgin mindehhez könnyedén jutott.

Persze sok mindent megmagyarázott az, hogy olyan ember unokája volt, mint Givu.

De milyen csalódásban lesz része, ha rájön, van valaki, akin nem tud átlépni. Még ha úgy is tesz, mintha Nau nem létezne, hogy a jelenléte nem nyugtalanít, akkor is olyan számodra, mint egy néma szemrehányás, maga a megtestesült lelkiismeret. Ez az öreg Nau, az örök öregasszony, a bálnákról szóló meséivel, minden időktől kezdve mindörökre élön.

Givunak eszébe jutott, mit mondott Armagirgin, amikor meghallotta, hogy a tengerben úsznak bálnafivérei. „Nem akarom, hogy ezek a csúf szörnyetegek a fivéreim legyenek! - kiáltotta sírva a kisfiú. - Olyan óriások, feketék és ijesztőek!”

Az öreg Nau elszörnyedve nézett Armagirginre, és valamit motyogott maga elé, bizonyára bálnarólvásó mondókáját. Nagy nehezen tudták csak megnyugtatni a gyereket. De ahogy múlt az idő, változatlan érzelmekkel hallgatta az öreg Nau meséit, és arcán mindig gúnyos mosoly játszadozott, ahányszor csak jelenlétében mesélni kezdte a partvidéki nép születéséről szóló réges-régi legendát.

Amikor Armagirgin először indult tengeri vadászatra a vékony, friss jégen, Givu a kezébe adta a könnyű, cikkés fából készült csodálatos botot, és ezekkel a szavakkal engedte útjára:

- Ezt a botot messzi, távoli földekről hozta nekünk ősünk, Enu, az Igazságot kereső útjáról.

- És megtalálta? - kérdezte sietve Armagirgin.

- Azt mondotta, amikor visszatért a hosszú útról: az igazság az, hogy nincs a világon szebb és jobb annál a földnél, ahol születél...

- És ez minden, amit hozott? - kérdezte gúnyos mosollyal Armagirgin.

- Még ezt a botot is hozta, amely mindig nemzetségünk legérdemesebb tagjának birtokába kerül felelte Givu.

Armagirgin minden látható megrendülés nélkül vette át a szent botot, és elámult annak könnyűségén.

- Hozzon neked ez a bot boldogságot és szerencsét - mondotta Givu, és hangja remegett az izgalomtól, az unokája iránt érzett nagy-nagy szeretetétől.

- Elsősorban a saját erőmre támaszkodva igyekszem elejteni a vadakat - mondotta Armagirgin, és társaival együtt kiment a tengerre.

Gazdag zsákmánnyal tértek meg: Armagirgin három fókát hozott haza. Társai később elmesélték, milyen ügyesen ejtette el őket. Megragadta a fókát, jó messzire elhúzta a víztől, hátára ült, és harsány nevetéssel lovagolt a szegény állat hátán egészen a vízig. Ott aztán leugrott róla megint, elvonszolta jó messzire a víztől, aztán újból a hátára ült, amíg csak az állat a kimerültségtől ki nem nyúlt a hóban.

Mindenki jól mulatott a történeten, csak az öreg Nau csóválta a fejét szemrehányóan, és suttogta maga elé a bálnarólvásó mondókát.

Amikor Givu érezte, hogy a halál már a jaranga bejáratánál leselkedik, magához hívatta Armagirgint. Az unokája jókedvű volt és türelmetlen, látszott, hogy nem akarózik sokáig maradnia a rosszul átszellőzött, áporodott levegőjű hálólhelyiségben, ahol már az enyészet szaga terjengett.

- Unokám - szólt Givu, és keményen megragadta Armagirgin kezét, mintha attól félne, hogy nem hagyja elmondani, amit szeretne, végig se hallgatja, kiszalad harsány hangú barátaihoz, akik a jaranga előtt zajonganak. - Búcsúzóul azt akarom mondani neked: sokat elérsz majd az

életben, többet mint én, érzem... Egy dologra akarlak inteni: senki vagy, amíg nem fejtetted meg az öregasszony titkát...

- Miféle asszonyról beszélsz? - csodálkozott Armagirgin.

- Az öreg Nauról.

- Ezét! - legyintett Armagirgin. - De hát ez bolond. Mindenki réges-régóta unja, amit beszél, hiszen abból egy szó sem igaz!

- Armagirgin... - Givu igyekezett még erősebben megszorítani unokája kezét, de az öreg utolsó ereje is elhagyta, és elszállt a lelke is, ki a szélesre nyitott füstnyíláson át, fel a magasba, a felhőkön túlra...

2

Igen, nagyszerű ember volt, akiben mindenki gyönyörködött nemcsak a Kavics-zátonyon, de általában mindenütt, ahol csak tengeri vadászok és szarvastartó emberek éltek.

Erős volt, szép és magas. Harsány hangon - melytől a lagúna sima vize fodrozódni kezdett - mondogatta Armagirgin, hogy az ember boldogsága az erejében rejlik, meg abban, hogy az ember mindent megtehet, és szabad is megtennie mindent.

Már gyermekkorában kinevette azokat az asszonyokat, akik bent hagyták az egérlyukakban az édesgyökerek egy részét, és még meg is ajándékozták az egereket egy darabka szárított hússal.

- Mindent el kell szedni ezektől a kis hitványaktól - kiáltotta Armagirgin, miközben csontkapájával kibontotta az egérlyukakat, és az utolsó szálig kiszedte a télire elraktározott édesgyökér-darabkákat. Ha kivetette hálóját a lagúnába, igyekezett az utolsó halporontyig mindent bedobni a bo grácsba.

És közben harsány hangon beszélt, és nagyokat nevetett.

Társai jól érezték magukat vele, mert mindenki azt mondhatta, amit akart, és azt csinálhatta, ami csak eszébe jutott, olyan egyszerűen és könnyedén elégíthették ki vágyaikat, mint ahogy ettek, aludtak.

Az emberek lassacskán leszoktak arról, hogy kifejezzék hálájukat a tenger óriásainak a vadászat közben nyújtott segítségért. Armagirgin fennszóval hirdette, hogy az csak látszat, hogy a bálnák a part felé hajtanák a tenger állatait. Valójában maguktól jönnek, a saját szükségleteik hozzák őket a part közelébe.

Ősszel, amikor a jeges hullámok fürdette szirtfok partjára kitelepedtek a rozmárok, az emberek úgy döntöttek, hogy kora reggel ejtik majd el őket, amint a nap feljön.

A vadászok a sziklák felől lopakodtak a közelükbe, nagy óvatosan ereszkedtek le a tengerpartra, úgy támadtak rá a békésen pihenő állatokra. Válogatás nélkül gyilkolták le őket, öregeket, fiatal egyaránt. A rozmárok torokhangú bömbölése és a vér nehéz szaga a tenger fölé emelkedett, beleolvadt a jeges tenger éles illatába.

Amikor az utolsó rozmárt is ledöfték, Armagirgin magasba emelte vértől csepeggő kezét, és olyan harsány győzelmi kiáltást hallatott, hogy a szomszéd sziklákról felröppent az ott fészkelő madarak több ezres csapata.

A távolban pedig ott úsztak a bálnák, lélegzetük párasugara a víz fölé emelkedett.

- Mi vagyunk a föld igazi urai! Mi! - kiáltotta Armagirgin. - Mindent elveszünk, amire szükségünk van, nem hálálkodunk érte, és nem kérünk rá engedélyt senkitől!

A Kavics-zátony lakói az egész telet a jóllakottság kellemes bágy adtságában heverészték át. A föld alatti húsvermek roskadásig megteltek. Vadászni csak akkor mentek, ha nagyon vágyódtak egy kis friss fókahúsrá. Esténként szólt a dob a Nagy Jarangában, az ember sikereiről énekeltek, meg arról, hogy az erőseknek mindent szabad, és az ember, az igazi férfiak nagyszerúsége abban rejlik, hogy meg tudja ragadni a jelen örömeit, úgy, mint ahogy egyes szép lányokat meg lehet ragadni lobo gó hajuknál fogva.

Armagirgin második feleséget vitt jarangájába, mert ilyen tömérdek élelem mellett annyi ereje volt, hogy egy asszonnyal nem érte be, és egy év múlva, amikor elpusztították a rozmárok pihenőhelyét, harmadik asszonyt is vitt haza.

A dalosok énekeket költöttek róla, s a táncokban mint nagy embert ábrázolták, aki megajándékozta az embereket a jelen igazi boldogságával. Ez nem egy eljövendő jólét ígérete volt, és nem is csalóka vigasz, mint amikor a boldogtalan ember száritotthaldarabokat áldozott érthetetlen isteneknek, ez a jelen jóllakott boldogsága volt, amitől az emberek hangosakat böfentettek és mindent olyan fentről szemléltek, mintha csak a föld fölött lebegnének.

A következő ősszel a rozmárok nem telepedtek meg szokott pihenőhelyükön. Messzire elkerülték a Kavics-zátonyt, és az embereknek a parttól távoli helyekre kellett utánuk menniök.

Mindez azonban csak fellelkesítette, feltüzeltelte a vadászokat, akik nem tudták, mit kezdjenek a bőségben dúskáló tél alatt felgyúlt erejükkel. Erőtől duzzadó karral eveztek, és kajakjaik olyan gyorsasággal repültek, hogy néha megpróbálták versenyre kelni a bálnákkal, akik változatlanul nem tartottak az emberektől, ott úsztak csónakjaik mellett.

- Hej ti, ösök! - kiáltotta nekik Armagirgin. - Mutassátok meg, testvéreim, hogyan tudtok úszni!

És a bálnák, mintha csak elfogadták volna a kihívást, ott száguldottak a kajakok mellett, és párasugaruk vízcseppjei bepermetezték a csónakban ülőket.

Amikor a vadászok, maguk után vontatva az elejtett rozmárokat, hazatértek, a parton már várták őket az asszonyok és az öregek. Ott állt közöttük az öreg Nau is, aki az utóbbi években nagyon hallgatag lett. Még jobban megöregedett, bár soha semmiféle betegsége nem panaszkodott.

Egyik jarangából a másikba költözött, de Armagirgin otthonát elkerülte, amire az csak gúnyosan mosolygott, és azt mondogatta, hogy az ostoba meséket mondogató öregasszony jelenléte szörnyen untatná.

- Hát elhiheti azt egy értelmes ember, hogy ezek a kövér, néma teremtmények, ezek a zsír- és húshegyek a testvéreink? - hangoztatta mindenfelé Armagirgin. - Csak öregkori gyengeelméjűségben lehet ilyet kitalálni. Nem! Az erős ember minden állatnak ura!

Az emberek csak úgy itták magukba Armagirgin szavait, és előbb csak titokban, de aztán nyíltan is kezdtek egyetérteni vele, mert amit mondott, világos és érthető volt, ellentétben az öreg Nau furcsa állításával, miszerint ők a bálnák rokonai lennének.

Nagyon kedvükre volt Armagirgin, és minden lehető módon magasztalták őt, minden alkalmat megragadtak, hogy nevét emlegessék.

Armagirgin pedig nem tudta, mit kezdjen hatalmas erejével.

Egy alkalommal egyszemélyes kajakján vadászni indult Irvitgirbe, a tengerszorosba, amely elválasztotta őket a másik tengertől, ahol a hosszú földnyelven két magas hegy emelkedett.

Kéttollú kis evezőjével húzott a felkelő nap elébe, és hangosan énekelt:

Mindenkinél több vagyok,
Senki le nem győzhet!
Tenger mélyét, ég magasát
Mind elértem könnyedén,
Ha akarom én.

A kajak úgy repült a napsugár-ösvényen, mintha láthatatlan szárnyai nőttek volna, és a tenger felett szállna. A víz a kajak bőrrel bevont teste alatt csobogott, együtt énekelt a vadással, a csónak ugrált a hullámokon, alját mint egy dobot, úgy verdeste a víz.

Amikor a partok eltűntek a távoli ködben, Armagirgin abbahagyta az evezést és körülnézett. Szeretett így egyedül kimenni a tengerre, hogy próbára tegye magát, újból érezze, mi mindenre képes egy éles lándzsával felfegyverzett erős ember.

A közelben kibukkant a vízből egy főka feje. Armagirgin egy szempillantás alatt belevágta szigonyát, és a kajak oldalára erősítette az élettelen testet. Nem telt bele sok idő, egy másik főka is úszott a vízen a csónak másik oldalán. Armagirgin szeretett volna még valami szokatlan dolgot művelni, hogy elszórakoztassa magát, játsszon erejével.

Jó lenne, ha szél támadna, hogy küzdeni kelljen a hullámokkal, érezni az elemek támadását, és győztesen kikerülni a velük folytatott harcból! Ilyen megpróbáltatások után még erősebb leszel, és tekinteted mintha csak még élesebben fürkészné a messzi távot!

De a tiszta égbolt és a csend azt mutatta, hogy nyugalom és jó idő uralkodik a tenger térségén.

Armagirgin az evezőjével játszott, forgatta a kajakját, maga is forgolódott benne, de a hatalmas térben nem akadt senki, aki megláthatta és értékelhette volna erejét, ügyességét. Mint máskor, most is csak bálnák hancúroztak a közelben, és Armagirgin, aki mindig utálatot érzett irántuk, bántó, sértő, kihívó szavakat kiáltozott feléjük.

A nap a horizont felé vette útját, Armagirgin a partnak fordította csónakját, és evezőjével ütemesen hasította a vizet.

Amikor a szemhatáron feltűntek a jaranágak, a vadász meglátott a csónak előtt egy szakállas főkát. A szakállas főka egészen úszólábáig kiemelkedett a vízből, és kíváncsian nézte a közeledő vadászt.

Armagirgin izgatott lett, leoldotta a csónak két oldalára erősített főkákat, azok nyomban elsüllyedtek, aztán csónakjával üldözőbe vette a szakállas főkát, de az lebukott, és csak elgyűrűző karikák jelezték nyomát a vízen.

Armagirgin mérgében a vízbe köpött, és abba az irányba indult el csónakjával, ahol feltételezése szerint majd újból kibukkan a főka.

Olyan közel bukkant elő az állat, hogy Armagirgin a meglepetéstől összerezett. A szakállas főka mintha gúnyosan pillantott volna a vadászra, majd lassan, szinte csúfondárosan alábukott, és Armagirgin jól látta, milyen meredeken merül a mélybe az állat szürke teste.

Ez annyira feldühítette Armagirgint, hogy kész lett volna követni a tenger mélyére is ezt az öt kigúnyoló szakállas főkát.

Odaevezett, ahol újból elő kellett bukkannia a főkának. Amint az állat kiemelkedett a vízből, Armagirgin hirtelen lehajolt, és két kézzel megmarkolta szakállas fejét, de a főka könnyedén kicsúszott kezéből, és hirtelen meredeken újból lebukott a víz alá.

Armagirgin nagyot káromkodott, és kézbe vette szigonyát.

Ez alkalommal a foka a kajaktól elég messzire bukkant föl. A vadász elhajította szigonyát, mérgének minden erejét beleadta a dobásba. A szigony belevágódott a foka bőrébe, és ezzel a csónakhoz kötötte az állatot. Armagirgin meghúzta a hosszú szíjat, lassan közelítette magához a sebesült fókát.

A szakállas foka óriás szemével úgy nézett Armagirginre, mintha azt kérné, váltsa meg szenvedéseitől, de a vadász csak nevetett, harsányan énekelt, és teljes erővel evezett, kajakja oly gyorsan haladt, hogy mögötte szinte forrt a víz.

A parton, mint mindig, most is ott álltak földjei, harsány kiáltásokkal üdvözölték Armagirgint, dicsőítették erejét, ügyességét.

Armagirgin a víz széléig vontatta a sebesült szakállas fókát, és azt kiáltotta

- Ne üssétek agyon!

Azzal kiugrott a partra, és éles késével nekítámadt az állatnak. Zsírréteggel együtt lefejtette az eleven állat bőrét. Az emberek soha nem láttak még ilyent, és bármennyire tisztelték és félték Armagirgint, a szörnyűködéstől most mégis elállt a szavuk.

A szerencsétlen szakállas foka teste egyetlen vérző seb lett. Armagirgin harsány, gonosz nevetéssel magasba emelte az állatot, a vízbe hajította; a parton ott maradt a zsírréteggel együtt lefejtett fókabőr.

- Na, most ússz, és meséld el a tengeri isteneknek, milyen erős és hatalmas Armagirgin! - kiáltotta a vadász. - Mondj nekik mesét éppúgy, mint a mi bolond, öreg Nauk mesél nekünk! De hol van Nau!? Miért nem jött ki a partra?

- Beteg - szólt valaki.

- Mi az, hogy beteg? - kérdezte elkomorodva Armagirgin. - Hiszen Nau örök életű, és soha sem betegeskedik!

Való igaz, senki sem emlékezett arra, hogy az öreg Nau valaha is beteg lett volna.

De most valóban ágnak esett, és nem jött elő a jarangából.

A lenyúzott szakállas foka lassan távolodott a parttól, és az áttetsző tiszta vízben vércsik húzódtott mögötte.

A nap gyorsan a tengerbe bukott, és hirtelen, nem tudni honnan, felhők jelentek meg a horizonton, feltámadt a szél. A tenger sima vize fodrozódni kezdett, s mire az emberek a jarangákhoz értek, az első óriási hullám már a partra csapódott.

A tenger partján meglepetésszerűen, nagyon gyorsan változik az idő, de arra még senki nem emlékezett, hogy ez ilyen gyorsan történt volna, mint azon a napon. A száguldó szél nyomban letépett néhány jarangatetőt. Egy hatalmas bőrvödör dübörögve gördült el a tartókra erősített kajakok mellett. A szél leszaggatta a száradó rozmárbelek füzérét, és messzire elsodorta a lagúnán túlra.

Mintha soha nem is lett volna tiszta, felhőtlen nyári nap: minden megfeketedett, elsötétedett, és az alacsony égből mint sűrű függöny ömlött az eső.

A jarangákat megerősítő emberek kiáltozása egybefonódott a szél üvöltésével, és a partra zúduló hullámok zúgásába rémült kutyák vonítása, gyereksírás vegyült.

S mindennek betetőzésére a homályt, a sötétséget felvillanó villámások szakították meg.

- Jaj! Jaj! - kiáltották rémülten az emberek. Lángoló nyilak rajzolódtak az égre, és a jarangák füstnyílását ijesztő kékes fény világította meg.

Armagirgin a jaranájában ült, és reszkető kézzel szorította a nagyapjától, Givutól rámaradt szent dob fogóját. Megpróbálta felidézni a vallási ének szavait, de csak egészen más, megszokott szavak jutottak eszébe, azok, amelyekkel a tengert, az állatokat és földijeit szokta illetni. Hogyan is hangzanak a jóság és szeretet szavai?

Armagirgin bánatában letette a dobot, kibújt jaranájából, és a szélben hétrét görnyedve, a föld kiálló göröngeibe kapaszkodva, elvergődött a jaranához, ahol a beteg Nau feküdt.

- Te vagy az? - szólott erőtlén hangon az öregasszony.

- Mit jelent ez? - kérdezte ijedten Armagirgin. - Bosszút állnának rajtunk azért, amit a fókával tettem?

- Ez még csak figyelmeztetés - suttogta erőtlénül Nau. - A vihar majd elmúlik, örökké nem tarthat, de eljön az ideje, hogy kívülről nézz magadra, más szemmel lásd cselekedeteidet.

- Milyennel? - kérdezte Armagirgin.

- A Végtelen Szeretet szemével.

Armagirgin hallgatott: kisgyermek kora óta ismeri ezt a mesét, de még most, a villámok fényében s a vihar zúgása közben is egyre kételkedett benne.

- Mit tegyek? - kérdezte Armagirgin.

- Élj a lelkiismeretteddel egyetértésben! - felelte az öreg Nau.

- Hogy kell azt csinálni? - kérdezte értetlenül Armagirgin.

Az öreg Nau felkönyökölt, és ámulatlan nézett Armagirginre.

- Hát ha nem tudod, hogyan kell úgy élni, akkor nincs értelme tovább beszélnem veled...

Armagirgin furcsán érezte magát, amikor eljött az öreg Nautól. Igen, megértette, hogy cselekedetével magára haragította a természet erőit, de hiszen máskor is voltak már nagy viharok...

Hatalmas hullámok csaptak át a Kavics-zátony alacsonyán fekvő részein. A tenger felőli oldalon emelkedő jaranágak lakói már elhagyták otthonukat, és motyójuk súlya alatt meggörnyedve menekültek a lagúna túlsó partjára, ahova már nem érhetek el a hullámok.

Armagirgin nagy keservesen jutott el jaranájához.

A hullámok már elsöpörték a jaranaga tenger felé eső oldalát, és a tajtékos víz már megtöltötte annak előterét, a csottagint. Elérte a tűz helyét is, és a hamuval együtt tengeri csillagok és vízínövények szálai úszkáltak a vízben. Egy újabb hullámcsapással egy kis rozmárfióka úszott be a jaranágába, agyarainak még csak a leghegye ütközött ki. Mulatságosan csapkodott úszólábaival, megpróbált megkapaszkodni a földben, panaszosan pislogott a vastag bőrredő

mögött megbújó apró szemével. Semmi különös nem volt ebben a kis rozmárban, ha nem lett volna olyan égő vörös bőre, hogy szinte lángolt.

A következő hullám visszavitte a tengerbe a kis rozmárfiókat.

Reggelre kissé megcsendesedett a tomboló orkán.

Armagirgin kilépett a jarangájából.

A szél még olyan erős volt, hogy a tenger vize szinte forni látszott. A hatalmas hullámok teteje világított, habzó tarajuk fehéren tajtékzott, visszfényük messzire lelátszott egészen a szemhatárig.

Armagirgin némán, leverten ment vissza jarangájába.

3

Az emberek azért mégis észrevették az emlékezetes vihar óta, amely majdnem elsöpörte a Kavics-zátonyon álló jarangákat, hogy mennyire megváltozott az öreg Nau. Azelőtt, ha öreg is, de azért erős asszony volt, most pedig már egészen roskatagnak látszott, és bizonyára a szeme is meggyöngült, mert összetévesztette az embereket, és gyakran értelmetlen válaszokat adott a kérdésekre. Az egyetlen, amire jól emlékezett, és amit változatlanul mindig mesélt, az ismert mese volt, miszerint a partvidéki emberek a bálnától származnak.

Az emberek leplezett mosollyal hallgatták, ha öregségtől reszketeg hangján mesélt nekik a régvolt időkről, amikor még egyedül élt itt a parton, mezítláb, boldogan járt a puha fűben, várta a Végtelen Szeretetet, amely bálna alakjában jött el hozzá a messzi tengerből.

Amikor a gyerekek hangosan csúfolták az öregasszonyt, alig akadt, aki rájuk szólt. Nem érték rá ezzel törődni.

Nagyon nehéz lett a partvidékiek élete. Gyakran előfordult, hogy a rossz idő beköszöntésére csak félig sikerült megtölteni a húsvermeket, és csikorgó hideg télben hatalmas távolságra kellett elmenni a tenger jegén, hogy fókát vagy jegesmedvét találjanak.

Zimankós estéken, amikor gyér fény világította meg a polog - a hálólhelyiség - belsejét, mindig akadt, aki elmondja, hogy volt idő, amikor a Kavics-zátony partján hemzsegték a vadállatok, és a vadászat a fiatal férfiak erőpróbája és szórakozása volt inkább, mint nehéz fizikai munka.

A rekkenek is nemegyszer látogatták meg betegséget hozva a Kavics-zátonyt. De már nem akadt olyan ember, aki rájuk talált volna, és segített volna nekik gyorsan keresztüljutni a településen. Ezért aztán pusztultak az emberek, és a Halottak Dombjára vezető utat sohasem takarta hó.

Armagirgin nem kímélte magát. A hajnal legelső fényével indult ki a jégmezőre, és csak késő éjszaka tért meg. Többnyire üres kézzel: a fagyok bilincsbe verték az egész nyílt vizet, szél se fúj, és a tengert mindenütt vastag jégpáncél takarta.

Leggyakrabban jegesmedve-nyomokkal találkozott. Armagirgin rájött, hogy ha követi a jégbirodalom urának nyomát, akkor néha sikerül félig megrágott fókamaradványt találnia. Más időkben ilyen zsákmánnyal hazatérni nemcsak szentségtörésnek, de a legszégyenletesebb dolognak számított volna. Most azonban éhes gyerekek vártak otthon, és ő maga is olyan éhséget érzett, hogy üres gyomra szinte fájdalmas görcsbe rándult, nem volt más választás.

Most is ott haladt a vadász, igyekezett nem elveszteni a jegesmedve nyomát. Jól látszott a hóban, mintha csak a téli ég kékjével, csillagporral és az Északi fény szivárványszínű szikráival töltötték volna teli.

Az éles, téli levegő a tüdejébe hasított, a meleg utolsó maradványát is kifagyasztotta testéből. Armagirgin igyekezett minél ritkábban lélegzetet venni, sokáig visszatartotta a levegőt, egyenletes, nagy léptekkel haladt. A medve a sima utat választotta, elkerülte a jéggyűrődéseket és torlaszokat.

Teljesen tiszta volt a nyoma, és ez aggodalommal töltötte el a vadászt: tehát a jegesmedve nem zsákmányolt semmit, s nincs mit megoszson az emberrel.

Amikor Armagirgin már-már arra gondolt, felhagy az üldözésével, meglátta a jegesmedvét. Az umka egy alacsony jégtorlasz tetején állt, onnan figyelte az embert. Nyugodtan állt, magabiztosan, ereje tudatában. Kis fekete orrú, hegyes pofája leplezetlen gúnnyal fordult a gyenge, éhes ember felé.

Armagirgin érezte, mekkora düh támad keblében.

Miért ne ölné meg a medvét? Igaz, egyedül van, nincs segítője, aki elvonná az állat figyelmét, mert a Kavics-zátony lakói így szoktak umkára vadászni.

De a jegesmedve láthatólag nem kívánt megverekedni az emberrel. Lassan lebaktatott a torlaszról, és tempósan távolodott, minden lépésével egy-egy maréknyi száraz, apró havat fordított ki.

Armagirgin dobásra tartott lándzsával a medve után lopakodott. Az állat megérezte, hogy követik, hátranézett és szenttelen képére ámulat ült ki.

Megtorpant, és a vadász felé fordult. Armagirgin odafutott hozzá, és minden erejét összeszedve a két lábra emelkedett állat mellső lába alá, egyenest a szívébe dőfött.

A jegesmedve nagyot nyögött, akár egy ember, lezuhant, eltörte a lándzsa nyelét. Ámulatot tükröző szemét lassan bevonta a halál köde.

Armagirgin egy ideig mozdulatlanul állt a leterített állat mellett, s érezte, hogy előnti a boldogság hatalmas, forró lavinája, és mérhetetlen büszkeség fogta el.

Nem tudta tovább visszatartani érzéseit, vadul, teli torokból felkiáltott, hangját visszaverték a jégtorlaszok éles szélei, eláradt a fehér pusztaságban, amelyen egymásra torlódott, letöredezett jégablák emelkedtek kusza összevisszaságban.

- Egyedül öltem meg az umkát! Az én kezem vágta bele a lándzsát, és most itt fekszik előttem leterítve a jégbirodalom ura! Van-e még valaki a tengerben? Ki akarja összemérni velem erejét?

Csak amikor többször egymásután a világba kiáltotta ezeket a szavakat, akkor látott hozzá Armagirgin az elejtett állat feldarabolásához: sietnie kellett, a fagy hamarosan megdermeszti a húst, hogy nincs az a kés, amely megbirkózna vele. Miközben a medvét darabolta, Armagirgin időről időre bekapott egy falat még meleg húst, élvezte, hogyan árad szét testében a jóllakottság érzése, és hogyan melegíti fel a vérét.

Igyekezett annyi húst magával vinni, amennyit csak el tudott cipelni.

Nem volt terhére a súly, hiszen húst vitt, és ez életet, nyugalmat, mély álmat ígért, biztonságot a jövőben és saját hatalmasságának boldogító tudatát jelentette.

Armagirgint családtagjai várták, meg néhány szomszéd, akik már messziről, a jégtorlaszok között fel-felbukkanó árnyékból rájöttek, hogy a vadász zsákmánnyal tér haza, s hogy ez minden bizonnyal egy umka lehet, mert ha főkát ejtett volna el, akkor azt maga után húzná a hóban.

A várakozók örömmel üdvözölték Armagirgint. Röviden és pontosan elmagyarázta, hol hagyta az umka maradványát, ahova azonnal futva indultak meg a gyors és erős lábú fiatal fiúk.

Az asszonyok nagy fazekakat tettek a tűzre, és hajnalra, amikor megfőtt a hús, meghívták a jarangába a Kavics-zátony legmegbecsültebb lakóit.

- Az öreg Naut is hívjátok el - figyelmeztette családját Armagirgin.

Az öregasszony eljött. Ősz hajcsimbókjai jóformán eltakarták megviselt arcát. Armagirginnek az jutott az eszébe, amikor ránézett az öregasszony kezére, hogy a bőre olyan, mint egy esőktől megsötétedett rozmárbélből készült régi köpeny. A legutóbbi időben nagyon összeesett ez az örök életű Nau!

Az öregasszony a nagy lánggal égő kőmécses mellé ült, ott meleg volt, és erősen érződött a friss hús illata.

- Eljött hozzád a szerencse - mondotta az öregasszony csendesen a vadásznak.

Armagirgin diadalmasan mosolygott:

- A két kezemmel ragadtam meg.

- Igaz - bólintott az öreg Nau. - A szerencse azé lesz, akinek erős a keze. De az élet teljességéhez ez kevés. Szeretnünk kell egymást, a testvért is, nemcsak önmagunkat.

- No, helyben vagyunk, már megint mondogatod a magadét! - nevetett Armagirgin. - Gyere, együnk inkább friss húst!

Az asszonyok hosszú fatálat tettek az egybegyűltek elé, rajta ínycsiklandozó illatot árasztva gőzölgött a frissen főtt medvehús. Mindenki türelmetlenül látott evéshez, és a Kavics-zátony legerősebb és legsikeresebb emberének tágas pologjára hosszú időre csend borult, amelyet csak hangos cuppogás és a jóllakott emberek halk nyögése zavart meg.

Amilyen mértékben telt meg hússal az emberek gyomra, úgy eredt meg a nyelvük, s felidéztek a sikeres vadászatok idejét, vágyakozón ábrándoztak a nyár beköszöntéséről, amikor majd elegendő rozmárhús jut mindenkinek, és véget érnek a hosszú, sötét, éhes, téli éjszakák.

- Nehéz nyarunk lesz - szólalt meg Nau, és letett a kiürült fatálra egy gondosan lerágott csontdarabot.

- Honnan tudod te ezt? - kérdezte kihívóan Armagirgin.

- Tudom - felelte nyugodtan Nau.

- Valaki mondta neked?

- Magamtól tudom - vágott vissza az öregasszony. - Miért kellene nekem valakire is hallgatnom?

Armagirgin hosszasan fürkészte tekintetével az öregasszonyt.

- Akkor jövendölj nekünk sok szerencsét...

- Hamarabb kellett volna erre gondolni - válaszolta az öreg Nau. - Az embernek nemcsak önmagát kell szeretnie, hanem mindent, ami csak körülveszi. És önzetlenül kell szeretnie... Amikor te ma vendégeket hívtál, nem azért tetted, mert meg akartad osztani velük a zsákmányolt húst, hanem egyedül csak azért, hogy eldicsekedhess nekik. Hogy az emberek lássák és tudják: ilyen vagyok én, Armagirgin!

- Még ha így lenne is, mi dolgod velem! - vetette oda mérgesen Armagirgin. - A te dolgod az, hogy mesét mondj, nem pedig hogy az embereket oktasd, hogyan éljenek.

- Akkor elmondok neked egy másik mesét - folytatta nyugodtan az öreg Nau. - Hallgasd csak...

- Ugyan mit hallgassunk rajta - legyintett Armagirgin - A te meséidet a legkisebb gyerekek is ismerik. Mindig csak arról mesélsz, miként éltünk ezelőtt.

- Akkor a jövőről mondok neked mesét - ígérte az öreg Nau.

Erre már felfigyelt Armagirgin, aztán nagy kegyesen intett az öregasszonynak

- Jól van. Teli gyomorral mesét is lehet hallgatni.

Az öreg Nau kényelmesebben helyezkedett el a kőmécset mellett, és fénytelen hangon elkezdte

- Minden mese így kezdődik: egyszer volt, hol nem volt. De ez a mese másként kezdődik: Egyszer lesz... egyszer lesz... Születik majd egy ember, szerencsésebb és erősebb, mint te, Armagirgin. Bár őt másképp fogják hívni. A tengerben elejti majd a legerősebb, legzsírosabb állatokat, a szárazföldön utoléri a legfürgébb lábúakat, erős kezével megfojtja a farkast és a medvét. Az emberek nem győzik dicsőíteni, mesék és legendák szólnak majd róla. De neki kevés lesz az, ha az emberek őt csak vidámnak és elevennek látják. Azt akarja majd, hogy mindig ott legyen minden jaranában. Ügyes kezű csontfaragók rozmárcsontra faragják majd alakját, fehér bőrre festik arcát, és a bőroket hosszú rudakra akasztják... De ez is kevés lesz neki. Igen, kevés lesz neki, hogy a képe ott lesz minden jaranában. Azt is akarja majd, hogy teste illata is láthatatlanul ott legyen minden jaranában. Mindenkit arra kényszerít majd, hogy szagolják meg, bárhol is jelenik meg, és testének szaga fogja betölteni az otthonokat... De aztán ez is kevés lesz neki. A legszebb és a legújabb ruhákat viseli majd, de akarni fogja, hogy öltönye színes is legyen, és a legügyesebb hímzőnők díszítik majd ruháit, s úgy fog ragyogni, mint a nap visszfénye... Igen, igen! A naphoz is hasonlítják majd, de neki ez is kevés lesz. Aztán azt akarja majd, hogy ruháját igazi csillagok díszítsék... És ekkor embereket küldenek a csillagokért, amit megkívánt, s ezek az emberek elpusztulnak majd az úton... És végül egyedül marad ez az ember, és újból néptelen vadon lesz a tengerpartból, mint amilyen akkor volt, amikor én fiatal lányként idejöttem...

Az öreg Nau befejezte a mesét, elhallgatott. A többiek is hallgattak, mert sok mindent nem értettek abból, amit az öregasszony mondott.

Armagirgin nagyot ásított, és megszólalt:

- Itt az ideje, hogy aludni térjünk... Jóllaktunk, meghallgattuk az öreg Nau meséjét, mi kell még nekünk, egy hosszú, édes álmon kívül?

Erre aztán mindenki hazatért a saját jaranájába.

Tavasza nagyon rossz idők köszöntöttek a Kavics-zátony lakóira. Az emberek az utolsó hússzalakat is lekapargatták a húsvermek faláról, megáztatták és megfőzték a szakállas foka bőréből készült szíjakat, a hó alól kikapargatták a tavalyi füvek, mohák maradékát. Sokan éhen haltak, különösen a kis csecsemők, akik nagy igyekezettel próbáltak legalább egy csöppnyi tejet kiszívni anyjuk sovány, szárított bőrkesztyűre emlékeztető melléből.

A tavaszi napsütés és az azzal együtt érkező langyos idő nem hozta magával a várt jégmozgást, és csak az első madarak érkezésével keletkezett itt-ott jégtől letisztult szabad vízfolt, s tértek zsákmánnyal haza a vadászok.

De ez már nem az elmúlt nyarak bősége volt. Valami történt a természetben, senki sem tudott magyarázatot adni erre, csak az öreg Nau, aki azt hangoztatta, hogy minden az emberek telhetetlensége miatt történik, hogy nem tisztelik egymást, a természetet, a földet s tengert benépesítő állatokat.

A beteg öregasszony szavai csak gúnyos mosolyra készítették az elgyötört, kiéhezett embereket, akik jól tudták, hogy a foka sohasem magától keresi fel a vadászt, és a madarak sem kutatják, merre található a hálók, hogy belegabalyodjanak a madárfogók örömére.

A vadászszerecske azokhoz szegődött, akik nem kímélték magukat, az éjjelt s nappalt a jégmezőkön töltötték.

A jégzajlás után könnyebb lett a helyzet.

Az emberek hatalmas kajakokon vadásztak, meglesték a rozmárokot vonulási útjukon, amikor csapatba verődve haladtak át a déli tengerből az északi tengerhez vezető szoroson. A vadászok itt csaptak le rájuk, megszígyonozták, a parthoz vonszolták őket, ahol az asszonyok már éles késekkel várták a zsákmányt.

Lobogó lánggal égtek a tüzek a jaranákban, az egész település fölött főtt hús illata terjengett, örömmel töltötte el az emberek szívét, a pihenés óráiban vidám dalok születtek belőle, és a dalok Armagirgin dicsőségét zengték, azét az emberét, aki dacolni mer az egész világgal.

Az emberek pótolni akarták a télen elmulasztottakat. Nemcsak foka- és rozmárhúst ettek, rájöttek, hogy a madártojás is ízletes, de még maguk a madarak is, össze lehet fogdosni őket rénszarvasínból készült hatalmas hálókkal.

Csendes estéken a sekély vízben úszó álmos halakra vadásztak szigonnyal. Elmentek és a kék virágokat is összegyűjtötték, mindezt elvegyítették fókaszírral, és nagy lakomát csaptak ebből a hallatlanul ízletes ételből. Igyekeztek mindent végigkóstolni, megjutalmazták magukat a hosszú, téli hónapok éhezéséért. A jaranák rozmárbőrrel bevont tetejére felrakták a fókák bordáit, amikor a hús megszikkadt, megfeketedett s kiütöztek rajta a lárvák fehér foltjai, akkor úgy tartották, hogy beérett. Rejtett meleg helyeken tárolták a fókák úszólábait, aztán, mint a kesztyűt, lehúzták róla a bőrt, késsel apró darabkákra vágta a puha részeket, amelyek a meleg helyen tartott hosszú tárolástól különlegesen csípős ízt kaptak, mintha láthatatlan hegyes tűk tömkelegével tüzdelték volna meg őket.

Az étel már nemcsak életerejük fenntartására szolgált, hanem élvezet lett, ingyencsedés. Valakinek eszébe jutott, hogy a megtisztogatott rozmárbeleket apróra vágott szív-, máj-, tüdődarabkával és hájjal kell megtölteni, és mindezt lassú tűzön párolni. Így jelent meg ez a finom falat is a Kavics-zátony lakóinak életében, akiket teljesen magával ragadott az ingyenc jóllakottság utáni mohó vágy.

Igen. Az emberek ettek, jól ettek, talán még azt is lehetne mondani, jobban, mint azokban a régebbi években, melyekre mint a bőség éveire emlékeztek. De ebben a mostani mohó jóllakottságban valami bizonytalanság érződött, valami mohó sietség és igyekezet, hogy minél hamarább megtömjék a bendőjüket valami különlegessel.

Mindent megették, amihez hozzájutottak. Ilyen mohón akarták kielégíteni gyomruk minden követelését. De tartalékot gyűjteni nem tudtak. Amikor beköszöntött a rossz idő, először megették azt a keveset, ami megmaradt, aztán halásztak, később pedig csak egyre szorosabbra húzták az övüket, türelmesen várták, mikor csendesedik le a szél, hogy ki lehessen menni a tengerre, üldözőbe venni az elhúzó rozmárcsapatokat.

A Kavics-zátony partjánál már nem nyüzsgött a vízben oly sok állat, mint nemrégiben, nem emelkedett magasba a foka kíváncsi feje, nem csapongtak a madarak, s nem fürödtek rozmárok a part menti hullámokban. Minden elment, elűszott, elrepült valahová. Természetesen azelőtt is akadtak ínséges esztendőök. De nem ilyenek, mint most. Mintha az állatok valamilyen úton-módon tudomást szereztek volna a partvidéki lakók telhetetlenségéről, és más tájakra siettek volna. És ez a telhetetlenség valóban olyan nagy volt, hogy bármilyen szűkösen akadt is zsákmány, a Kavics-zátony lakói úgy elhíztak, hogy alig fértek bele bőrkajakjaikba. S még beszélni is jóval kevesebbet beszéltek, mert a szájuk többnyire valami étel rágásával volt elfoglalva.

Eközben véget ért a kurta nyár, s az a hely, ahol azelőtt a rozmárok megpihentek, és ahol a Kavics-zátony lakói megszerezték maguknak a téli tartalékul szolgáló rozmárhúst, most néptelenül szomorkodott. A hullámverés tovább csiszolta a tiszta kavicsokat, görgette a régi elmúlt vadászatok emlékeként ittmaradt törött rozmáragyarakat, elnyelte az összetört csigaházakat, kagylókat, és halk sustorgással húzódtott vissza a kihalt, hideg tengerbe.

Csak a bálnák maradtak változatlanul hűségesek ehhez a parthoz, csapatostul úszkáltak a település előtt a vízben, játékosan fújva magasba párasugarukat.

Az üres kajakkal hazatérő Armagirgin leplezetlen gyűlölettel nézett rájuk, amint sima, hatalmas testük lassan távolodott a tenger mélyére, és az járt az eszébe, hogy valójában milyen igazi hús- és zsírraktárak ezek a hatalmas testű állatok. Miért kellene hinni az öreg Nau fantasztikus, valószínűtlen történeteinek, melyek arról szólnak, hogy a partvidéki népek a bálnáktól származnak? Miért lennének éppen a bálnák az itteni emberek ősei? Miért nem a rozmárok vagy a fókák? Végül is a szakállas foka sokkal jobban hasonlít az emberre, különösen, ha egy jégtáblán fekszik és a vadászra néz. Éppen ez a hasonlatosság lesz számára végzetes. A vadász, amikor a közelébe lopakodik, hasmánt csúsztatva a foka mozgását utánozza, és a szakállas foka azt hiszi, hogy fajtájabeli közeledik hozzá... Vagy miért nem lehet a farkas az ember őse? A farkas kint él a szárazföldön, ugyanúgy húst eszik, mint az ember, ezek a hatalmas testek pedig ki tudja, mivel táplálkoznak, hiszen amennyire ezt az emberek tudják, a bálna nem eszik se fókát, se rozmárt...

Nem, ha az ember ésszel gondolkodik, akkor semmi hasonlóság sincs a bálna és az ember között, és őszintén szólva az emberek soha nem is hitték el komolyan, amit ez az öregasszony mesélt.

Nem is lenne nehéz elejteni a bálnát, ha egyszerre három-négy kajakkal támadnának rá.

Így gondolkodott Armagirgin és egyre kevésbé tudott szabadulni ettől a gondolattól.

Aztán eljött az ideje, hogy ezt a gondolatát megossza a társaival is. Meglepő, de azok bevallották, hogy már ők is régóta ugyanúgy gondolkodnak, mint ő. Ami az öreg Nau meséit illeti, hány olyan mesét ismerünk, amely más állatokról szól, ahol a varjak emberi hangon beszélnek, a rozmárok énekelnek, a rókák igazi jarangát építenek... A mese az mese, de élni kell.

És mégis valami egy ideig visszatartotta Armagirgint. Talán mert néha sikerült elejtenie egy rozmárt vagy fókát, az embereknek volt mit enniük, de lehet, hogy az öreg Nau... Az öregasszony úgy legyengült, hogy nem is lépett ki a jarangából, alig evett valamit, s már csak suttogni tudott. Még mindig csak arról beszélt, hogyan szült bálnafiakat, akik testvérei a most élő embereknek... Egy haldokló lázálna volt ez; és őszintén már senki sem figyelt az öregasszony szavaira.

Ez idő tájt különösen sok bálna gyűlt össze a Kavics-zátonynál. A hullámverés szélénél szántották a tengert, és szivárványos cseppekkel borították el azokat, akik közelükbe kerültek.

Armagirgin még mindig reménykedett abban, hogy a rozmárok visszatérnek régi pihenőhelyükre, és elegendő húst meg zsírt lehet gyűjteni télire. De a part néptelen maradt, a rozmárcsapatok nemhogy nem jöttek ki régi pihenőhelyükre, de még a közelébe menni is óvakodtak, messzire elkerülték.

Fokozatosan érlelődött az elhatározás.

Minden alkalommal, amikor Armagirgin elevezett a bálnacsapat mellett, szemügyre vette hol egyiket, hol másikat, igyekezett megtalálni a legebevezhetőbb pontjukat. A parton nagy lándzsákat készített; és barátaival kiment a tundrára, ahol puha gyepből és agyagból hatalmas bálnatestet gyúrtak.

Egyszer a tundrából hazatérőben Armagirgin elment a jaranga mellett, ahol az öreg Nau élt. Meghallotta az öregasszony nyögéseit, és bement hozzá. Az öreg Nau megismerte a vadászt.

- Beteg vagy? - kérdezte csaknem együttérzőn Armagirgin.

- Rosszul vagyok - nyögte panaszosan az öreg Nau. - Néha egész jól megvagyok, de aztán úgy érzem, mintha valaki lándzsával döfködné egész testemet...

Armagirgin kissé megzavarodva jött ki a jarangából... Lehetséges lenne, hogy lándzsáinak döfését megérzi az öregasszony? De hiszen ez lehetetlen, teljesen valóságos. Talán valaki elmesélte neki az ő és társainak titkos felkészülését, és az öreg Nau így próbálja őt visszatartani, hogy ne hajtsa végre, amit kigondolt?

A sötét éjszakák egyre hosszabbak lettek. A kajakok vaksötétben tértek vissza, az emberek tapogatózva mentek haza jarangáikba, mert már egy csöpp zsír sem akadt, hogy legalább a kőmécseket meggyújtsák.

Már minden élőlény elhagyta a Kavics-zátony partját, csak a bálnák maradtak még, de hamarosan ők is elindulnak majd a déli tengerekre, ahol nincs jég.

Nagy elhatározásának napján Armagirgin hajnalban kelt, gondosan öltözött, magára vette a bőrből készült, fehér rénszarvasszőr pamacsokkal díszített szent sámánruhát.

Eljöttek a jaranágából barátai, tengeri vadászatainak hűséges társai.

De eljött a Kavics-zátony többi lakója is, akiknek megmondták, hogy Armagirgin valami mindenki számára nagyon fontos dolgot fog közölni velük.

- Hosszú éveken át - kezdte - hallgattuk az ostoba meséket arról, hogy a bálnák a mi testvéreink. De hihet-e értelmes ember ezeknek az ostoba meséknek? Nem hihet! - felelt saját magának határozottan Armagirgin, és végignézett döbönt hallgatóin. - Hány esztendeje úszkálnak itt partjaink előtt ezek a hús- és zsírhegyek! Hasonlítanak ők ránk? Hatalmasak, bamba képűek, némák és ostobák! De mi emberek vagyunk! Mi hasonlítunk egymásra, de ők ránk egy cseppet sem. Éppen ezért nem is testvéreink nekünk! Nem a testvéreink, mert nincs bennünk semmi közös. Ők a vízben élnek, mi a szárazföldön! Mikét lábon járunk, ők pedig hájas hasukon úsznak a vízben! Ezért most elmegyünk, megszigonyozunk egy bálnát, és megesszük!

Ezután a vadászok fogták hosszú lándzsáikat, és elindultak a part közelében előkészített csónakjaikhoz.

A bálnacsapat ott úszkált a közelben, a település előtt. Ők voltak az utolsók, azok, akiknek az előző esztendőkből mindig kihozták az áldozati ételt. A bálnák ezt a búcsúszertartást várták az emberektől, és odaúsztak a közelükbe, amint a kajakok kiértek a tengerre.

Ekkor a csapat hirtelen megérezte a veszélyt, élesen elfordult, és távolodni kezdett a parttól.

- Szúrd le a legközelebbit! - kiáltotta Armagirgin, és elsőnek vágta bele lándzsáját egy fiatal bálnába. Magasba fröccsent a vér, megfestette a vizet, és Armagirgin lándzsája után repült a többi lándzsa is.

De a bálna még nem vesztett erejéből, gyorsan úszott társai után, akik a messziségben távolodtak, menekülve az üldöző emberek elől.

Armagirgin keresztbe fordította kajakját, és elvágta a sebesült bálna útját a csapattól. Az agyonsebzett állat testébe újabb lándzsák vágódtak, amelyekre fókabőrből készült felfűjt úszókat erősítettek. Ezek az úszók nem engedték alábukni a sebesült állatot, és a vérvesztéségtől legyengült bálna lassított.

Számtalan sebéből széles pataokban zubogott a vér, és a látvány megrészegítette az embereket. A kajakban ülők mindegyike igyekezett valami szűrőeszközt belevágni a bálna testébe.

A bálna még egy utolsó, elkeseredett kísérletet tett, hogy utolérje a csapatot, de útját elállták az üvöltöző, lándzsával hadonászó emberekkel teli csónakok, és az állat megadta magát sorsának, nem úszott tovább.

És ekkor végeztek vele.

Az élettelen testet a csónakhoz erősítették, és megindultak vele a part felé.

A föltámadt szél megengedte, hogy felhúzzák a vitorlákat, és a győztesek csónakhada megindult a kavicsos part felé, maga után húzva az elejtett bálnát.

Sokáig úsztak a vízen. Az éjszaka már régen ráborult a partra, olyan sötétség vette körül őket, hogy a csónakban ülők alig tudták megkülönböztetni egymást. Egyetlenegy csillag sem ragyogott az égen, még a hold sem jött fel ezen az éjszakán.

A büszke Armagirgin a vezérkajak végében ült, hosszú evezővel irányította a csónakot.

A parton ujjongó kiáltásokkal fogadták a hazatérő vadászokat.

Armagirgin megparancsolta, hogy mindenki térjen haza a jaranágjába.

- Majd reggel feldaraboljuk a bálnát - mondotta fáradtan, és megindult hazafelé.

Amikor elment a jaranga mellett, ahol az öreg Nau élt, nyögést hallott. Armagirgin fölemelte a bejáratot takaró bőrt.

Az öreg Nau égő szemekkel nézett rá, és rekedten szólt

- Ha te ma megölted a testvéredet csak azért, mert nem hasonlít rád, akkor holnap...

És ekkor az öreg Nau feje lehanyatlott, és elszállt az élet a halhatatlan asszonyból, aki a legendák szerint túlélte mindenkit, és akit a halál sohasem tudott legyűrni.

Kora reggel a férfiak élesre fent késekkel lementek a partra, hogy hozzájárassanak a bálna feldarabolásához.

Legelő haladt Armagirgin. Tágra nyílt szemmel nézett előre.

De hol a bálna? Hol ez a hatalmas hús- és zsírhegy, amit tegnap bevontattak?

Armagirgin a vízhez futott. A hullámtörés szélén látszott egy nem túl terjedelmes valami, amelyen keresztülcaptak a hullámok.

A bálna nem volt sehol.

Egy ember feküdt a helyén. Halott volt, a hullámok libegtették fekete haját.

És a messze távolig, ahol az ég és a víz találkozik, uralkodott a hatalmas és elnéptelenedett tenger, melyen nem látszott az élet egyetlen jele sem, melyen nem emelkedett a magasba a bálnák párasugara. A bálnák elmentek.

Csukcs-félsziget, Provigyenyije-öböl